

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filosofie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Digitalizace práce ve výuce základů společenských věd na střední škole

The digitization of work in social sciences lessons at high school

Laura Prišćáková

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Lánský, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: N D-ZSV

Odevzdáním této diplomové práce na téma Digitalizace práce ve výuce základů společenských věd na střední škole potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 19. 4. 2018

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Ondřeji Lánskému, Ph. D., za vstřícný přístup během spolupráce a cenné rady, kterých jsem využila při psaní diplomové práce. Dále mé díky patří mým nejbližším, již mi byli během mých studijních let vždy oporou. V neposlední řadě děkuji studentům a studentkám, kteří mi přináší neustálou inspiraci.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá odborným a didaktickým uchopením tématu digitalizace práce v hodinách základů společenských věd na středních školách. Cílem diplomové práce bylo na základě studia fenoménu digitalizace práce vytvořit vyučovací blok pro střední školy (gymnázia), který by měl pomoci studentům a studentkám k lepší orientaci ve světě práce. Zároveň je didaktické zpracování tématu koncipováno tak, aby ho bylo možné využít případnými zájemci z řad pedagogů.

Práce představuje odborné pozadí připravované výuky, ve kterém jsou zohledněny klíčové pojmy, teorie, příslušná argumentace a obecně východiska přístupu autorky práce. V textu jsou transformována odborná témata do didakticky vhodné podoby pro vybraný stupeň střední školy gymnaziálního typu. Zkušební výuka se konkrétně skládá z vyučovacího bloku, který obsahuje několik lekcí, v nichž jsou tematizovány proměny trhu práce související s digitalizací a vývojem technologií. V jednotlivých vyučovacích lekcích se rozebírají on-line platformy umožňující sdílenou ekonomiku, jako jsou Uber nebo Airbnb, které mění pojetí práce v dnešní společnosti a udávají nové pracovní podmínky zaměstnanců.

Odborné pozadí připravovaného vyučovacího bloku vymezuje hlavní pojmy a v jednotlivých kapitolách a podkapitolách poukazuje na historický kontext vývoje práce, dále se zabývá tématy významu práce v současné společnosti, prekarizací práce, genderu, nezaměstnanosti, legislativním ukotvením práce a online platformami. Didaktické zpracování tématu digitalizace práce nabízí tři vyučovací hodiny, které jsou následně reflektovány. Součástí reflexe jsou navrhované změny ve vyučovacím bloku.

KLÍČOVÁ SLOVA

Airbnb, digitalizace práce, on-line platformy, sdílená ekonomika, práce 4.0, trh práce, Uber

ABSTRACT

The thesis focuses on professional and didactical points of view on digitalization in high school social science education. The aim of the thesis is to create a series of lessons for high schools (grammar schools) based on research on digitalization, which is supposed to aid students in better orientation at the labour market. At the same time, the didactical part is designed to be used and adapted by teachers interested in the topic.

The theoretical part presents the professional background of the prepared lessons including key words, corresponding arguments and the general work basis of the author. Professional topics are transformed into a form didactically appropriate at the chosen level of secondary education (grammar schools). The practical part consists of a series of lessons focusing on changes in the labour market related to digitalization and technology development. Individual lessons are dedicated to online sharing economy platforms such as Uber and Airbnb, which change the concept of work in today's society and determine new working conditions of employees.

The professional background of the prepared series of lessons defines the key terms and points to the historical context of work development in individual chapters; furthermore, it focuses on the following topics: the meaning of work in today's society, precarization of work, gender, unemployment, legal bases of labour, and online platforms. The didactical part focusing on digitalization presents three lessons which are also reflected upon. Possible changes to the lessons are also presented as part of the chapter.

KEYWORDS

Airbnb, digitization of work, on-line platforms, sharing economy, work 4.0, labor market, Uber

Obsah

Úvod	7
1 Práce v dějinách.....	16
2 Práce v perspektivě současné společnosti	25
3 Online platformy a digitalizace práce	36
4 Didaktické zpracování tématu	46
5 Zkušební realizace výukového bloku	62
Závěr.....	76
Seznam použitých informačních zdrojů.....	79
Seznam příloh.....	86

Úvod

Svět práce, tak jak ho v naší společnosti známe, se s příchodem nových technologií rychle mění. Dnes si už jen stěží dokážeme představit jakékoli odvětví práce, kde by nebylo využíváno technologií, jež nám přineslo několik posledních desetiletí. Využívání počítačů a internetu se stalo ve většině prací nutností. V předkládaném textu pracuji s poměrně novým fenoménem, který úzce souvisí právě s proměnou pracovního trhu na základě jeho další technologizace, jež je nazývána digitalizace práce.¹

Instituce školy vždy není schopná dostatečně rychle reagovat na vyvíjející se svět kolem nás a mnohé znalosti a dovednosti, které zde studenti a studentky získávají, jsou buď už v okamžiku jejich osvojení zastaralé, nebo se brzy zastaralými stávají. To jsou jen některé z důvodů, proč je potřeba tematizovat ve školách aktuální problémy společnosti, mezi něž se podle mého soudu řadí také vliv technologií na vývoj trhu práce. S procesem zavádění rámcových vzdělávacích programů (a tedy i školních vzdělávacích programů; dále jen RVP a ŠVP) dostaly školy možnost větší autonomie ve výběru obsahů ŠVP. Nemusí tedy čekat na to, až centrálně někdo určí, co by měli všechny studentky a studenti umět, ale může do svých předmětů vkládat, pokud to není v rozporu s RVP, témata, pro která se pedagogický sbor rozhodne.

Ve své diplomové práci pracuji s předpokladem, že se generace, jež se nyní nachází ve škole, bude s digitalizací práce během svého života potýkat, proto je potřeba tuto problematiku ve školách začít tematizovat. Z oficiálního dokumentu RVP pro gymnázia (dále už jen RVP G) vyplývá, že by se studenti a studentky studující gymnázium měli umět přizpůsobit nově vznikajícím požadavkům na trhu práce a jedním z cílů je budoucí profesní uplatnění (RVP G, 2007, s. 8). Zařazení tohoto tématu do výuky je tedy v souladu s oficiální vzdělávací politikou státu.

Diplomová práce uchopuje problematiku digitalizace práce z pohledu odborného a didaktického, při čemž v hlavních kapitolách rozebírám otázku práce v historickém

---

¹ Tento pojem lze částečně ztotožnit s pojmy digitální ekonomika či digitalizace ekonomiky nebo „platform ekonomie“. V této práci vycházím primárně z textů *Work in the digital economy: sorting the old from the new* od Gérarda Valenduc a Patricie Vendramin (online zde: <https://www.etui.org/Publications2/Working-Papers/Work-in-the-digital-economy-sorting-the-old-from-the-new>) nebo *The platform economy and the disruption of the employment relationship* od Jana Drahokoupila a Briana Fabo (online zde: <https://www.etui.org/Publications2/Policy-Briefs/European-Economic-Employment-and-Social-Policy/The-platform-economy-and-the-disruption-of-the-employment-relationship>).

kontextu, online platformy, proměny vztahu zaměstnavatele a zaměstnance s přihlédnutím na digitalizaci pracovního trhu. V odborném pozadí připravované výuky se opírám o analýzu literatury a internetových zdrojů, které se týkají dané problematiky, při čemž se zaměřuji na klíčové pojmy a teorie. Také v této části diplomové práce využívám rozhovorů s úřednicí z živnostenského úřadu a lidí, již pronajímají byty skrze Airbnb. Protože informace, jež mi tito lidé poskytlí, jsou důvěrné, neuvádím v textu jejich jména. V didaktickém zpracování tématu navrhuji několik variant, jak lze s tématem digitalizace práce pracovat v hodinách společenskovedních předmětů na středních školách, především pak na gymnáziích. Poslední kapitola odpovídá vyhodnocení a reflexi aplikace daného tématu v hodinách základů společenských věd na gymnáziu.² Text této diplomové práce by mohl sloužit těm pedagogům, kteří hledají nové podněty pro svoje vyučování. S jednotlivými hodinami mohou s malými obměnami pracovat přímo ve svých hodinách nebo je brát jako inspiraci a modifikovat je dle specifických potřeb svých škol³.

Závěrem úvodu si vytyčuji ještě jeden cíl a tj. pokusit se nalézt uspokojující odpověď, která souvisí s obavami mých studentů a studentek z budoucnosti ve světě, který se tak rychle mění, a to i v souvislosti s uplatněním na pracovním trhu. Právě tento strach bývá často uváděn při mé otázce, čeho se dnešní mladí lidé bojí. Nečiním si nárok na to, že naleznou uspokojivé výsledky, aby se studentky a studenti přestali budoucnosti obávat, ale věřím, že má práce jim přinese alespoň nový pohled, rozhled a vyhlídky do jasnější budoucnosti.

---

² Výukový blok, který v diplomové práci představuji, jsem měla možnost aplikovat během března 2018 na gymnáziu v Praze v semináři, jež je určen pro studenty čtvrtých ročníků.

³ Pedagogové z různých škol mohou přizpůsobovat didaktické pojetí tématu na základě svých ŠVP, které odpovídají, v případě, že jsou kvalitně zpracovány, specifickému zaměření a směřování školy. Úprava ŠVP závisí také na tom, o jaký typ školy se jedná a neméně na tom, v jakém regionu se škola nachází. Například v Praze je větší předpoklad, že budou jedinci zaměstnáni ve službách než v regionech, které jsou stále více zemědělsky zaměřené jako je například Morava (ČSÚ, 2016) proto by i tomu mělo být přizpůsobeno pojetí tématu. Pokud pedagog vychází z prekonceptů studentů a studentek, čehož ve svém didaktickém zpracovávání využívám, musí stavět na tom, co je jim samým blízké a mohou na tom i vystavět svojí další znalost. Předpokládám, že vysvětlovat studentce nebo studentovi z Prahy, jakým způsobem se dotkne automatizace a digitalizace agrárního odvětví, by nemělo takový dopad, jako když těmto studentkám a studentům přiblížím tematiku na pracích, které znají ze svého okolí.

Práce

Práce je neoddělitelnou součástí lidské společnosti a lidského života. Samotný pojem práce v sobě zahrnuje mnoho aspektů, což znesnadňuje úkol o jeho definování. V různých sociálních vědách můžeme nalézat rozdílnou definici práce. Kupříkladu Jandourek (2009, s. 152) vymezuje práci jakožto „plánovitou a vědomou činnost, fyzickou nebo duševní, která směřuje k uspokojení jeho potřeb“. Podobné definice můžeme nalézt i u dalších sociologů jako například u Giddense (s. 807), který pracuje s tímto pojmem následovně: „Práce, ať už placená nebo neplacená, je vykonávání úkolů, jež vyžadují výdej psychických i fyzických sil a jejichž cílem je výroba zboží a poskytování služeb uspokojujících lidské potřeby.“ Příkladem ekonomického pohledu na práci může být definice Josefa Vlčka (2009, s. 197): „Práce je cílově zaměřená hospodářská činnost člověka.“ Pojem práce (v tomto případě závislá práce) je též řešen na legislativní úrovni, a to v § 2 Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce: „Závislou prací je práce, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně.“

Psychologie se zabývá spojením člověka a práce v jejích různých podobách, například vývojová psychologie spatřuje práci a profesní dráhu za jeden z klíčových faktorů v rozvoji jedince, především pak ve vývojovém období dospělosti. Existuje také samostatné odvětví aplikované psychologie – psychologie práce. Práce je něco, co je bytostně spjata s člověkem, ve filosoficko-antropologickém pojetí může být člověk nazýván jako *homo faber*,⁴ tedy člověk vyrábějící, jak uvádí Pelcová (2010, s. 193–198). Práce se stává pro *homo faber* prostředkem, skrze něhož formuje, ovládá a přivlastňuje si přírodu, tzv. přírodu objektivizuje. Nejde jenom o proces, který je nutný k přežití, jak to můžeme vidět u zvířat, člověk vše toto vykonává bez nutnosti uspokojit pouze nejnutnější potřeby.

Práce bývá také spojovaná s dalším pojmem, a tím jsou slova povolání a profese. Někdy dokonce tato slova splývají. Například pokud se někdo zeptá, co děláš za práci, míní tím v mnohých případech, jaká je jeho profese, s čímž úzce souvisí profesionalita. Klasickými

---

⁴ Zajímavé literární zpracování lze najít v knize Maxe Frische se stejnojmenným názvem, tedy *Homo Faber*.

profesemi⁵, jejichž tradice sahá daleko do minulosti, jsou lékař, právník či kněz. K výkonu těchto povolání bylo zapotřebí už v období středověku univerzitního vzdělání. Tyto klasické profese jsou spojovány s tzv. profesionalitou, jejíž základní znaky shrnuje Kot'a (2002, s. 165) následovně: profesionál by měl být odborně vzdělaný a znalý, což vyžaduje dlouhodobé studium, pro danou profesi jsou vytvořeny asociace, které sdružují profesionály a chrání danou profesi proti podvodníkům, nedílnou součástí je pak etický kodex, který je klientovi zárukou, že nebude poškozen.

Vzhledem k povaze diplomové práce nebudu pracovat pouze s jednou definicí, naopak shledávám rozmanitost pojetí pojmu práce jako něco, s čím se dá v didaktickém rozpracování tématu digitalizace práce dále pracovat.

Sdílená ekonomika

Sdílená ekonomika⁶ není ničím novým v lidských dějinách, avšak s vývojem technologií a především masovým rozšířením internetu, který je dostupný díky mobilním telefonům téměř kdekoli, můžeme mluvit o novém pojetí tohoto odvětví ekonomiky. Dříve lidé sdíleli různé statky a služby mezi přáteli a známými, nyní se tento princip posouvá. Sdílení se stává věcí širšího okruhu lidí, často neexistuje přímá vazba mezi tím, kdo nabízí sdílenou službu nebo statek a koncovým spotřebitelem. Moderní sdílená ekonomika⁷ je založena z velké části na využívání digitálních platforem, které právě zprostředkovávají sdílení statku nebo služby mezi vlastníkem a spotřebitelem. K získání potřebného statku nebo služby stačí mít například ve smartphonu potřebnou aplikaci a během několika minut si tak zajistit odvoz domu či auto, bydlení, rychle prodat nepotřebnou věc nebo najít někoho, kdo vám pohlídá vašeho mazlíčka. Předpokladem sdílení statku nebo služby je pronajímání tohoto spotřebiteli v době, kdy vlastník těchto aktiv nevyužívá, tudíž je snížena cena pro nájemce a vlastník zvyšuje jejich využití (Marek, Franče a kol., 2017).

Rozmach sdílené ekonomiky lze spatřovat v několika faktorech. Jedním z nich je výše zmíněný rozvoj komunikačních technologií. Další z faktorů souvisí s ekonomickou krizí

---

⁵ Blíže k pojetí profesionality například zde: <http://carnegieclassifications.iu.edu/listings.php>

⁶ Z anglického sharing economy. Využívá se též dalších názvů jako collaborative economy, peer-to-peer economy, circular economy, access economy či pooling economy (Sdílená ekonomika, 2017, s. 3).

⁷ Pojem převzat z textu *Sdílená ekonomika. Bohatství bez vlastnictví*. Online zde: <https://edu.deloitte.cz/cs/Content/DownloadPublication/sdilena-ekonomika-2017>

počínající rokem 2008 (Ford, 2017, s. 11), která během svého trvání přinesla nejvyšší nezaměstnanost a pokles zájmu o spotřební zboží a služby od hospodářské krize z 30. let minulého století. V době krize lidé využívali sdílení více nežli před tím, protože si nemohli mnohdy dovolit koupit vlastního zboží nebo služby, a tento trend přetrval až do doby hospodářské konjunktury (Marek, Franče a kol., 2017, s. 4) s tím, že lidé dnes už sice mají často potřebný kapitál na zakoupení výrobku nebo služby, ale z různých důvodů své peníze do tohoto neinvestují. Jedním z důvodů může být možnost komunitního sdílení, které přináší účastníkům prohloubení vztahů dané komunity nebo lidí, kteří mají stejné zájmy⁸. Mladá generace lidí také ustupuje od hromadění materiálu a soustředí se více na zážitky, což může sdílená ekonomika v obou případech přinášet (Veber, Krajčák, Hruška a kol., 2016, s. 5). Sdílený statek nebo službu nevlastníte a počáteční investice není příliš velká, doma se pak nehromadí věci, jež využíváte pouze minimálně. Služby, které jsou prostřednictvím sdílené ekonomiky nabízeny, pak často vedou k netradičním zážitkům⁹, které mladá generace upřednostňuje (Veber, Krajčák, Hruška a kol., 2016, s. 5–6). Další motivací ke sdílení může být hledisko ekologické. Lidé dnes často přemýšlí nad ekologií, o čemž může vypovídat rozmach bezobalových prodejen či ekologicky rozložitelných obalů. Tím, že sdílíte produkt nebo službu, jako to dělají firmy nabízející elektromobil, šetříte přírodu a zároveň i peníze a čas; do auta není třeba investovat ani ho nijak udržovat nad rámec běžné spotřeby.

Model sdílené ekonomiky tak, jak je popsán výše, však za jistých okolností nemusí platit. Dnes jsou například pronajímány byty, které byly zakoupeny vlastníkem už s předpokladem, že budou využívány turisty přes Airbnb. Cena těchto bytů se tak může vyšplhat při vysoké poptávce a malé nabídce na vysoké ceny, které případnému nájemci náklady rozhodně nesnižuje, navíc produkuje rizika jako nedostatek bytů k dlouhodobému pronájmu či koupi. Mnohá města, mezi nimiž je i Berlín, dokonce přistupují k regulaci ubytovacích služeb jako Airbnb, protože vedou například k vyliďňování center měst, zvedají pronájmy bytů a cenu nemovitostí. Vedou též k vyššímu hluku v domech či potřebě častějšího úklidu společných prostor domů s více byty (iRozhlas, 2017). Ze sdílení se stává podnikatelská činnost, na kterou však mohou doplácet a jak se ukazuje i doplácí ti, kteří nic nesdílejí a v této sféře nepodnikají. O tom, že by tento model sdílené ekonomiky

---

⁸ Komunitní komposty, dílny apod.

⁹ U Airbnb si můžete například pronajmout zámek nebo bydlet v majáku.

měl být přehodnocen, vypovídá i fakt, že mezi čtyřiceti a padesáti procenty nemovitostí pronajímaných v Praze skrze Airbnb nabízí pouze patnáct procent všech inzerentů na Airbnb (Vláda.cz, 2017, s. 53). Zde se nabízí samostatná možnost nenazývat tento fenomén vůbec sdílenou ekonomikou, protože ztrácí na znacích, které původně sdílená ekonomika vykazovala.

Digitalizace práce

Pojem digitalizace práce je diskutován v médiích, politice, ve společnosti i v odborných kruzích ve státech, kde proběhla či probíhá tzv. čtvrtá průmyslová revoluce¹⁰ již mnoho let. Práce, která v minulosti byla předávána v rodině z generace na generaci nebo celoživotní uplatnění v jedné profesi se nejen s nástupem digitálních technologií stává něčím dávno zastaralým. Pojetí práce, jak bylo známé v předchozích letech, se mění a nadále bude měnit. Využití digitálních technologií podle všeho výrazně pozmění nebo zcela přetvoří vztahy mezi zaměstnavateli a zaměstnanci, požadavky na kvalifikaci, náplň práce a kompetence v různých profesích. Dle analýzy OSTEU (Dopady digitalizace na trh práce v ČR a EU, 2015, s. 1) „...bude digitalizace zodpovědná za zhruba třetinu zaniklých a osminu nově vzniklých pracovních míst“. Bez znalosti ICT technologií se dnes lidé obejdou ve své práci jen zřídka a tento trend bude pokračovat i nadále, avšak důležitějším aspektem digitalizace je to, že stroje zastanou práci za jedince. Koncept digitalizace práce je pojmám jako využívání nových technologií, především pak internetu, pro potřeby některé ze sfér práce a automatizaci ve výrobě, při čemž se zaměřuji především na digitalizaci práce spojenou s online platformami.

Tempo, kterým se momentálně vyvíjí technologie, je neskutečně rychlé, slovy Martina Forda (2017, s. 12): „...časem by se z takových systémů [pozn. autorky: systémy prevence srážek] mohla vyvinout technologie, která by dokázala vůz samostatně řídit. Jak se však mělo ukázat: nedošlo k tomu ani ‚časem‘ jako spíš ‚mrknutím oka‘... neuběhl ani rok a Google už představil plně automatizovaný vůz schopný jízdy v dopravním provozu.“ V různých pracích, které se zabývají tímto tématem (Brynjolfsson a McAfee, 2014; Ford, 2017), se můžeme dočíst, že změny, které nás v budoucnu čekají, si nyní dokážeme jen

---

¹⁰ Čtvrtá průmyslová revoluce je spojena právě s vývojem technologií, které vedou ke „kybernetizaci a informatizaci většiny procesů v oblasti výroby, služeb i fungování státu“ (Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání, 2017). Ve spojení s tím mluvíme o Průmyslu 4.0.

stěží představit. Počítače jsou schopny osvojovat si čím dál tím větší počet nových dovedností, čímž může a zřejmě i bude docházet k automatizaci v oborech, kde se dříve zdálo, že lidská práce není stroji nahraditelná (Ford, 2017, s. 14). Nekvalifikovaná pracovní síla je momentálně sice s nástupem digitalizace nahrazována stroji dříve, ale ani vysokoškolské vzdělání nemusí zaručit absolventům práci (Ford, 2017, s. 13). Brynjolfsson a McAfee (2014) na základě dlouholetých výzkumů poukazují na srovnatelnost společenských a ekonomických změn, které jsou důsledkem probíhajícího neustálého zdokonalování digitálních technologií, s průmyslovou revolucí.¹¹

Český statistický úřad (2018) rozlišuje ve své klasifikaci tato zaměstnání: zákonodárci a řídící pracovníci, specialisté, techničtí a odborní pracovníci, úředníci, pracovníci ve službách a prodeji, kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství, řemeslníci a opraváři, obsluha strojů a zařízení, montéři, pomocní a nekvalifikovaní pracovníci a zaměstnanci v ozbrojených silách. Tuto klasifikaci využijí pro poukázání na možný vývoj pracovního uplatnění. Ford (2017, s. 13) i závěry analýzy OSTEU (Dopady digitalizace na trh práce v ČR a EU, 2015) poukazují na to, že práce, ve kterých je potřeba nižší kvalifikace, budou zasaženy digitalizací a automatizací první. V ohrožení jsou však i práce, jež byly dříve považovány za bezpečné (Bogedan a Schildmann, 2015, s. 20) a které předpokládají vysokou kvalifikaci jedince. Z tohoto pohledu jsou nezaměstnaností nejvíce ohroženy pomocní a nekvalifikovaní pracovníci, řemeslníci, opraváři a obsluha strojů. Například práce řidiče s příchodem autonomních automobilů a vozů v metru, které nepotřebují nikoho k obsluze, může být brzy nahrazena. Stejně tak jsou postupně nahrazováni prodavači a prodavačky, kteří spadají pod klasifikaci prodejců. Už nyní si běžně můžete zakoupit nákup na samoobslužných pokladnách a zároveň si tento úkon ještě ulehčit naskenováním čárových kódů zboží už během nákupu. Firma Amazon dovedla tento koncept ještě dál – otevřela první obchod, kde nejsou prodavači vůbec a nákup probíhá za pomoci aplikace na mobilním telefonu (CDR, 2018). Podobné tendence dopadu digitalizace lze spatřovat i v dalších odvětvích.

---

¹¹ Průmyslovou revolucí se zde myslí industrializace a hromadné zavádění strojů do výroby, především v průběhu 19. století. Podle některých autorů se nyní nacházíme ve čtvrté průmyslové revoluci.

Dalšími příklady je otevření plně automatizované restaurace prodávající hamburgery¹² ve Spojených státech (Ford, 2017, s. 31) či poměrně nedávné zavedení samoobslužné pokladny pro objednávání jídla v McDonald's.

V posledních letech také dochází k relokaci továren z rozvojových zemí zpátky do původních lokací. S příchodem robotů, kteří lehce zastanou i náročnější lidskou práci, přesouvají mnohé firmy výrobu blíže ke koncovému zákazníkovi, čímž se sníží cena a doba, po kterou zákazník musí na konečný výrobek čekat. Nevytváří tak příliš pracovních míst, ale přeci jenom se stávají nadějí práce alespoň pro malý počet lidí (Ford, 2017, s. 27).

Práce v administrativě, do které patří různí úředníci, bude též pravděpodobně automatizována (Meyer, 2014, s. 30–31). Pew Research Center zveřejnilo v roce 2014 výzkum (Smith a Anderson, 2014), ve kterém se távalo téměř 2000 expertů na prognózu vývoje trhu práce ve Spojených státech amerických v dalších letech ve spojení s digitalizací. Podle 48% těchto expertů bude robotizace a automatizace odpovědná za signifikantní ztrátu pracovních míst modrých a bílých límečků. Jiný pohled přináší odpovědi 52%, které předpokládají, že postupující digitalizace bude schopna vytvářet nová pracovní místa.

Také u dalších profesí patřících do klasifikace mezi specialisty se setkáváme s pokusy, méně či více zdařilými, o nahrazení člověka strojem. A to i u prací, v kterých se nám momentálně zdá lidský faktor nezastupitelný, jako je učitelství nebo lékařství. Učitelé využívají ve svých hodinách různé technologie, které jim mohou usnadnit vyučování. Příkladem může být využití iPadů v hodinách němčiny ve škole v Norsku, kterou jsem navštívila. Všichni žáci a žákyně měli svůj iPad a v něm různé úkoly z němčiny. Vyučující zadala cvičení a každý žák vyplňoval cvičení samostatně, při čemž program průběžně opravoval chyby a vedl žákyně a žáky dále. Učitelka téměř nezasahovala do procesu učení. Tento trend lze spatřovat ale i v českých školách (24U, 2018). Dalšími příklady je využívání e-learningu, který bývá využíván jako podpora běžných hodin nebo se uplatňuje při distanční a kombinovaném středoškolském a vysokoškolském studiu. V medicíně se

---

¹² Přístroj pro tento účel byl vytvořen Momentum Machines. Více o společnosti zde: <http://momentummachines.com/>

pak setkáváme s různými stroji provádějícími operace. V článku na webu České televize (2016) se můžeme dočíst, že roboti umí operovat oči přesněji a levněji než člověk.¹³

---

¹³ Zajímavé video demonstrující vývoj medicínských přístrojů zde:
<https://www.youtube.com/watch?v=XYYPkRw4W1A>

1 Práce v dějinách

Práce je spojena s člověkem odnepaměti. Na vývoj a proměnu práce, jejího významu pro jedince a celou společnost se lze dívat z různých pohledů. Jedním z hledisek je historické, další pak spatřuji ve výkladu pohledu autorů dané doby, kteří se prací zabývají, a to jak ve filosofické či vědecké práci, tak v krásné literatuře¹⁴. V následující kapitole se zabývám prací z historického hlediska, při čemž se věnuji v různé míře jednotlivým etapám dějin na základě standardního pojmání různých epoch v historii. Historický koncept vývoje a proměny práce ukazují především na českých dějinách v kontextu světových, a to z několika důvodů. České dějiny jsou výraznou součástí obsahu učiva, které se probírá v rámci hodin dějepisu, jak to vyplývá i z RVP G (2007, s. 43–46), zvláště pak v historických etapách od středověku. Tohoto pojetí využívám též v koncepci vývoje práce. Při bližším pohledu na dějiny práce skrze české dějiny lze tedy předpokládat, že studentky a studenti budou s tímto tématem už z části obeznámeni, a budou tak moci své poznatky dále rozvíjet. Dále pak vzhledem k tomu, že české země byly po staletí v kontaktu s ostatními zeměmi Evropy, později i s mimoevropskými civilizacemi, lze podobný vývoj jako v českých zemích v menší či větší míře spatřovat i v dalších zemích.

Pojem práce, jak ji vnímáme dnes v 21. století v Evropě, pochází z konce 19. století, kdy vzniká legislativní ukotvení práce. Práce se stává regulovanou výdělečnou činností, něčím celospolečensky významným, tím, bez čeho byl jedinec i jeho rodina odkázáni na pomoc druhých. Ostatní aktivity, které nevykazovaly znaky zaměstnání, přestávají být pracovní činnostmi (Komlosy, 2014, s. 7).

V uchopení práce v historickém vývoji spatřuji možnosti pro didaktickou část textu. Stále častěji se v souvislosti s reformováním škol a obsahů osnov volá po mezipředmětových vztazích, dokonce na legislativní úrovni v RVP G nalézáme prvky stírání hranic a jasně

---

¹⁴ Mnohá umělecká díla české a světové literatury představují čtenáři práci v dané době. Spatřuji zde významný didaktický zdroj pro práci v hodinách společenskovedních předmětů, které se tématem práce zabývají. Tímto způsobem lze prohlubovat mezipředmětové vztahy a snad i poukazovat na díla, která nejsou v běžném čtenářském kánonu škol. Krásná literatura svým obsahem a formou může být studentům a studentkám bližší nežli odborná literatura. Uvádím zde jenom zlomek těchto děl, která zčásti využívám v didaktickém zpracování tématu. Příkladem mohou být eposy *Illias* a *Odyseja* přisuzované Homérovi, kde se různé části věnují práci nebo báseň *Práce a dni* od Hesioda. Zajímavý pohled na práci přináší též u nás ne tak známá kniha *Matka země* od norského autora Knuta Hamsuna, jež pojednává o kultivaci země člověkem na severu Norska před hromadnou industrializací. Dalšími příklady je například *Tkalci* od G. Hauptmanna či budovatelský román Tadeusza Konwického.

vymezených předmětů. Mým druhým studovaným oborem, který i vyučuji, je právě dějepis, což byl také jeden z důvodů uchopení tématu z historické perspektivy. Inspirací mezipředmětovosti mi je například nově aplikovaná koncepce ve Finsku, kde mizí klasické předmětové vymezení, nebo Norsko, kde jsou vykládány na úrovni základních škol společenskovědní předměty společně. Pro inspiraci ale nemusíme chodit daleko, protože mnohé alternativní školy, jež můžeme vidět u nás, jako waldorfská škola, nabízí výuku, ve které se propojují obsahy různých předmětů v rámci epoch. Historická perspektiva tématu dává možnost mezipředmětového propojení a zcela v souladu s RVP, kde je vzdělávací oblast Člověk a společnost naplněna vzdělávacími obory Dějepis a Výchova k občanství.

1.1 Počátky práce a starověk

V období pravěku, během kterého se vyvinul druh homo až do homo sapiens sapiens, si člověk začal podmaňovat přírodu a práce byla nedílnou součástí života člověka. V počátcích člověk, pokud chtěl přežít, musel vynaložit mnoho vlastních sil pro získání potřebné stravy či ošacení. S obdobím neolitické revoluce, u nás datované dle nejnovějších poznatků mezi lety 6000-5500 až 4000 př. n. l. (Pánek, Tůma a kol. 2008, s. 45), lze spojovat první větší vymanění se člověka z područí přírody. Práce člověka nabývá nové podoby, která postupem času přetváří ráz přírody, člověk si začíná tvořit vlastní životní prostředí. Hlavní náplní práce je zemědělství, v českých zemích zdokonalené orbou, důležité pro další rozvoj pak zpracování kovů, v počátcích mědi, později bronzu a železa, podle nichž jsou pojmenovány v dějepisu jednotlivá období pravěku.

Zatímco v českých zemích probíhá pravěk, v oblasti úrodného půlměsíce hovoříme už o období starověku datovaného v počátcích okolo roku 4 000 př. n. l. Pro další kulturní vývoj evropského prostoru je však nejdůležitější vývoj v oblasti Egejského moře, tedy v antickém Řecku a později Římě. V temném¹⁵, homérském, období, se obyvatelstvo Řecka živilo především zemědělstvím a pastevectvím. Hlavní hospodářská jednotka, pro kterou pracují řemeslníci a otroci, je dům (domácnost) basilea, nazývaný oikos (Oliva, 1995, s. 36). Společnost starověkého Řecka a Říma byla z velké části závislá na fyzické

---

¹⁵ Pojem vychází z periodizace dějin, která se běžně užívá v dějepise.

práci otroků nebo lidí s menšími či žádnými politickými právy. Filosofii a poznávání světa se mohla věnovat jen malá část privilegované společnosti.

Právě v textech některých antických filosofů nalezneme určitý vhled do pojetí práce v dané době. Platónova i Aristotelova škola poukazuje na to, že tatáž činnost může v různých situacích člověku prospívat nebo naopak škodit. Například při tělocviku je námaha v pořádku, zatímco při práci škodí. Vznikl tak požadavek na čas bez zaměstnání, tedy volný čas (*scholé*), během něhož měl jedinec čas rozjímat nad světem, filosofovat, sebevzdělávat se (Cetl, Horák, Hošek a Kudrna, 1984, s. 30), ale také se podílet na politice městského státu (Zuiderhoek, 2013). Zuiderhoek (2013, s. 34) poukazuje na to, že elitní autoři antického světa spojovali s prací v antickém Řecku a Římě politická práva. Aristokraté a patricijové, tedy občanské elity, odvozovali občanství a politická práva od postavení ve společnosti, které bylo podmíněno právě prací. Řemeslníci, námezdníci a ti, kteří se zabývali manuální prací (*banausoi*, *sordidi*) a jejichž postavení se blížilo otrokům, neměli být občany nebo jejich práva měla být značně omezena.

1.2 Středověk

Středověk, jehož počátky jsou v Evropě spojovány se zánikem západořímské říše roku 476 našeho letopočtu, je postaven na feudálním zřízení, což s sebou přináší postupné rozdělení obyvatelstva do jednotlivých stavů. Prvním stavem je šlechta a duchovenstvo, druhým měšťané a třetím stavem obyčejné obyvatelstvo, poddaní, tedy zemědělci, rolníci či řemeslníci. V českých zemích patřila zprvu všechna půda knížeti, který ji poskytoval svým družiníkům, nebo do správy církve, postupem času ji svým věrným daroval. Vrchnost pak poskytovala půdu dále, tedy svým poddaným, kteří ji obhospodařovali (Němec a Beran, 1997–2018).

Za prvních Přemyslovců byla krajina území českých zemí především pokryta nepropustnými lesy, mokřady a bažinami, což ovlivňovalo obživu většiny obyvatelstva, která se živila lovem, rybolovem a pastevectvím (Rychlík a Penčev, 2013, s. 84). Postupem času se v období středověku stává hlavní náplní práce poddaných zemědělství. Za posledních Přemyslovců dochází k zakládání a rozkvětu měst, což s sebou přináší rozvoj řemesla (Rychlík a Penčev, 2013, s. 90), které je právě s městy úzce spojeno. Jsou zakládány cechy, jež sdružují jednotlivé řemeslníky a mají za úkol ochránit své členy.

Jen malé procento obyvatelstva se mohlo věnovat jiné než fyzické práci. Privilegovaným vrstvám zbýval čas a mohly se tak například zabývat vzděláváním se, uměním či lovem pro zábavu.

Andrea Komlosy (2014, s. 6–9) spatřuje v období středověku, především pak okolo roku 1250¹⁶, jeden z šesti časových úseků, kdy probíhaly změny ve formách práce. Výše zmíněné cechy vznikají na základě impulzů z Asie, kdy je podporována urbanizace a specializace v řemeslné výrobě. Dochází k omezení výměny zboží denní potřeby. „Začíná se vytvářet pracovní pojem orientovaný na práci s nástroji“ (Komlosy, 2014, s. 8) ve spojení s kvalitou výrobků.

1.3 Novověk

Novověké dějiny mají počátek v několika významných událostech 15. století. První je tzv. objevení Ameriky pro Evropu Kryštofem Kolumbem, které se pojí s mnohými změnami ve společnosti, kultuře a vnímání světa Evropanů. Druhý významný mezník přerodu středověké společnosti na novověkou je vynález knihtisku Johanem Gutenbergem, jenž přinesl Evropě postupné rozšíření vzdělanosti.

V českých zemích bylo počátkem novověku hlavním zdrojem obživy stále zemědělství, které nepřinášelo vždy dostatek potřebných surovin, což bylo zapříčiněno nedostačujícími technickými změnami a relativním přelidněním oblasti střední Evropy, ke kterému docházelo od poloviny 15. století. Lidé povětšinou pěstovali obilniny, ale také se objevovala regionální specializace, kdy se v určitých lokalitách rozvíjelo například k ovocnářství, chmelařství a vinohradnictví. Velkého významu nabýval tzv. šlechtický velkostatek, který těžil z podnikání. Šlechtici se už nespokojili pouze s rentou obdržanou od svých poddaných, chtěli zisk přímo v penězích, který jim mimo jiné zajišťoval financování přestavby sídel, cestování či politické činnosti. Pro šlechtice vzrůstá význam levné pracovní síly, kterou vymáhají v podobě roboty na svých poddaných, protože stálá čeleď a námezdní pracovníci pro potřeby velkostatků již nedostačují.

---

¹⁶ V českých zemích je tato tendence spatřována se zpožděním než v západní části Evropy, jakožto většina jevů týkajících se vývoje společnosti a kultury středověku

Zhoršující se situace poddaných od konce 15. století do počátku třicetileté války v oblasti jejich práv však byla vyvážena ekonomickou konjunkturou, tedy nedocházelo k sociálním bouřím (Pánek, Tůma a kol., 2008, s. 158–161).

Dalším významným ekonomickým hráčem vedle šlechtických velkostatků byla města, ve kterých se rozvíjelo řemeslo a obchod. Některá města se dokonce zapojovala do obchodu dálkového například dovozem luxusního zboží, jako je koření či drahé látky. Městská ekonomika je také spojena s hornictvím. V okolí dolů vznikala hornická města, jejichž význam byl ve své době celosvětový. Dobrým příkladem je stříbrný tolar z jáchymovských dolů ražen od roku 1519 (Pánek, Tůma a kol., 2008, s. 160), který byl využíván v celé Evropě. V průběhu 16. století se však potýká hornictví s mnohými obtížemi, a to se zastaralou technikou těžby, která není schopna těžby do hloubky, a také s konkurencí levnějších kovů dovážených ze zámoří (Pánek, Tůma a kol., 2008, s. 160).

Další vývoj v českých zemích, ale i v Evropě, ovlivnila třicetiletá válka, během které došlo k poklesu počtu obyvatel. Hlavní obživou většiny obyvatelstva bylo i nadále zemědělství. Nedostatek pracovních sil zapříčinil zvýšení roboty, tedy práce poddaných pro vrchnost. Mnozí poddaní museli pracovat na polích vrchnosti o nedělích nebo svátcích, tedy v době, kdy měli právo na odpočinek v souladu s církevními zvyklostmi (Rychlík a Penčev, 2013, s. 230). V tomto období byla také často využívána práce dětí na panském dvoře ve formě služebnictva. Těžké podmínky poddaných, jejichž součástí byla také omezená svoboda, se promítají do pojmu české nevolnictví. Tento pojem se objevuje v pracích francouzských osvícenců, kteří tímto označovali země, kde bylo s poddanými zacházeno velice špatně (Rychlík a Penčev, 2013, s. 231). Velký hospodářský rozmach zaznamenal šlechtický velkostatek, který však s ohledem na nucené vykupování statků poddanými, znamenal pro ekonomiku českých zemí stagnaci. Samotní šlechtici, nesoucí se stále v duchu středověkých ideálů, považovali podnikání za nehodnou práci jejich postavení, takže chod svých panství nechávali na správcích nebo hejtmanech, kteří pocházeli z nižší šlechty nebo měšťanů (Rychlík a Penčev, 2013, s. 232–233).

Novým ekonomickým hráčem se za vlády Josefa I. stávají manufaktury. První takovou manufakturou, tedy dílnou, kde docházelo ke specializaci práce, byla výroba punčoch v klášteře v Oseku u Duchcova. Tato manufaktura byla otevřena v roce 1697 (Rychlík a Penčev, 2013, s. 233). Důležité pro práci v manufakturách byli námezdní dělníci pocházející z řad tovaryšů nebo nekvalifikovaných dělníků. Tyto manufaktury se pro svoji

efektivitu stávají velkou konkurencí cechovnímu uspořádání, kde na rozdíl od manufaktur jsou řemeslníci svázáni regulemi. Velký rozvoj nastal v oblasti plátenictví a podnikání se týkalo jak stavu šlechtického, tak i duchovního, měšťanského, ale na chodu manufaktur se podíleli i cizinci (Rychlík a Penčev, 2013, s. 233–235).

1.4 Osvícenství a průmyslová revoluce

Výrazné změny ve společnosti, a to zejména ve vývoji západní vědy¹⁷, které můžeme pozorovat s nástupem myšlenek renesance a humanismu, pokračují i v období osvícenství, kdy je kladen důraz na racionalismus. Pod taktovkou rozumu vládnou evropské panovníci a začínají se formovat také revoluční hnutí, které navždy změní podobu Evropy, tedy i podobu práce. Můžeme pozorovat postupný přerod společnosti, kde hlavní obživou bylo zemědělství, na společnost industriální. V textu rozlišuji čtyři etapy průmyslové revoluce, při čemž poslední revoluce 4.0 probíhá v současné společnosti¹⁸.

První etapa průmyslové revoluce začíná již v období počátku 18. století. České země prochází výraznější industrializací podílející se na hospodářské produkci až v druhé polovině 18. století. Industrializační a tržní procesy se staly součástí ekonomiky během uplatňování osvíceneckých reforem. „Nárůst počtu obyvatelstva, zvýšení jeho elementárního vzdělání, sociální vzestup mnoha neurozených, osvobození Židů z městských ghett, tolerance jinověrců a masové využití pracovní síly žen a dětí mimo domácnost mělo také svou ekonomickou dimenzi.“ (Pánek, Tůma a kol., 2008, s. 226). Zavádění strojů a mechanizace se prosazovala v českém prostředí zejména v textilním průmyslu. V počátcích však byli lidé závislí na zemědělské výrobě a v případě potřeby přivýdělku se dostávali k práci s textiliemi. Tato práce spočívala většinou v domácím zpracování látky a až následnému hromadnému bělení v bělidlech. Na počátku 40. let 19. století byl význam soukenictví veliký, tvořilo totiž téměř polovinu celkové produkce českých zemí. V textilním průmyslu rychle vzrůstalo odvětví zpracování bavlny, která byla dovážena z Ameriky, kde se právě využívalo strojů. Celkově však lze postup industrializace v českých zemích považovat oproti západní Evropě za pomalý.

---

¹⁷ Pojem západní věda přejímám z mého textu bakalářské práce *Moc vědy v dnešní společnosti* (Prišćáková, 2015).

¹⁸ Rozlišení na různé etapy můžeme naléznout například v textu Fyzikové ve službách průmyslové revoluce (Kraus, 2012).

První průmyslová revoluce bývá spojována s hromadným zaváděním strojů do výroby, které méně či více ovlivnily práci jedince a vůbec pojetí práce. Právě procesy první a druhé fáze, která je někdy nazývána technicko-vědecká (Kraus, 2012, s. 9), průmyslové revoluce vedly k tomu, jak v současné společnosti pojmáme práci. Z plošné industrializace postupně vzniká zcela nová třída dělníků, jejichž práce již není zemědělská, ale skládá se z obsluhování strojů a dalších forem práce souvisejících s postupující průmyslovou revolucí. Tato nová třída sehrála klíčovou roli v dějinách dvacátého století a poukazuje na trend vzrůstajícího významu práce ve společnosti a proměny jejího vnímání do dnešního pojetí. Jedinec si čím dál tím více uvědomuje, že může být ve své práci nahrazen někým jiným nebo dokonce strojem. Často nelidské podmínky průmyslových center a odcizení jedince od práce nutí člověka o své práci uvažovat, stejně jako na nový řád musí reagovat kapitalisté a stát. Z průmyslových revolucí tedy vzniká regulace práce státem, což mělo význam pro většinu obyvatelstva, která byla schopná výdělečné činnosti, tedy pro muže a ženy v produktivním věku, ale i pro děti, které zastávaly mnohé práce již v raných fázích dětství. Na první dvě fáze průmyslové revoluce navazuje třetí, vědecko-technická, v polovině 20. století, kdy se rozvíjejí ve velké míře informační technologie a ustaluje se pojmání práce jakožto „regulované výdělečné činnosti“ (Komlosy, 2014, s. 7).

1.5 Moderní dějiny

Po dvou největších válečných konfliktech, jež lidstvo kdy zažilo, nastává změna uspořádání světa a společnosti. Světové konflikty mají významný vliv na proměny pracovního trhu, místa, která byla do té doby zastávána muži, začnou být během válek obsazovány ženami. Tyto proměny pak přetrvávají i po skončení válek. Po druhé světové válce nastupuje nová éra průmyslové revoluce, tedy vědecko-technická. Svět je v tomto období polarizován, přičemž na jedné straně socialistický blok v čele se Sovětským svazem a na straně druhé pak kapitalismus představovaný největším tehdejším ekonomickým hráčem západu Spojenými státy americkými (Nálevka, 2003). Hrozba dalšího válečného konfliktu vede obě strany k investování kapitálu do dalšího vývoje technologií nejprve pro armádu a tyto nové vynálezy jsou pak často využívány i s časovým odstupem v běžném životě lidí. Technologický rozvoj má významný vliv na trh práce, který můžeme pozorovat až do dnešních dní. Kupříkladu byl velký kapitál investován do vývoje výpočetní techniky nalézající své počátky právě v období po druhé světové

válce (Durnová, 2017, s. 10–12). S dalším vývojem nejen výpočetních technologií vznikají nová pracovní místa. Stále více se stává „...práce neproduktivní kulturně podpůrnou a správní, kterou si vyžaduje umělá povaha kulturního systému“ (Šmajš, 2013, s. 11).

V podmínkách Československa za první republiky bývá práce často spojována s kvalitou výrobků a pojmem „zlaté české ručičky“. V tomto období nalézají lidé široké uplatnění v průmyslu, protože české země patřily v předchozím období Rakouska-Uherska k nejrozvinutější průmyslové oblasti. V oblasti Slovenska a Podkarpatské Rusi stále převládala zemědělská výroba. K nejznámějšímu vývoznímu artiklu, který podporoval mezinárodní ohlas kvality českého zboží, patřily obuvnické závody Tomáše Bati ve Zlíně. Vysoký počet lidí z českých zemí byl zaměstnán v průmyslu a službách, ve svobodných zaměstnáních ale lidé také pracovali jako úředníci a řemeslníci (Rychlík a Penčev, 2013, s. 422–424). Československo ustálo období krize ve třicátých letech, která padla na republiku velice silně, protože Československo bylo ve velké míře zemí exportní a v období několika let před vypuknutím druhé světové války docházelo právě s přípravami na možnosti válečného konfliktu k ekonomickému vzestupu (Rychlík a Penčev, 2013, s. 423).

S budováním Československého státu se nelze vyhnout ani otázce postavení dělnictva, jakožto poměrně nově vzniklé sociální třídy, které se výrazně nelišilo od postavení v západní Evropě. Ti z dělníků, kteří měli dostatečnou kvalifikaci, se řadili do střední třídy vedle velkého počtu měšťanského obyvatelstva. Nevzdělaní dělníci a pomocní dělníci však nacházeli své místo na okraji společnosti a jejich postavení se zhoršilo výrazněji během krize, kdy nebyla výjimkou velká chudoba (Rychlík, Penčev, 2013, s. 425).

Významné změny v pojetí práce v Československu přicházejí po únoru 1948, kdy byla přímo v ústavě zakotvena povinnost pracovat (Kuklík a kol, 2011, s. 85), přičemž pokud člověk nedodržel tuto povinnost, mohl být potrestán. Práce, především pak práce dělníka, se stala jedním z pilířů budování socialismu. Lidé pracovali v různých odvětvích průmyslu, velkého významu nabyl zbrojní průmysl a strojírenství, ale také zemědělství (Rychlík a Penčev, 2013, s. 507–508). Postupným znárodněním, započatým však už v období po druhé světové válce, se dostávají podniky, obchody i živnosti pod stát a ekonomika se nese v duchu centrálně řízeného hospodářství.

V období neolitické revoluce se začíná postupně etablovat zemědělská výroba, která prostupuje životem lidí a je pracovní náplní většiny obyvatelstva až do průmyslových revolucí. Vedle zemědělství v období starověku, středověku i novověku lidé pracují v řemeslných dílnách, věnují se obchodu nebo pracují například v hornictví. Privilegované vrstvy se mohou věnovat i jiným činnostem než těm, které obstarávají základní obživu. S postupující industrializací a vývojem technologií se proměňují pracovní místa a hlavní podíl práce se přesouvá od zemědělství k průmyslové výrobě. S touto změnou souvisí potřeba regulace práce ze strany státu, protože často nuzné pracovní podmínky nově vzniklé vrstvy dělníků si to žádají. Dělníci bojují za svoje zájmy a tlačí společnost, aby tyto podmínky řešila. Vzniká tak legislativní ukotvení práce. V období socialismu je oslavována především práce obyčejného dělníka a ti, co nepracují, stojí mimo zákon. Zároveň oficiálně neexistuje nezaměstnanost. S revolucí v listopadu 1989 můžeme sledovat tendenci kontinuity v myšlení mnoha lidí v pojetí práce jako před revolucí. Ti, co nepracují, jsou stále často vyčleňováni ze společnosti a jsou nazýváni různými hanlivými přezdívkami.

2 Práce v perspektivě současné společnosti

V následující kapitole se budu zabývat významem a postavením práce v současné společnosti, ve které je práce jedním z hlavních hledisek posuzování člověka. Poukáží na společenský status, který s prací souvisí, ale také na pojem nezaměstnanosti, který výrazně souvisí s tématem práce a promítá se i do problematizace digitalizované práce. Dále se budu věnovat legislativnímu ukotvení práce a pracovnímu uplatnění, které dnešní pracovní trh přináší.

2.1 Význam práce v současné společnosti

Význam práce v současném společenském klimatu by se dala vystihnout příslovím: „Bez práce nejsou koláče“, kdy těmi pomyslnými koláči můžeme zamýšlet peníze, společenské postavení nebo vůbec existenční a snad i existencionální podmínky života jedince. Práce je pro moderního člověka nedílnou součástí jeho života, často zasahující i do volného času, práce tedy mnohdy nezná mezí. Význam práce pro společnost můžeme spatřovat v jejím ukotvení v mezinárodním dokumentu Všeobecné deklarace lidských práv v článku 23. „Každý má právo na práci, na svobodnou volbu zaměstnání, na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky a na ochranu proti nezaměstnanosti. Každý, bez jakéhokoli rozlišování, má nárok na stejný plat za stejnou práci. Každý pracující má právo na spravedlivou a uspokojivou odměnu, která by zajišťovala jemu samému a jeho rodině živobytí odpovídající lidské důstojnosti a která by byla doplněna, kdyby toho bylo třeba, jinými prostředky sociální ochrany.“

V nejednom případě je jedinec prací z hlediska identity zásadně definován. To, co je jeho prací, má vliv na celou řadu sfér jeho jedince. Prvním východiskem je to, zda vůbec člověk pracuje, a pokud ano, jakou práci vykonává. Pokud má člověk práci, navíc celospolečensky vysoce hodnocenou, stává se plnohodnotným členem společnosti, v opačném případě může být postaven na okraj společnosti nebo mimo ni. Příkladem těchto protipólů je lékař a nezaměstnaný člověk závislý na dávkách od státu, případně podpory rodiny. Lékaři se v tabulkách prestiže povolání umisťují na prvních příčkách (Havlík a Kořa, 2002; s. 156, Centrum pro výzkum veřejného mínění, 2016, s. 2). To s sebou nese vysoký status ve společnosti, a tedy i platové ohodnocení, které dle statistického úřadu bylo v České republice v roce 2016 v průměru přes 50 000 Kč (Chodounská, 2017) Naproti tomu člověk,

který je nezaměstnaný, má nízký společenský status a malý finanční příjem, bývá společností stigmatizován. Mnohdy nezáleží na tom, zda je nezaměstnaný vlastní volbou nebo životními okolnostmi, stejně si vyslouží přezdívky jako „nemakačenko“, „pijavice“ či „vyžírka“.

2.1.1 Prekarizace pracovního trhu

Do sociálně-vědních oborů se v poslední době dostává pojem prekariátu, který označuje novou vznikající společenskou třídu či vrstvu. Významným autorem, zabývajícím se právě touto společenskou třídou, je britský ekonom Guy Standing.¹⁹ Ten popisuje třídu prekariátu (Standing, 2016) na základě tří aspektů. „Lidé, kteří patří k prekariátu, jsou součástí specifických výrobních vztahů. Znamená to především, že se musí vnitřně ztotožňovat s nestabilními pracovními úvazky. Týká se to různých nových pracovních pozic, úvazků bez pracovní doby, stáží a nově i crowdsourcingu a davové práce (crowd labour).“ Dále uvádí, že tito lidé vykonávají práci bez jistot, jako je pracovní pojištění či pojištění důchodové, ale i vůbec bez jistoty pracovního uplatnění. U třídy prekariátu chybí profesní identita. „Druhým, velmi důležitým aspektem je, že pokud jste součástí prekariátu, musíte vykonávat činnost, která vůbec prací není. Tedy spoustu práce, která se nepočítá, není respektována, není v žádných statistikách a ani netvoří součást politické rétoriky. Ale pokud jste v prekarizované třídě, tak dobře víte, že ve svém volném čase musíte udělat spoustu práce, kterou nikdo neocení. A pokud ji neuděláte, doplatíte na to.“ Proplácen je pouze čas, který věnují konkrétní práci, ale například pauza na kávu či toaletu vyplácena není. To znamená, že na tyto lidi je kladen velký tlak, aby si neustále zajišťovali práci, vyhledávali ji, za což však nejsou placeni. Tito lidé tak ztrácejí kontrolu nad svým vlastním časem (Standing, 2011, s. 129). „Třetím aspektem je – podobný pojem bohužel chybí ve většině jazyků – druhořadý občan (denizen). Druhořadé občanství je středověké anglické slovo, které dnes lidé v Británii už nepoužívají. Druhořadý občan byl člověk, kterému byla při příchodu do města garantována určitá práva společně s povolením k pobytu, ovšem v mnohem nižší míře než stálým obyvatelům daného města. Důležité pro porozumění prekariátu je, že poprvé v dějinách jsou miliony lidí v procesu přeměny na

---

¹⁹ Guy Standing je autorem knih The Precariat (2011) a A Precariat Charter (2014).

tyto druhořadé občany. Ztrácejí některá ze svých občanských práv, včetně pěti základních: kulturní, občanská, sociální, ekonomická a politická.“

Pokud vezmeme tyto aspekty prekariátu a budeme s nimi dále pracovat optikou digitalizace práce, vidíme, že právě třídy prekariátu se digitalizace práce dotýká. Mnozí z těch, kteří patří do této společenské třídy, byli zasaženi technickým pokrokem a nahrazení ve své práci strojem. Takoví lidé musí hledat nové možnosti pracovního uplatnění, zvláště pak ve světě, kde práce znamená sociální prestiž, ale i existenční jistotu. Bez práce za mzdu lze vyžít už jen ve zcela výjimečných případech.²⁰ Dalšími, kterých se prekarizace práce týká, jsou lidé, kteří nemohou najít práci nebo si nemohou dovolit práci na plný úvazek, jako jsou matky či otcové na rodičovské dovolené, studenti, hendikepovaní nebo lidé v důchodovém věku. Digitalizace práce může poskytnout těmto lidem možnosti přivýdělku.

Příkladem prekarizace práce ve spojení s digitalizací práce může být případ uváděný v textu *The Atlantic* (Semuels, 2018). Článek poukazuje na práci ženy, která má kvalifikaci v administrativě ve zdravotnictví, pro Amazon v krátkých úkolech v tzv. mechanickém turkovi (dále jen MTurk). Práce tohoto typu jsou placeny penězi nebo dárkovými poukazy, při čemž různé úkony jsou hodnoceny rozdílně. Jádrem práce jsou krátké úkony, které z různých důvodů nemůže zastat počítač, je zde zapotřebí lidského vlivu a jsou na ně potřeba větší počet lidské práce. Situace ženy je řešena v rámci USA, avšak už z podstaty digitalizace práce, která může být vykonávána kdekoli na světě, je příklad platný i v dalších částech světa, tedy i v České republice. Tato žena splňuje všechny aspekty prekariátu tak, jak je pojímá Standing. Za prvé žena vykonává krátké úkony pro platformu Amazonu bez jasně vytyčené pracovní doby. Na práci se společně podílí velký počet lidí, kteří se mezi sebou vůbec neznají a vytváří tak dav, u kterého nelze počítat s profesní identitou. Tito lidé nemají od Amazonu zaplacené důchodové ani zdravotní pojištění. Je zde potřeba podotknout, že například ve Spojených státech amerických si lidé platí pojištění lidé sami, při čemž pokud ho platí zaměstnavatel, jedná se o benefit (Carroll a Frakt, 2017). Za druhé při takové práci není placen čas, kdy je potřeba vyhledávat lépe placené úkony v MTurk či podobných platformách ani čas na krátké přestávky. Za třetí dochází k přeměně na tzv. druhořadé občany, kteří ztrácejí svá občanská práva. Takoví lidé

---

²⁰ Stále se najdou v naší společnosti lidé, kteří jsou schopni vlastním hospodařením získat dostatek obživy a nejsou závislí na vývoji ekonomiky.

nemají sociální jistoty v podobě různých pojištění, nemají dostatek kapitálu na kulturní aktivity, nejsou důležitým politickým tématem a v neposlední řadě jejich ekonomická situace je velice špatná.

2.1.2 Práce a gender

Zajímavý pohled na význam práce v dnešní společnosti nám poskytuje genderová perspektiva, které se nelze vyhnout právě ve spojení s digitalizací práce. Pro zařazení tohoto tématu do diplomové práce jsem se rozhodla z několika důvodů. Prvním, již výše zmíněným důvodem, je vývoj proměny pracovního uplatnění jak u žen, tak u mužů s postupující digitalizací. Druhým důvodem je pak možnost gymnázií zařazovat téma genderu do hodin jen minimálně, což vyplývá z dokumentu RVP G. Zde se objevuje toto téma pouze jednou, a to v průřezovém tématu Výchova k myšlení v globálních souvislostech, v tematickém okruhu Globální problémy, jejich příčiny a důsledky (RVP G, 2007, s. 72). Souhlasím s názorem Ciprové (2008), že by bylo zapotřebí prosazovat toto téma na oficiální úrovni mnohem více, čímž by se plošně zavádělo na gymnázia, ale i na další typy škol. V didaktickém zpracování tématu nabízím pro případné zájemce z řad pedagogů jednu z variant, jak o genderu vyučovat.

S příchodem práce jakožto „regulovaným, se sociálním zabezpečením spojeným zaměstnáním“ (Komlosy, 2014, s. 7) je hodnota práce, která je vykonávaná doma bez finančního ohodnocení, často nízká. Je však potřeba zároveň doplnit, že existují i rodiny, kde tento princip neplatí (Bierzová, 2006). Mnohé z uvedených prací jsou tradičně vykonávány ženami. Jedná se o výchovu dětí, starost o staré a nemocné rodiče, různé domácí práce jako vaření, praní a úklid. Byť se zvyšuje procento mužů, kteří se podílí na těchto činnostech spojených s domácností, stále převládá zastoupení ženami. Tato práce, mnohdy zabírající hodiny, není vždy pojmána jakožto plnohodnotná práce a bývá také společností diskreditována. „To platí pro všechny neplacené činnosti bez ohledu na pohlaví“ (Komlosy, 2014, s. 7). Toto pojetí domácích prací se pak projevuje i v ohodnocení, nejen finančním, v pracích, které jsou právě odvozeny od domácích prací, jako je kupříkladu pečovatelská práce, které je nejčastěji vykonáváno ženami. Dle Komlosy (2014, s. 7) se předpokládá, že ženy pečují o druhé z lásky, a proto smí být tato práce podhodnocena. Tyto disproporce můžeme spatřovat také například v učitelství, které je

v české společnosti především ženskou záležitostí a platy jsou zde dlouhodobě vzhledem k náročnosti a požadované kvalifikaci nízké.

Zajímavý pohled přináší studie týkající se proměny pracovního trhu s nástupem digitalizace. Najednou se karta obrací a práce spojené s pečováním o druhé, jež nemají minimálně vysoký finanční status, se stávají pracemi, které bude digitalizace práce ohrožovat méně než jiné profese. Nahrazení prací, kde je potřeba lidského kontaktu stroji, je zatím totiž obtížné. Podle textu *The Effects of Digitalisation on Equality in the G20 Economies* (Sorgner, Krieger-Boden, a Bode, 2017) bude dopad digitalizace na práce s nižší kvalifikací, ve kterých jsou tradičně zaměstnávány ženy, menší, než na práce s potřebou nižší kvalifikace, ve kterých jsou zaměstnáváni muži. Při ohrožení 40-60% pracovních pozic v G20²¹ digitalizací (podobná čísla se dají předpokládat i v České republice) se stává pečovatelská práce výhodou a přináší ve světě nejisté práce jistou naději.

Na druhou stranu jsou muži zvýhodněni v kvalifikaci v oblasti technického vzdělání. Počet mužů, kteří mají vystudovány technické obory na středních a vysokých školách, výrazně přesahuje počet žen, a to ve skutečnosti ve všech zemích OECD, jak vyplývá ze statistik uváděných v *Education at a Glance* (OECD, 2017, s. 11). S postupující digitalizací a potřebou nových či vylepšených technologií se dá prozatím předpokládat, že lidé s technickým vzděláním budou na trhu práce ve výhodě. Je tedy potřeba zpřístupnit ženám vstup na ty druhy škol, které jim umožní vzdělávání v technických oborech. Například v nich už od dětství podporovat zdravé sebevědomí právě v oblastech matematiky a jiných přírodních vědách a zároveň jim umožnit přístup k potřebným technologiím (Sorgner, Krieger-Boden a Bode, 2017).

Digitalizace práce otevírá nové možnosti v zaměstnávání obou pohlaví a s tím spojenou sdílenou starostí o domácnost a děti obou partnerů. Může tak být podpořen model rovnosti obou partnerů, a také nový přístup společnosti v péči o děti v rodině, která se nestává pouze druhořadou činností ve světě, kde „si moderní trh práce nárokuje veškeré síly člověka, přičemž je potřeba vychovávat děti, starat se o starší příbuzné nebo se dál vzdělávat“ (Bogedan a Schildmann, 2015, s. 19). Nově se objevují rodiny, kde jsou současně zaměstnaní na částečné úvazky oba partneři a zároveň se věnují výchově malých

---

²¹ Mezinárodní skupina dvaceti největších ekonomik světa, skládající se z guvernérů a ministrů financí zemí, mezi které patří například Čína, Austrálie, Evropská unie, Rusko či Saudská Arábie.

dětí a starosti o domácnost (iRozhlas, 2014). Digitalizace totiž nabízí šanci alespoň částečné práce z domova, zkrácení pracovní doby či pracovních úvazků. Rodiče na rodičovské dovolené tak nejsou odkázáni pouze na příspěvky státu. Z tohoto pohledu se tedy zdá, že digitalizace má potenciál proměňovat rodinné role, osvobodovat obě pohlaví a dávat jim nové příležitosti.

2.1.3 Nezaměstnanost

Téma, které úzce souvisí s prací, a také s digitalizací práce, je téma nezaměstnanosti²². V současné situaci se míra nezaměstnanosti pohybuje na minimu, což odpovídá ekonomické konjunktúře posledních let. V posledním čtvrtletí dle předběžných dat Českého statistického úřadu za rok 2017 byla nezaměstnanost na 2,4 %, takže během jednoho roku klesla o 1,2 % (Český statistický úřad, 2018). Nezaměstnanost má dopad na různé stránky společnosti a samotného jedince. Velká míra nezaměstnanosti společně s dalšími jevy bývá průvodním jevem proměn ve společnosti. Z historického hlediska lze uvést krizi ve 30. letech minulého století, kdy nezaměstnanost zasáhla velký počet lidí. V předválečném Československu měla krize největší dopad na nezaměstnanost v pohraničí (Rychlí a Penčev, 2008, s. 422–423), kde žil velký počet Němců. Tento stav nahrával politické agitaci nacistického Německa při získávání Němců žijících v pohraničí a byl jedním z argumentů při odstoupení tohoto území.

---

²² O významu tématu nezaměstnanosti může také vypovídat řada textů, které se tomuto věnují jako například kniha *Nezaměstnanost* od Buchtové, Šmajse a Bolelouckého z roku 2013, *Nezaměstnanost: jak ji neznáme a jak ji čelit* od Šafránka z roku 2011, *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém* od Buchtové a kol. z roku 2002, velice aktuální text *Nezaměstnanost a determinanty trhu práce v podmínkách moderních evropských ekonomik* od Jiřího Duška a kol. z roku 2017, *Nezaměstnanost jako sociální a ekonomický problém – edukační východiska z nezaměstnanosti* od Milana Chmura z roku 2016 a v neposlední řadě uvádím publikaci Petra Mareše *Nezaměstnanost jako sociální problém*, jejíž první vydání bylo již brzy po revoluci v roce 1994 a v roce 2002 se dočkala třetího, rozšířeného vydání. Nutno dodat, že k samotnému tématu nezaměstnanosti lze najít textů více, nežli k tématu práce, které je právě často obsaženo v literatuře týkající se nezaměstnanosti jako je to například u Buchtové, Šmajse a Bolelouckého (2013, s. 11–46), kde je celá kapitola s názvem *Lidská práce – málo známý fenomén kultury*. Tento poznatek koresponduje s názorem Kateřiny Smejkalové o nevelkém zájmu o téma práce v české veřejné diskuzi (2015, s. 5).

Ve společnosti, kde práce znamená mnohé, může mít nezaměstnanost velký dopad na další vývoj, jak můžeme vidět na uvedeném příkladu. A tento stav se může v obměnách opět objevit, byť se nyní nacházíme v období ekonomického růstu (Kurzy.cz, 2018) a může se nám zdát, že téma není aktuální.

Nezaměstnanost má kromě vlivu na společnost také vliv na samotného jedince, a to z různých stránek; na jeho psychiku, fyzický stav, ale také vliv na jeho sociální vztahy, kdy dochází například k sociálnímu vyloučení. Ale i lidé, kteří jsou zaměstnáni, mohou prožívat nejistotu práce právě s vývojem technologií a proměnou pracovního trhu. Digitalizace práce s sebou přináší nová pracovní uplatnění (jak je uvedeno v podkapitole 2.1.1 Prekarizace pracovního trhu), ale také, na druhé straně, vytváří nezaměstnanost. Z těchto důvodů je potřeba se dívat na problematiku i z pohledu dopadu nezaměstnanosti na zdraví jedince.

Po psychické stránce bývá ztráta zaměstnání spojena s pocity méněcennosti či nemožnosti naplnění vlastního potenciálu a u jedince, nenastoupí-li brzy do další práce, mohou nastat psychické a fyzické obtíže. U nezaměstnaných lidí je zvýšené procento duševních onemocnění, alkoholismu nebo jiných závislostí, poruch chování, sebevražednosti, domácího násilí aj. (Boleloucký, 2013, s. 104). Lidé častěji vyhledávají psychologickou nebo psychiatrickou pomoc, dochází ke snížení sebeúcty, pocitu vlastní nepotřebnosti, mizí pocit zdraví a uspokojení, vzniká pocit závislosti na druhých, ztráty sociální role a strach z budoucnosti (Boleloucký, 2013, s. 104). Dochází též k somatickým onemocněním, jako je zvýšený krevní tlak a nemoci zažívacího traktu (Boleloucký, 2013, s. 473).

Třetí oblastí, jež bývá nezaměstnaností v životě jedince ovlivněna, je společenská sféra. Práce je pro jedince nepostradatelným partnerem v uspokojování potřeb, zdrojem peněz, rozvíjení potenciálu, přináší nám právě tolik potřebný sociální kontakt, časovou strukturu našeho dne a skrze práci si vytváříme osobní identitu (Giddens, 2013, s. 848). Pokud o práci přijdeme, navíc nečekaně, je pro mnohé lidi nesnadné se nové situaci přizpůsobit. Přichází malá sebedůvěra a nevěra ve vlastní sociální hodnotu. U nižších vrstev přichází s nezaměstnaností ztráta v podobě finanční nezajištění, u střední vrstvy, kde mohou mít lidé našetřené finance, se může promítnout ztráta zaměstnání do pocitů neuplatnění se ve společnosti nebo nemožnosti kariérního postupu (Giddens, 2013, s. 848). S tímto přichází problémy partnerské a manželské, kdy například stojí veškerá finanční zátěž na jednom z partnerů, a problémy rodinné, kdy není schopen nezaměstnaný rodič zastoupit

svoji roli z různých důvodů; vznik závislosti, fyzické nebo psychické onemocnění, ztráta sebeúcty, domácí násilí, apod. Jedinec bývá stigmatizován ze strany společnosti. Velice často je na něj pohlíženo jako na toho, kdo si svůj stav vybral a nezaslouží si společenskou podporu a samozřejmě také finanční podporu. Tento postoj ve společnosti může vést ke zhoršení už tak těžké situace nezaměstnaného.

2.2 Legislativní ukotvení práce

Legislativní ukotvení práce a s ní související jevy je věcí moderních států, tedy není to samozřejmou záležitostí v dějinách lidstva. V knize *Od minulosti k dnešku* autorské dvojice Rychlíka a Penčeva (2013, s. 424) je až s jistou hrdostí psáno, že se meziválečné Československo řadilo mezi státy s moderní sociální politikou, ke které patřilo upravení osmihodinové pracovní doby. Tomu předcházela zákonná opatření už za Rakouska-Uherska vztahující se k pracovní době a dalším úpravám vztahu zaměstnavatele a zaměstnance.

Za Rakouska-Uherska nebyla kromě hornictví, kde v roce 1884 byla stanovena 12 hodinová pracovní doba, ke konci 19. století pracovní doba většiny obyvatelstva vůbec ustanovena, protože se vycházelo z představ o formální rovnosti podnikatele a dělníka (Malý, 2010, s. 286). K regulacím pracovní doby docházelo u dětské práce, která byla dokonce dětem pod 10 let zakázána. Děti mladší 14 let mohly vykonávat práci maximálně 10 hodin denně a do 16 let pak 12 hodin, noční práce byla dětem pod 16 let zakázána, s výjimkou nepřetržitých provozů. Důležité je však dodat, že úprava se dotýkala jen podniků s více než dvaceti zaměstnanci. Až v roce 1885 s novelou živnostenského řádu byla stanovena pracovní doba dětí od 12 do 14 let na osm hodin, děti do 14 let nesměly pracovat v továrnách a do 16 let mohly vykonávat jen lehčí práce v maximální délce 11 hodin (Malý, 2010, s. 286–287). Vedle úprav pracovní doby se legislativa také dotýkala úrazového, sociálního, nemocenského a invalidního pojištění, které zaručovalo dělníkům zajištění sebe a své rodiny v případě úrazu či onemocnění.

V meziválečném období byla zavedena již výše zmíněná osmihodinová pracovní doba pro všechny námezdní pracující. Byly upraveny vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli a stanovena minimální mzda. Také úprava práce dětí se dotkla československé zákonodárství, které chtělo omezit využívání dětí na práci do 14 let. Tyto zákony se však

netýkaly práce v domácnostech a u vykonávání lehčích prací mohly děti pracovat od 10 let. Legislativa myslela také na noční práce, které mladiství do 16 let nesměli vykonávat, podobně jako ženy (Adamová, 2010, s. 394). Další vývoj legislativního ukotvení pracovního práva je součástí kapitoly 1. 5 Moderní historie.

V současnosti vychází v České republice pracovní právo z Listiny základních práv a svobod, ze zákoníku práce, z občanského práva, z nařízení vlád, vyhlášek a z dalších předpisů, které se týkají pracovního práva. Je zde ukotveno právo na zaměstnání, vymezení účastníci pracovněprávních vztahů a pracovní poměr, jeho vznik, změny a skončení, pracovní doba, dovolená na zotavenou, odměňování práce, bezpečnost a ochrana zdraví při práci, ale i pracovní podmínky žen a mladistvých a odpovědnost zaměstnance a zaměstnavatele za škodu. Při nahlížení problematiky z pohledu digitalizace práce se blíže podíváme na ty části pracovního práva, kterých se digitalizace práce dotýká. Problematiku představím na již výše zmíněné platformě MTurk od Amazonu, která je využívána v různých částech světa a ke které se tedy může přihlásit kdokoli z České republiky.

V následující pasáži vycházím zejména z analýz ze studie *Research in the Crowdsourcing Age* Paula Hitlina (2016, online) a textu *The Atlantic* Alana Samuelse (2017), ale také z vlastní zkušenosti, kdy jsem se přihlásila k této platformě. Součástí MTurk se můžete stát, pokud souhlasíte s dohodou, ve které jsou upraveny nejen vztahy mezi pracovníkem a zadavatelem, popřípadě Amazonem. Pracovník se stává nezávislým dodavatelem své služby, tedy není zaměstnancem zadavatele úkonů ani společnosti Amazon. Jedna z podmínek přihlášení se k platformě MTurk je dovršení 18 let. Toto věkové omezení je kontrolováno pouze potvrzením, že je vám 18 let, a tak nelze vyloučit, že se na úkonech podílí i lidé mladší lidé. Z podstaty práce, kde nevzniká kontrakt mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, nemusí být dodrženy pracovní normy vztahující se k závislé práci, jako dodržení pracovní doby (a to i u lidí mladších 18 let), přestávky, vyplácení mzdy, dovolená na zotavenou, není placeno sociální ani zdravotní pojištění. Z toho vyplývá, že ochrana zaměstnance, byť se Amazon brání nazývat vztah mezi ním a lidmi plnícími úkony jako vztah pracovněprávní, ale zprostředkovávající, není stejná jako v typickém pracovním prostředí (Hitlin, 2016). Vzhledem k předpokladům vývoje online outsourcing společností, na kterých participuje ve větší či menší míře okolo 50 milionů lidí z celého světa, se otázka legislativního ukotvení nemůže přesouvat na druhou kolej.

Podle studie Hitlina (2016) se týká práce na MTurkovi ve Spojených státech především lidí, kteří jsou mladší a vzdělanější, než odpovídá průměru zaměstnané populace. Mnozí z těchto lidí jsou nezaměstnaní a práce na MTurkovi a jiných platformách se stává jejich hlavním příjmem, při tom mzda za práci neodpovídá ani průměrné mzdě v daném státě. Hitlin (2016) uvádí pro srovnání tato čísla: V USA byla průměrná mzda v roce 2016 7.25 dolarů na hodinu, zatímco přes 50% dotázaných ve studii zodpovědělo, že jejich příjem z MTurk byl méně než 5 dolarů na hodinu. Při 40 hodinové pracovní době činila mzda bez daní 200 dolarů. Pro srovnání v České republice je průměrná mzda v roce 2018 12 200 Kč, což na hodinu činí 73,20 Kč (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018). K 25. 2. 2018 je hodnota dolaru 20,6 Kč, pokud bychom aplikovaly výše zmíněná čísla na Českou republiku, byl by výdělek za hodinu v MTurkovi vyšší než průměrná mzda. Je však potřeba upozornit na to, že se nepočítá s časem, jenž je třeba k vyhledávání práce, placení daní ani pojištění. Pokud je člověk zároveň přihlášen na úřadu práce jako nezaměstnaný, je jeho povinností účastnit se pohovorů, které mu zprostředkuje úřad práce, schůzek organizovaných úřadem pro nezaměstnané nebo rekvalifikace, jak vyplývá z § 30 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti. Tyto úkony samozřejmě zabírají mnoho času. Mnozí lidé bez zaměstnání bývají v rodině v pozici těch, kteří se starají o celý chod domácnosti, aby se necítili méněcenní a plně závislí na svých partnerech, a tato činnost ne vždy bývá brána jako práce.

Práce je nedílnou součástí identity člověka. To, kým jedinec je, jaký společenský status ve společnosti má, je nejčastěji posuzováno právě optikou práce. O významu práce v životě člověka mohou vypovídat situace, kdy je člověk nezaměstnaný, ať už z vlastního rozhodnutí nebo ne. Práce přináší člověku finanční zajištění, i když víme, že v mnohých případech práce nemusí znamenat, že je člověk zcela zajištěn. Bez zaměstnání je člověk odkázán na pomoc druhých či společnosti. Práce je také psychickou potřebou jedince. Pokud je člověk nezaměstnaný, je u něj větší pravděpodobnost různých jak psychických, tak fyzických onemocnění. S nastupující digitalizací je potřeba na význam práce pro člověka upozorňovat, protože právě digitalizace přináší velké změny v pracovním uplatnění člověka, vytváří nová pracovní místa, ale také dle mnohých prognóz bude produkovat nezaměstnanost lidí dnes zaměstnaných v různých pracovních odvětvích.

Lze očekávat, že práce jako koncept zapojení člověka do společnosti projde v blízké budoucnosti poměrně rozsáhlou proměnou.

S digitalizací práce úzce souvisí další témata, jako je prekarizace pracovního trhu. Digitalizace práce se částečně podílí na prekarizaci práce. Lidé patřící do vrstvy prekariátu vyhledávají potenciální pracovní uplatnění skrze internet a mnohé práce, jako například platforma Amazonu MTurk, jsou prováděny přímo na internetu. Tyto práce lze vykonávat z domu a dávají příležitost těm, kteří nemohou z různých důvodů pravidelně docházet do práce. Výhodou těchto prací je právě hledisko možnosti práce z domu a z celého světa, respektive tam, kde je dostupný internet. Negativní hledisko těchto prací je, že těmto lidem není proplácen čas, který stráví vyhledáváním prací, nemají jistotu pravidelného příjmu ani pojištění.

Digitalizace práce přináší také nové rozvržení v pracovním uplatnění žen. Práce, které jsou tradičně vykonávány ženami, jako jsou různé pečovatelské práce, mají v digitalizovaném světě prozatím větší naději udržení si místa na pracovním trhu. Tyto práce, ve kterých je lidský faktor nenahraditelný, bývají dnes platově podhodnoceny. V budoucnu však bude jejich nahraditelnost stroji obtížnější nežli v pracích, které jsou vykonávány muži a jsou podobně ohodnoceny jako práce pečovatelské. Jedná se například o manuální práce v továrnách, u kterých už dnes můžeme spatřovat velké procento nástupu automatizace.

3 Online platformy a digitalizace práce

V souvislosti s tématem digitalizace práce je potřeba popsat tzv. online platformy, které se právě na digitalizaci pracovního trhu podílejí. Přes různorodost online platformů nelze určit pouze jednu definici tohoto pojmu. V následujícím textu budu pracovat s pojetím Jana Drahokoupila a Briana Faba (2016), Nicka Srniceka (2017) a studie ekonomické společnosti Oxera²³ *Benefits of online platforms* (2016). Srnicek (2017, s. 43) uvádí: „Na nejzákladnější úrovni jsou platformy digitální infrastruktury, které jsou schopny propojit dvě a více skupin. Samy sebe staví do pozice zprostředkovatelů, kteří dávají dohromady různé proměnné jako zákazníky, inzerenty, poskytovatele služeb, producenty, dodavatele a dokonce i hmotné předměty.“ S tímto pojetím platformů budu pracovat i nadále v diplomové práci. Drahokoupil a Fabo (2016, s. 2) se zaměřují na různé aspekty vymezující platformy. Za úspěchem fenoménu platformů stojí za prvé to, že umožňují efektivní přizpůsobování se jak poskytovatelům služeb a statků, tak i uživatelům. Výhodou platformů je jejich digitálnost, kdy právě technika snižuje náklady, a tedy i výslednou cenu. Dále platformy poskytují svým uživatelům služby spojené s minimalizováním rizika spojených s tržními transakcemi. Z toho vyplývá, že platformy usnadňují za krátký čas s pomocí nových technologií, které jsou často přístupny ze všech koutů světa, přístup k potenciálním pracovníkům, zboží a službám za nejnižší možný obnos a minimalizací rizik.

Je možné rozlišit několik druhů platformů. Srnicek (2017, s. 49) rozlišuje 5 typů platformů – reklamní/inzerční (Google, Facebook), cloud platformy, průmyslové (Siemens), platformy s produkty (Spotify) a lean²⁴ platformy (Uber, Airbnb). Drahokoupil a Fabo (2016, s. 2) vytyčují v protikladech tři druhy platformů. Za prvé se jedná o platformy, jež usnadňují přístup ke zboží a statkům (eBay, Airbnb) nebo v protikladu umožňují přístup k živnostníkům a službám (TaskRabbit, TakeLessons). Za druhé se platformy vztahují buď na lokální trh, nebo mají globální charakter. Výjimkou jsou například platforma MTurk a další, které jsou čistě jenom online. Za třetí lze rozlišovat mezi platformami zaměřenými na méně nebo více kvalifikovanou práci. Společně s tímto rozlišováním platformů je nutno

---

²³ Blíže zde: <https://www.oxera.com/About-Oxera.aspx>

²⁴ Ve smyslu štíhlosti, vychází z pojmu štíhlá výroba, viz: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0t%C3%ADhl%C3%A1_v%C3%BDroba

dodat, že ne vždy existuje dělicí čára jako např. u Airbnb a Uber, které mají sice globální měřítko, ale ovlivňují jednotlivé lokální trhy. Oxera (online) nabízí mimo jiné taxonomii platforem na jedné straně postavenou na pohledu zákazníků, na druhé straně na perspektivě firem.

Téma online platforem představím blíže na příkladu dvou velice diskutovaných platforem v České republice, které mění trh práce a vývoj v různých oblastech společnosti. S těmito dvěma platformami pak budu i nadále pracovat v didaktickém pojetí tématu, protože vycházím z hypotézy, že Uber a Airbnb jsou platformy, které dnešní studenti a studentky v České republice znají a v menší či větší míře je využívají nebo budou v budoucnu využívat. To je také jeden z důvodů, proč by měli být blíže obeznámeni s těmito platformami, a to z různých hledisek.

3.1 Uber a Airbnb

Uber

„Kdy chceš, kam chceš. Buď svým vlastním pánem.“ Toto heslo společně s vysmátým pánem za volantem vozu vás přivítá na české stránce Uberu. Vše, co cestující nebo případný řidič potřebuje vědět, je přehledně vysvětleno a využití služby, kterou Uber zprostředkovává, je velice snadné. S Uberem se lze svézt nebo si nechat přivést jídlo či zásilku. Společnost Uber byla založena v roce 2009 v San Franciscu a od té doby tento start-up vyšplhal k výšinám a stal se tak nejúspěšnějším v historii start-upů. Jeho cena byla po pěti letech fungování odhadována na částku okolo 60 milionů amerických dolarů (Drahokoupil a Fabo, 2016, s. 2) společnost PrivCo uvádí 51 miliard USD (Veber a kol., 2016, s. 14). Služby Uberu lze využít v Evropě, Asii, Americe, Africe i v Austrálii, ve více než 60 zemích z celého světa a v 633 městech (Uber, online, cit 25. 2. 2018). Ze zisku 104 miliónu USD v roce 2013 se vyšplhal v roce 2015 k 1,5 miliardě amerických dolarů. Společnost zaměstnává okolo 7 000 zaměstnanců (Veber a kol., 2016, s. 14), což odpovídá tendencím i u ostatních online platforem. Přes jejich velký vliv na globální a lokální trhy mají mnohé platformy jen malé počty stálých zaměstnanců, čímž snižují své náklady, které jsou s běžnými pracovními úvazky spjaty (Hill, 2016), lidé, kteří jezdí pro Uber, nejsou zaměstnanci této firmy. V českém prostředí to znamená, že není třeba těmto zaměstnancům přispívat na zdravotní ani důchodové pojištění, v případě nemoci není hrazena

nemocenská, tito lidé nemají právo na proplácenou dovolenou, případné danění musí řešit samostatně, nemají benefity ani odbory. V poslední době jsme však svědky rychlého rozvoje legislativního pojetí a je možné, že se situace brzy změní.

Airbnb

„Najdi domovy na Airbnb. Objev soukromé pokoje i celé nemovitosti ideální pro každý pobyt.“ Tento slogan se objevuje na stránkách platformy Airbnb²⁵, která zprostředkovává ubytování lidí po celém světě. Její hodnota se vyšplhala v roce 2016 k 25 miliardám amerických dolarů (Carson, 2016) Za platformou stojí tři mladí lidé, kteří od roku 2007 mění svět ubytovacích služeb, a stejně jako v případě Uberu pochází tato platforma ze sanfranciské Bay Area (Hill, 2016, s. 3). Také Airbnb zaměstnává, stejně jako Uber, malé procento lidí oproti firmám, jako je například společnost GM, Volkswagen, Ford, IBM, Siemens, BMW a Daimler (Hill, s. 3). Tito lidé jsou potřební pouze pro běžný chod Airbnb a propojování lidí z celého světa.

Jeden z argumentů, který poukazuje na kladný přínos online platform na trhu práce a objevuje se v různých zdrojích a diskuzích je ten, že tyto platformy destrukturalizují monopolistické uspořádání trhu. V případě Uberu, který působí v různých městech České republiky, můžeme sledovat právě probíhající spor mezi taxikáři v Praze a řidiči Uberu²⁶ (což není přesný výraz, protože tito řidiči vlastně u společnosti nejsou zaměstnání). Setkáváme se s mnohými stávkami taxikářů, kteří se snaží upozorňovat na konkurenční Uber, jenž nedodržuje legislativu, čímž jsou taxikáři znevýhodňováni. Tuto tendenci můžeme spatřovat i v dalších městech a státech, kde společnost Uber působí. Pokud se chcete stát taxikářem v Praze, musíte splňovat následující podmínky: člověk musí být starší 21 let a spolehlivý podle § 9 odst. 3 a splňovat další podmínky vycházející ze zákona o silniční dopravě § 21c - Oprávnění řidiče taxislužby. Na území Prahy pak musí řidič zvládnout zkoušku z místopisu, právních předpisů a obsluhy taxamtru schváleného typu (Taxikářské stránky, 2018). V porovnání s Uberem stačí několik málo kliknutí, aby

---

²⁵ Zkráceno z Air, Bed and Breakfast, tedy vzduch, postel a snídaně. Tento název souvisí se začátky platformy, kdy se zakladatelé rozhodli pronajmout pokoj se třemi nafukovacími matracemi a nabídnout hostům po ránu také snídani.

²⁶ Mediální obraz tématu například zde: <https://zpravy.aktualne.cz/regiony/praha/dve-stovky-taxikaru-vyrazily-na-dalsi-protestni-jizdu-proti-r~09f09dda1d5411e8bacfac1f6b220ee8/>

se jedinec mohl stát řidičem provozujícím služby podobné taxi, avšak bez povinnosti dodržovat nařízení státu nebo regule daného města. S touto problematikou se setkáváme jak u Uberu, tak u Airbnb a dalších online platforem. Tyto společnosti nejenže nedodržují zákony dané země a lokální legislativu, ale také se nepodílejí na daních a mění význam firemní odpovědnosti. Pozice lidí, kteří pracují skrze zprostředkovatelské služby těchto platforem, se v jistých aspektech podobá pozici dělníků před regulací práce státem. Obě platformy si zakládají na tom, že jsou pouze tím, kdo propojuje poskytovatele služby a zákazníka. Uber si dokonce do svého názvu přidal Uber Technologies, aby podtrhl tuto svoji pozici (Hill, 2016, s. 5). Diskutabilnost vznikající okolo Uberu a Airbnb souvisí právě s tím, že tyto společnosti obcházejí zákony a jsou tak v konečném důsledku konkurenceschopnější než klasičtí poskytovatelé služeb. Například taxikáři v Praze, jak bylo psáno výše, musí dodržovat mnohá opatření, která se na Uber nevztahují. Vlastník hotelu musí mimo jiné dodržovat bezpečnostní nařízení a v hotelu musí mít např. požární hlásič, což poskytovatelé svých pokojů, bytů a domů přes Airbnb nedodržují.

Na druhou stranu lze argumentovat tím, že online platformy monopoly vytvářejí, nejenom demonopolizují trh (Srnicek 2017, s. 45). Srnicek (2017, s. 45) ukazuje na příkladu Facebooku a Googlu, jak jsou vytvářeny monopoly online platforem. Pokud se rozhodnete pro sociální kontakt přes internet, vyberete si tu platformu, na které bude nejvíce vašich přátel. Čím více lidí se tedy k této platformě hlásí, tím menší mají šanci ostatní platformy na úspěch. U vyhledávače Googlu je algoritmus vyhledávání tím účinnější, čím více lidí zde vyhledává, a jelikož tyto počty vzrůstají, stává se vyhledávač Google monopolem. Stejný náhled lze podle mne aplikovat vlastně i na Uber či Airbnb. Čím více lidí využívá těchto platforem, tím více se stávají monopolními.

O úspěchu online platforem Uber a Airbnb může vypovídat celková nespokojenost společnosti s nastaveným systémem nebo tradičními poskytovateli služeb, ale také neschopnost stávajícího systému přizpůsobovat se novým trendům tak rychle, jak se vyvíjejí, zvláště pak v oblasti digitalizace. Také tento fenomén vyhovuje mladým lidem, kteří mohou služeb využít ve smyslu zákaznickém, ale také ve smyslu poskytování služby skrze platformu. Podle *The Statistics Portal* (2017) využívají mladí lidé v Severní Americe ve věku od 18 do 34 let služeb sdílené ekonomiky výrazně více než lidé od věku 35 let. Mladí lidé, pro které jsou nové technologie součástí jejich životů již od útlého věku, se patrně nebojí rizik spojených s využitím Uberu a Airbnb. Jsou například ochotni

podstoupit riziko pronájmu pokoje přes Airbnb cizímu člověku a zároveň v případě pronájmu odhalení neplacení potřebné daně vztahující se k pronájmu. Jakožto řidiči Uberu si mohou vydělat peníze například během studií. Výhodou této práce je její flexibilita, kterou běžná zaměstnání nemusí nabízet a pro studující je velice důležitá.

V souvislosti s případem Uberu v českém prostředí je důležité zmínit i určitý dlouhodobý problém *nedobré pověsti taxikářů*, kteří podle všeho okrádají své zákazníky a i jiným způsobem poměrně často nedodržují zákon. Uber dokázal na tuto pověst pražských taxikářů (a nejen jich) reagovat a společně s technologicky progresivním přístupem využití digitalizace a moderních technologií, které umožňují snižovat cenu služby, se stal velkou konkurencí tradičním taxi službám v Praze a v mnohých dalších městech. Stejně tak ubytování přes Airbnb se stalo snadno dostupným velkému počtu lidí, kteří cestují po celém světě, a to i v částech měst, kde by za ubytování musel host zaplatit v hotelu vysokou částku.

Jelikož jsou Uber, Airbnb a další online platformy stále poměrně novým fenoménem, je potřeba neustálé společenské a politické debaty ohledně jejich fungování v právním rámci daného státu. Online platformy nabízí nové možnosti, ale i nebezpečí na trhu práce a jako každá nová věc ve společnosti s sebou přináší nezodpovězené otázky, negativa, pozitiva i strach, jaký budou mít vliv na další společenský vývoj.

3.2 Problematika legislativy a online platforem

Stále více se objevují v médiích články týkající se problematiky legislativního ukotvení online platforem a lidí, kteří využívají tyto platformy jakožto zprostředkovatele pracovních příležitostí²⁷. V následující podkapitole se věnuji této problematice na příkladu v České republice nejvíce diskutovaných platforem Airbnb a Uberu, při čemž využívám živnostenského práva, informací poskytovaných finanční správou a mimo jiné informací získaných od pracovnice živnostenského úřadu, která mi poskytla informace interně, a nechce být tedy v textu uvedena. Na téma problematiky legislativy online platforem jsme společně s touto úřednicí vedly rozhovory, jejichž obsahů využívám následně v textu. Tyto

---

²⁷ Například zde: https://zpravy.idnes.cz/uber-predem-stanovene-ceny-novela-zakona-taxik-protesty-cena-predem-lgn-/domaci.aspx?c=A180313_100712_domaci_hell

informace mají za úkol dokreslit celkový obraz legislativního ukotvení online platform a zprostředkovávají pohled úřadů na problematiku Airbnb a Uberu.

Legislativní ukotvení služeb, které zprostředkovávají online platformy, není zcela jasné. Nikdo si vlastně úplně neví rady s tím, jak k této problematice přistupovat, což se promítá i do kontrolování těchto služeb, jak jsem se dozvěděla z rozhovorů s úřednicí živnostenského úřadu. Online platformy, jakožto poměrně nový hráč na trhu konkurující starým a zasetým firmám podléhajícím regulaci, zažily rychlý vzestup právě i proto, že našly trhlinu v legislativách států a měst. S postupem času se tyto platformy zprostředkující sdílenou ekonomiku staly významným ekonomickým činitelem trhu, na což byly a jsou státy a města nuceny reagovat. Na mapě světa tak nalezneme města, kde již Uber nebo Airbnb nefungují nebo jsou ve větší či menší míře regulováni. Takovým příkladem může být Berlín, kde mohou lidé na krátkodobý pronájem pronajímat pouze pokoje, nikoli celé byty (iRozhlas, 2017).

Nejprve se budu věnovat tématu Uberu. V případě, že se jedinec rozhodne poskytovat služby skrze platformu Uber, měl by se řídit jak živnostenským zákonem, tak zákonem o silniční dopravě. Živnostenské podnikání je na území České republiky ukotveno v zákoně č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů a živnost tedy může být vykonávána s platným živnostenským oprávněním. Blíže se jedná o provozování koncesované živnosti²⁸ s předmětem podnikání Silniční motorová doprava - osobní provozovaná vozidly určenými pro přepravu nejvýše 9 osob včetně řidiče, kterou musí vlastnit podnikatelé taxislužby. Při žádosti o tuto koncesi na živnostenském úřadu není podnikatelům udělena hned, ale živnostenský úřad požádá o stanovisko k jejímu vydání příslušný krajský dopravní úřad, který má na vydání stanoviska 30 dnů. V případě kladného stanoviska živnostenský úřad teprve poté vydá rozhodnutí o udělení koncese a až po nabytí právní moci tohoto rozhodnutí je podnikateli vydán výpis ze živnostenského rejstříku a je oprávněn tuto živnost provozovat. Podnikatelé, kteří uzavřou smlouvu s Uberem, provozují službu na volnou živnost Výroba, obchod a služby neuvedené v příloze 1 až 3 živnostenského zákona, v rámci oboru Zprostředkování obchodu a služeb. Podle informací, které jsem získala, by toto mohlo být posuzováno jako neoprávněné podnikání, ale úřadům chybí nástroj, kterým by mohl tento

---

²⁸ Pojednává o ní Příloha 3 živnostenského zákona. Tuto živnost lze získat na živnostenském úřadě, pod podmínkou splnění odborné způsobilosti (Konečná, 2018).

typ neoprávněného podnikání postihovat. Problém s legislativou také nastává v postavení Uberu, který se vymezuje vůči tomu, že by byl něčím více než poskytovatelem platformy a zprostředkovatelem mezi těmi, kteří využívají službu. Právě obtížné dokazování nedodržení platné legislativy napomáhá nemožnosti postihování online platforem. A jak vyplývá i z rozhovorů s pracovníci živnostenského úřadu, nejasnosti v zákoně a chybějící obecně daný postup vůči nelegálním provozovatelům Uberu, znesnadňuje řádný postih. Stále se tedy setkáváme s různými stávkami taxikářů a nejasně vytyčenými pravidly ohledně působení Uberu na českém trhu.

Poskytování ubytování skrze Airbnb se řídí jinými pravidly než služba Uber. Podnikatel ohlásí obor volné živnosti²⁹ Ubytovací služby, což je krátkodobé ubytování s možností snídání. Kontrolní orgány nemají možnosti, jak toto kontrolovat, protože lidé to mají většinou jako vedlejší činnost a není zde úplně splněn základní znak živnosti, a tedy soustavnost. Pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor tak nespadá do režimu živnostenského zákona, ale pouze podléhá přiznání daně finančnímu úřadu. Podle zprávy, kterou vydala v říjnu 2017 finanční správa, jsou „služby spočívající v ubytování, které jsou zprostředkovány prostřednictvím internetových platforem, považovány na základě jejich charakteru za ubytovací služby, nikoliv nájem“ (Finanční správa, 2017). Z tohoto vyplývá, že poskytovatelé této služby musí platit DPH. Také Airbnb (nebo jiná online platforma) musí platit daně, pokud požaduje za poskytování zprostředkování služby například servisní poplatky.

Důležitost regulace nových hráčů v oblasti ekonomiky, ke kterým lze online platformy řadit, spatřuje například S. Hill (2016) právě kvůli placení daní, které jsou momentálně pro fungování státu nenahraditelné. Uber a Airbnb jsou nadnárodními společnostmi a působí v různé míře po celém světě. Protože vystupují jenom jako zprostředkovatelé služeb, je těžké vymáhat na nich daně, které státu a městům plynou z běžně poskytovaných služeb, jako je ubytování v hotelech či z taxislužeb. Tyto společnosti delegují povinnost platit daně na ty, kteří jejich platformy využívají a například jezdí jako řidiči Uberu nebo pronajímají pokoje a byty přes Airbnb. Jak bylo psáno výše, je však postihování těch, kteří

---

²⁹ „Volná živnost je multiprofesní živnost. Sdružuje činnosti, které nevyžadují prokazování odborné ani jiné způsobilosti, stačí splňovat jen všeobecné podmínky. Volná živnost obsahuje veškeré výrobní a obchodní činnosti a služby, které nejsou zařazené mezi živnosti vázané, živnosti řemeslné ani živnosti koncesované. Některé obory činností přímo vyjmenovává Příloha 4 živnostenského zákon (viz níže), ale patří sem i nevyjmenované činnosti, které nejsou uvedené jinde.“ (Konečná, 2018). Stejně jako v případě koncesované živnosti o ní lze žádat na živnostenském úřadě.

neplatí daně z této výdělečné činnosti, velice obtížné, k čemuž ani nenapomáhá odmítání spolupráce online platforem se státními orgány. V době, kdy podle nových průzkumů poskytuje v Praze Airbnb padesát procent všech ubytovacích služeb, je potřeba tuto problematiku řešit (Vláda.cz, 2017).

3.3 Vztah zaměstnavatele a zaměstnance v digitalizované práci

Digitalizace práce (nutně) proměňuje vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli. Tento vztah upravuje pracovní právo, které vymezuje práva a povinnosti jak zaměstnanců, tak zaměstnavatelů, přičemž mnoho ustanovení slouží k ochraně slabší strany, tedy zaměstnance, což lze dovodit z § 13 zákoníku práce. Pokud se však podíváme na to, jak online platformy pozměňují trh práce, uplatňované dřívější modely vztahů mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem přestávají platit a je zapotřebí redefinovat dříve platné normy.

Z Analýzy sdílené ekonomiky a digitální platform, kterou provedla v červnu roku 2017 Sekce pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR (Vláda.cz, 2017), vyplývá, že v Praze drží 15% pronajímatelů ve svých rukou polovinu pronajímaných nemovitostí skrze Airbnb. Tito lidé nabízejí tři a více jednotek (Vláda.cz, 2017, s. 53) a z toho můžeme dovodit, že někteří z těch, kteří pronajímají byty skrze Aibnb, využívají práce dalších lidí, kteří jim pomáhají například s ubytováváním hostů, kontrolou nemovitostí, úklidem apod. Vznikají tak nové vztahy zaměstnavatele – zaměstnance právě v souvislosti s digitalizací práce. Z pracovního práva vyplývá, že mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem má být uzavřena pracovní smlouva, kdy může být jedinec zaměstnán na hlavní pracovní poměr nebo na vedlejší pracovní poměr, na dohodu o provedení práce nebo na dohodu o pracovní činnosti. Toto může být aplikováno i u prací souvisejících se starostmi o chod Airbnb. S přihlédnutím k běžným praktikám zaměstnavatelů (ipodnikatel.cz, 2012) lze předpokládat, že lidé, kteří pracují pro pronajímatele nemovitostí skrze Airbnb, mohou poskytovat svoji práci na základě toho, že si obstarají vlastní živnostenské oprávnění³⁰

---

³⁰ Pro tento systém se v rámci ekonomiky vžilo pojmenování švaresystém. Osoby vykonávají pro zaměstnavatele běžné činnosti jakoby byly jejich pravými zaměstnanci, oficiálně jsou však tyto osoby samotnými podnikateli, kteří mají vlastní živnostenské oprávnění. Tyto osoby podléhají pravidlům, která jim určuje zaměstnavatelem, ale například v případě nemoci nebo dovolené, nemají práva jako běžní zaměstnanci.

nebo nemají uzavřenou žádnou smlouvu. Tím, že polovina pronajímaných bytů je v Praze vlastněna 15% lidí, kteří tuto platformu využívají k pronájmu nemovitostí, ztrácí se myšlenka sdílené ekonomiky a na trh proniká nová forma podnikání s nemovitostmi (Vláda.cz, 2017, s. 53), ve které jsou aktéry vedle samotných podnikatelů také lidé, již se starají o jejich nemovitosti. Proto považují za důležité, aby byly v rámci tohoto tématu řešeny také nově vznikající vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli.

Zvláštním případem je pronajímání nemovitosti v rámci zapojení různých členů rodiny. Uvedu zde reálný případ rodiny, která pronajímá svůj byt skrze Airbnb. Tento příběh jsem se dozvěděla v rámci hledání informací o lidech, kteří pronajímají své nemovitosti skrze Airbnb. S jedním z členů rodiny jsem poté vedla rozhovor, ze kterého čerpám. Na ubytovací službě jednoho bytu se podílí tři členové rodiny, přičemž jeden z nich je vlastníkem. V různé míře se všichni starají o různé věci, jež pronajímání bytu obnáší – starost o účet na Airbnb, úklid bytu, komunikace se zájemci o byt, předávání bytu hostům apod. Členové rodiny si následný zisk za ubytovávání rozdělí dle hodin, které nad pronajímáním bytu strávili, přičemž většina peněz jde vlastníkovu bytu, který následně zisk za poskytování ubytování daní. Na příkladu můžeme vidět, že zde nevzniká klasický vztah zaměstnavatele a zaměstnance tak, jak je vymezen v pracovním právu, mezi aktéry není uzavřena smlouva a vše, co je pro správný chod služby Airbnb potřeba, je řešeno v rámci rodiny, bez potřeby formálních pravidel.

Celkový problém vztahů zaměstnavatele a zaměstnance tkví také v tom, že online platformy se zbavují často odpovědnosti vůči těm, kteří využívají platformy ke zprostředkování jejich služby s tvrzením, že jsou právě pouhými zprostředkovateli služeb, tedy nevzniká zde tradiční model vztahu zaměstnavatele a zaměstnance dle zákoníku práce. Lidé poskytující ubytování skrze Airbnb nebo dopravu Uber neuzavírají zaměstnanecké smlouvy a nenesou případnou odpovědnost za škody, které mohou vzniknout s poskytováním této služby. Příklady, které podporují toto tvrzení, se staly ve Spojených státech amerických. Prvním je tragická nehoda, kdy řidič Uberu zabil dívku a těžce zranil její matku v San Franciscu v roce 2013. Tehdy Uber zaplatil pokutu milionu dolarů, také pod tlakem veřejného mínění, která byla stanovena v kalifornské legislativě v případě podobných nehod, a měl ji zaplatit zaměstnavatel poskytovatele taxislužeb. Tím v podstatě Uber přiznal, že je tím, kdo není pouhým zprostředkovatelem služby (Hill, 2016, s. 11). Z rozhovorů se zaměstnankyní

živnostenského úřadu vyplývá, že lze nahlížet v českém prostředí na Uber přinejmenším jakožto na toho, kdo zprostředkovává přepravu, a lze uvažovat i o tom, že sám Uber je provozovatelem přepravy osob. Dříve uplatňované modely vztahů zaměstnavatel a zaměstnanec však přestávají být funkční, což vyplývá i z nejasného postupu úřadů vůči online platformám jako je Uber a Airbnb, a je nyní otázkou hlubší diskuze, zda by se neměli hledat nové cesty nebo redefinovat zavedené modely vztahů zaměstnavatele a zaměstnance.

Na digitalizaci pracovního trhu se podílejí mimo jiné online platformy, mezi něž můžeme řadit například Google, Facebook, Instagram a v neposlední řadě Uber a Airbnb, o kterých se v současnosti vede v české společnosti mnoho debat. Tyto dvě platformy samy sebe staví do pozice zprostředkovatelů služeb – Uber jakožto ten, kdo zprostředkovává dopravu osob a Airbnb jakožto zprostředkovatel ubytování, což bývá velice problematické v případě pokusů o jejich regulaci. Obě platformy se staly velice populárními a rozšířenými nejen mezi mladými lidmi, i když za úspěchem mnohých online platforem stojí velký podíl užívání právě mladší generací, která se nebojí využívat nových věcí, je sžitá s novými technologiemi a touží po neobvyklých zážitcích, které právě tyto platformy mohou nabízet. Tyto platformy se podílejí na vzniku nových vztahů zaměstnavatele a zaměstnance, kdy jsou mnozí lidé zaměstnanci těch, kteří poskytují služby skrze online platformy. Tito lidé nemusí mít vždy uzavřené pracovní smlouvy nebo pracují na vlastní živnostenské oprávnění a mohou dokonce patřit do vrstvy prekariátu, kdy tato práce tvoří pouze část jejich výdělečné činnosti.

4 Didaktické zpracování tématu

V následující kapitole nabízím možnost uplatnění tématu digitalizace a s ní spojenými změnami v pojetí práce. Při zpracovávání tématu jsem vycházela ze znalosti třídy³¹, ve které jsem se rozhodla vyučovací blok uplatnit, ale snažila jsem se též o to, aby bylo možné využít tohoto výukového bloku i v hodinách pedagogů, kteří by chtěli s tímto tématem pracovat ve svých hodinách. V textu rozebírám jednotlivé hodiny a vždy se zaměřuji na téma, cíle, pomůcky, obsah hodin a jejich formu, vyučovací metody a délku jednotlivých částí. Hodiny jsou přehledně a podrobně zpracované, aby mohly být použity dalšími pedagogy, přičemž je samozřejmě možné metodiku modifikovat podle specifických potřeb třídy. Pokud je nutné v hodinách využívat pomůcek, jsou součástí přílohy diplomové práce.

4.1 Rámcový vzdělávací program pro gymnázia

„Do vzdělávání v České republice byl na základě zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zaveden systém více úrovní tvorby vzdělávacích programů.“ (Národní ústav pro vzdělávání, 2011 – 2018). Tímto způsobem započala reforma školství, která přenechala větší autonomii školám. Školy si na základě Rámcového vzdělávacího programu vytváří vlastní Školní vzdělávací programy, které mají za úkol specifikovat zaměření dané školy.

Průcha (2009, s. 122) definuje obecně vzdělávací programy ve třech klíčových významech: „(1) kurikulární dokument zastřešující koncepci, cíle, obsah i kontextově související atributy vzdělávání na konkrétním stupni školy; (2) individuální studijní plán, zejména v oblasti vzdělávání jedinců se specifickými potřebami; (3) specifický učební plán nebo charakteristický profil vzdělávání v konkrétním vzdělávacím zařízení. RVP je v tomto pojetí definován v prvním významu, protože se jedná o kurikulární dokument na národní úrovni, jež udává cíle, obsahy i kontextově související atributy na různých stupních škol. ŠVP pak odpovídá třetímu významu. (Průcha, 2009, s. 122).

---

³¹ Se třídou pracuji od září 2017, každý týden dvě hodiny v rámci seminářů. Ve třídě je dohromady 14 studentů a studentek, což nabízí prostor pro poznání většiny z nich a celkové dynamiky třídy.

V Rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia (2007) se tématu práce věnuje především vzdělávací oblast Člověk a svět práce, jejímž cílem je připravit absolventa pro další vzdělávání se a uplatnění se na trhu práce. Studentky a studenti by měli být neustále v kontaktu nejen s teorií potřebnou pro svoji profesi, ale i s praxí a aktuálním děním na trhu práce. Pro představu uvádím některé z cílů uvedené v RVP G (2007, s. 47): „uplatnění profesních předpokladů zodpovědným výběrem povolání; rozpoznávání aktuálních požadavků mezinárodního trhu práce a ke schopnosti na ně pružně reagovat; efektivnímu předcházení negativnímu dopadu nezaměstnanosti a k využití moderních informačních technologií a nabídek státních i nestátních institucí k hledání zaměstnání, rekvalifikaci, vytváření profesní kariéry a celoživotnímu vzdělávání; vytváření předpokladů pro kvalitní profesní a zaměstnanecké vztahy.“ Vzdělávací obsahy se pak týkají trhu práce a profesní volby, pracovněprávních vztahů, tržní ekonomiky, národního hospodářství a úlohy státu v ekonomice a financí.

Z uvedených údajů vyplývá, že školská politika vychází vstříc širokému pojetí tohoto tématu a z velké části záleží na samotných školách a pedagozích, jak tohoto prostoru využijí. Domnívám se, že zařazení tématu digitalizace práce je plně v souladu s RVP G. Toto téma poukazuje na aktuální vývoj pracovního trhu, může pomoci v rozhodování studentek a studentů ohledně profesní dráhy. Součástí diplomové práce je též uchopení problematiky legislativy, což odpovídá jednomu ze vzdělávacích obsahů. Vzdělávací oblast Člověk a svět práce klade velký důraz na předmětové vztahy. Studenti a studentky zde mají využít svých vědomostí, které získali během studia, a tato vzdělávací oblast jim má poskytnout propojení různých předmětů. Takto je i koncipován vyučovací blok, v němž mohou studující využít poznatky z rozličných společenských disciplín, dějepisné znalosti, ale i znalosti anglického jazyka. Navržený vyučovací blok nabízí pro případné zájemce z řad pedagogů jednu z variant, jak vyučovat o současných proměnách a o práci obecně s využitím širokých mezipředmětových vztahů.

4.2 Cíle vyučovacího bloku

Cíl je jednou z nejdůležitějších kategorií, která se objevuje v pedagogických vědách (Kasíková, 2011, s. 135), tudíž se nelze vyhnout úvahám nad ním při didaktickém zpracovávání jakéhokoli tématu. Cílevědomost a smysluplnost nás provází nejenom

ve školním prostředí, ale důležitost cíle a smyslu si uvědomují lidé i v běžném životě. Naplňování cílů v životě nás může vést kupředu a dávat našemu životu smysl. Ve školním cíli je obsaženo mnohé; „celospolečenská představa, ale i představa skupin a jednotlivců, čeho má být dosaženo“ (Kasíková, 2011, s. 135). Odstoupím-li od teorií, které nejsou například zastáncem cíle určeného zvnějšku, dostávám se k pojetí a vnímání cíle Kasíkovou (2011, s. 136), se kterým pracuji i v didaktickém zpracování tématu digitalizace práce. V době, kdy je přenesena větší míra odpovědnosti a autonomie na školy a potažmo pedagogy v nich působících, považuji vytyčování cílů a jejich uvědomování si učiteli i studentkami a studenty za velice důležité.

Při samotném určování cílů jsem vycházela nejen z RVP pro gymnázia a dále ŠVP mé školy. Cíle uvedené v RVP považuji dle hierarchizace cílů za ty, které jsou na vrcholu a vychází z nich další cíle a zároveň jsou obecněji specifikovány než například cíle daných předmětů, hodin a částí hodin. V RVP pro gymnázia jsou vytyčeny tři hlavní cíle: „Vybavit žáky klíčovými kompetencemi na úrovni, kterou předpokládá RVP G. Vybavit žáky širokým vzdělanostním základem na úrovni, kterou popisuje RVP G. Připravit žáky k celoživotnímu učení, profesnímu, občanskému i osobnímu uplatnění.“ (RVP G, 2007, s. 8). Ve vyučovacím bloku si samozřejmě nečiním nárok na úplné naplnění těchto cílů, ale pokousím se alespoň částečně formulovat dílčí cíle hodin a aktivit tak, aby postupně naplňovali tento ideál vzdělávací politiky státu.

Pro vyučovací blok jsem si vytyčila cíle dlouhodobé a pro každou konkrétní vyučovací hodinu cíle krátkodobé. Cíle formuluji v první osobě tak, aby se s nimi mohli studenti a studentky lépe ztotožnit. Dlouhodobé cíle jsem vytyčila následovně:

- Uvědomuji si vývoj práce v různých historických etapách.
- Orientuji se v rozličných uplatněních na trhu práce.
- Vím, co znamená pojem digitalizace práce.
- Jsem schopen/schopna na příkladu ukázat, jakých pracovních odvětví se digitalizace práce dotýká.
- Zamýšlím se nad dopady digitalizace práce na můj život.
- Umím uplatnit nabyté znalosti, dovednosti a postoje v běžném životě.

Dále se snažím rozvíjet různé stránky osobnosti studentů a studentek skrze cíle kognitivní, afektivní a psychomotorické. Spatřuji důležitost v provázání a vyvážení rozličných cílů,

i když si uvědomuji, že psychomotorických cílů tolik nevyužívám. U vytyčování cílů se pokouším naplnit hledisko dosažitelnosti a propojenosti s běžným životem studentek a studentů, protože z výzkumů vyplývá, že právě toto hledisko u žáků staršího školního věku hraje při naplňování cílů důležitou roli (Kasíková, 2011, s. 140). Většinou ve výukovém bloku oznamuji cíle na počátku hodiny, ale uvědomuji si, že lze pracovat s cíli i jiným způsobem. Například oznámit dílčí cíl dané aktivity. Důležitou součástí v oblasti cílů je zhodnocování, zda bylo během hodiny cílů dosaženo. Toto lze ověřovat během různých aktivit, jako jsou diskuze, odpovědi na otázky, reflexe studentů a studentek, opakovací aktivity apod. Neméně významná je zpětná reflexe vyučovacích hodin přímo vyučujícím. Doporučuji si po odučených hodinách alespoň napsat krátkou reflexi, zda bylo dosaženo daných cílů a pokud ne, jakých metod a forem by bylo možné příště využít. K tomu může posloužit Tabulka č. 1. V diplomové práci pracuji s písemnou reflexí mnou odučených hodin, přičemž jsem využívala tabulky (viz Tabulka č. 1), která zkráceně sloužila k okamžité malé reflexi hodiny. Domnívám se, že této tabulky lze využít po jakékoli odučené hodině i v běžné praxi.

Vytyčené cíle:	Bylo dosaženo daných cílů?	Proč ano, proč ne	Navrhované případné změny

Tabulka č. 1: Reflexe dosažených cílů v hodině

4.3 Výukové metody ve vyučovacím bloku

Další důležitou pedagogickou kategorií je výuková metoda, kterou lze definovat podle Průchy (2009, s. 194) následovně: „Systém vyučovací činnosti učitele a učebních aktivit žáků směřujících k dosažení vzdělávacích cílů.“ Podobnou definici můžeme nalézt i u dalších autorů (Vališová a Valenta, 2011; Kalhous, 2009). Potřeba vhodně zvolených metod ve výuce je tedy vzhledem k naplňování cílů výuky podstatnou složkou edukačního procesu. V různých publikacích lze najít rozličnou klasifikaci výukových metod. V této

práci využívám klasifikaci metod podle Průchy (2009, s. 195-196), který dělí výukové metody na klasické, aktivizující a komplexní, při čemž ve výuce využívám všech kategorií v různé míře.

Podle Vališové a Valenty ovlivňují volbu metody následující prvky: „obecně druh a stupeň vzdělávací instituce či školy, zákonitosti výchovně-vzdělávacího procesu a z nich vyplývající vyučovací zásady, charakter vědního oboru či učebního předmětu, organizační formy, zasazení konkrétní metody do celého systému ostatních vyučovacích metod, učební možnosti žáků a jejich osobnostní předpoklady, psychologické charakteristiky žáků a třídy (sociální skupiny) jako celku, zvláštnosti vnějších podmínek vyučování a osobnost učitele.“ (2011, s. 195). S uvedeným vymezením souhlasím a při volbě výukových metod se jimi ve větší míře řídím. Výhodu spatřuji v tom, že již se třídou pracuji delší dobu, mohu tedy lépe odhadnout, jaké zvolené metody povedou k naplňování cílů. Pracuji se studenty a studentkami v posledním ročníku čtyřletého gymnázia, u kterých se předpokládá, že vydrží být delší dobu pozorní, a tak není potřeba v takové míře obměňovat aktivity a metody v hodině. Avšak jsem zastáncem toho, že i starší studentky a studenti by si měli během vyučování zažít různé výukové metody (a formy), protože každému sedí něco jiného. Tudíž při obměnách a zařazování aktivizujících metod je větší předpoklad zapojení se studentů a studentek do výuky. Jelikož seminář trvá 90 minut, je zapotřebí obměňovat metody během hodiny. Výhodou pro aplikaci různých výukových metod je také rozložení třídy, které umožňuje pohyb v prostoru.

4.4 Organizační formy ve vyučovacím bloku

Pro realizaci cílů a učiva v hodině jsou vedle metod výuky nejdůležitější organizační formy výuky. Organizační formy výuky charakterizuje Vonková následovně: „Organizační formy vyučování ve vztahu k učivu tvoří konkrétní organizační rámec, v němž se uskutečňuje proces přetváření učiva“. (2011, s. 173). Organizační formy se často pojí s metodami, kdy vytvářejí možnosti nejvyšší dosažitelné efektivity v edukačním procesu. V literatuře je možné nalézt rozdílné klasifikace organizačních forem, přičemž v předkládané diplomové práci vycházím z rozdělení Průchy (2009, s. 197). Ten rozděluje organizační formy výuky na tři základní: dle vztahu k osobnosti žáka, dle charakteru výukového prostředí a dle délky trvání. Ve svých vyučovacích hodinách využívám různých

organizačních forem, snažím se o jejich změny během vyučování a propojuji je vzájemně s rozdílnými metodami tak, abych zvýšila pravděpodobnost dosažení cíle v hodinách. Organizační formy, které jsou použity v navrženém výukovém bloku, jsou vhodné pro menší počet studentů a studentek ve třídě, ale i pro větší. Pro lepší aplikaci těchto organizačních forem je vhodné rozestavení lavic ve třídě tak, aby vznikl alespoň prostor vpředu nebo vzadu ve třídě.

4.2 Zpracování vyučovacích hodin

4.2.1 První vyučovací hodina

Téma: Úvod do tématu práce a digitalizace práce

Cíle hodiny:

- Učím se na základě analýzy částí vytvářet jejich syntézu.
- Umím vlastními slovy definovat pojem práce.
- Uvědomuji si odlišnost pracovního uplatnění během různých etap dějin lidstva.
- Učím se využívat různých forem projevů.
-

Pomůcky: puzzle (Příloha 1), indicie v obálkách (počet dle toho, kolik je dvojic, Příloha 2), texty k historickým etapám (Příloha 3), dataprojektor

Metody:

- klasické výukové metody: metody slovní (vysvětlování), metody názorně-demonstrační (instruktáž)
- aktivizující metody: metody diskuzní
- komplexní výukové metody: frontální výuka, skupinová výuka, partnerská výuka, samostatná práce žáků, výuka dramatem, výuka podporovaná počítačem

Formy:

- Dle vztahu k osobnosti žáka: výuka individualizovaná, skupinová a hromadná

- Dle charakteru výukového prostředí: výuka ve třídě
- Dle délky trvání: prodloužená výuková jednotka (90 minut)

Čas: 90 minut

Popis hodiny:

1. Hádání tématu (15 minut)

Studentům a studentkám sdělí vyučující informaci, že budou v následujících minutách pracovat ve dvojicích (pokud je celkový počet sudý) a ve dvojicích a trojicích (pokud je celkový počet lichý), při čemž budou mít za úkol ve dvojici nebo trojici přijít za pomoci indicií v obálce na to, jakému tématu se budou v dalších hodinách věnovat. Vyučující rozdělí studentky a studenty do dvojic/trojic za pomoci následující aktivity. Studenti a studentky si vyberou jednu část puzzle a mají za úkol beze slov najít k sobě dvojici/trojici se kterou jim bude puzzle zapadat. Po tom, co utvoří dvojici/trojici, tak se posadí a čekají, než utvoří dvojici/trojici i ostatní. Poté rozdáte dvojicím/trojicím indicie v obálkách a ještě jednou jim sdělíte, že mají přijít na to, jakému tématu se budete v následujících hodinách věnovat.

Na tabuli zapisujte nápady jednotlivých dvojic/trojic, o jaké téma se jedná. Dvojice/trojice říkají své nápady postupně. Pokud nepřijde nikdo na téma, je potřeba společné debaty nad indiciemi a přijít na to, jakému tématu se budete v hodinách věnovat. Následně vyučující oznámí cíle dané hodiny.

2. Definice práce (5 minut)

Studenti a studentky mají za úkol napsat si vlastní definici práce. Poté jim oznámíte, že s definicí budete pracovat později a že je možné, že ji po následujících aktivitách pozmění nebo zcela přepíšou. Je tedy potřeba, aby s sebou na další hodiny nosili tuto napsanou definici. Malý tip: Nechte své studentky a studenty definici vyfotit do svých mobilních telefonů. Tím zajistíte, že ji budou mít s největší pravděpodobností stále u sebe.

3. Scénky – práce v historických epochách (35 minut)

Studentkám a studentům sdělíte, že se nyní budete věnovat tématu práce v různých dějinných etapách. Jejich úkolem bude ve skupinkách, do kterých je za okamžik rozdělíte, nacvičit krátkou scénku dle zadání, které dostanou. Odvážnějším nabídnete rozšířené zadání, které jim určí formu, ve které bude scénka sehrána. Pro přiblížení uvedete následující příklad (nebo takový, který vás zrovna napadne). Na zadání je napsáno, že máte sehrát trhání jablek za pomoci baletu. Vaším úkolem je tedy baletně vyjádřit, jak se trhají jablka, při čemž se neočekává mistrovské dílo.

Studenty a studentky následně rozdělíte do skupin po 3-4 lidech. K jejich rozdělení poslouží část puzzle, kterou dostali na začátku hodiny. Můžete ponechat původní skupiny nebo dle počtu studentů a studentek vytvořit různé skupiny tak, aby složily puzzle stejné barvy dohromady. Další možností je vytvoření skupiny, kde bude od každé barvy puzzle jeden.

Po té rozdáte jednotlivá zadání. Na nácvik scének mají skupiny 20 minut, případně o něco déle, dle zvážení situace pedagogem. Vyučující postupně obejde jednotlivé skupiny a ptá se na případné otázky nebo poradí, pokud si skupiny nevědí rady.

Skupiny po nácviku vystupují dle pořadí, které je dáno číslicemi na zadání. Jednička označuje skupinu, která jde první. Jednotlivé etapy jsou představovány chronologicky od nejstaršího a vytváří tak postupně mozaiku vývoje práce.

4. Reflexe aktivity „scénky“ (15 minut)

Potom, co dohraje poslední skupina svou scénku, požádáme studenty a studentky, aby vytvořili z židlí kruh a postupně reflektovali aktivitu. Každý má za úkol říci, jak se cítil během hraní, jak se mu pracovalo ve skupině a celkově zhodnotit tuto aktivitu. Pak mají studentky a studenti za úkol vytvořit společně obraz toho, jak vypadala práce v minulosti. Vše probíhá v diskuzi, která je korigována vyučujícím. Tímto způsobem vyučující zjistí, jaké jsou představy o práci studentů a studentek.

5. Definování práce (12 minut)

Nejprve mají studenti a studentky za úkol vrátit se ke své definici práce a znovu si ji přečíst. Pokud chtějí, mohou ji pozměnit nebo celou přepsat. Pak jsou na projektoru ukázány různé definice práce. Studentky a studenti si vyberou tu definici, která se nejvíce podobá jejich vlastní. Opět mají možnost pozměnit nebo přepsat svojí definici. Následně probíhá debata nad definováním práce, také nad tím, že nelze přesně určit definici práce. Nakonec vyzvete alespoň dva ze studentů a studentek, aby vlastními slovy definovali práci bez pomoci poznámek.

6. Digitalizace práce (8 minut)

V závěru hodiny se dostanete k pojmu digitalizace práce. Studentům a studentkám řeknete, že se budete v následujících hodinách zabývat poměrně novým fenoménem digitalizace práce. Zeptáte se studentek a studentů, co podle nich pojem digitalizace práce znamená. Necháte chvíli na promyšlení, a poté vyvoláváte dobrovolníky, popřípadě někoho jiného. Společně se snažíte vytvořit obraz digitalizace práce. Následně studentům a studentkám řeknete, co znamená pojem digitalizace práce, a uvedete některé příklady digitalizované práce.

4.2.2 Druhá vyučovací hodina

Téma: Digitalizace práce

Cíle:

- Ujasním si historický vývoj práce.
- Dokážu na příkladu poukázat na to, co je to digitalizace práce.
- Uvědomuji si, jak ovlivňuje digitalizace práce různá pracovní odvětví a různé skupiny obyvatel.
- Zamýšlím se nad dopady digitalizace práce.
- Dokážu využívat znalostí a dovedností z různých předmětů dohromady.

Pomůcky: pracovní list k opakování (Příloha 4) – počet dle předpokládaného počtu dvojic, obálky s kartičkami prací (Příloha 6) a tématu genderu (Příloha 5) – počet dle předpokládaného počtu skupin, dataprojektor – promítnutí textu k digitalizaci práce (Příloha 7) a videa (připojení k internetu)

Metody:

- klasické výukové metody: metody slovní (vysvětlování, práce s textem), metody názorně-demonstrační (instruktáž)
- aktivizující metody: metody diskuzní, metody heuristické
- komplexní výukové metody: frontální výuka, skupinová, samostatná práce žáků, výuka podporovaná počítačem (projekce textu, videa)

Formy:

- Dle vztahu k osobnosti žáka: výuka individualizovaná, skupinová a hromadná
- Dle charakteru výukového prostředí: výuka ve třídě
- Dle délky trvání: prodloužená výuková jednotka (90 minut)

Čas: 90 minut

Popis hodiny:

1. Opakování a uvedení do tématu současnost a práce (15 minut)

Vyučující oznámí třídě, že dnes budou společně pokračovat v tématu, kterému se věnovali minulý týden a naváže na konec hodiny. Studentkám a studentům řekne hlavní cíle hodiny: Ujasním si historický vývoj práce. Dokážu na příkladu poukázat na to, co je to digitalizace práce. Uvědomuji si, jak ovlivňuje digitalizace práce různá pracovní odvětví a různé skupiny obyvatel. Zamýšlím se nad dopady digitalizace práce.

Potom vyučující rozdá studentům a studentkám do dvojic (dvojice vytvoří tak, jak sedí vedle sebe) pracovní listy s jednotlivými historickými obdobími. Jejich úkolem je tento pracovní list společně vyplnit. Následně vyzve jednu dvojici, aby ostatním řekla, jak list doplnila s tím, že ostatní různě doplňují své postřehy, vše koriguje vyučující a opraví či

doplní nepřesnosti, když je potřeba. Nakonec se vyučující zeptá, jaké jsou podobnosti a odlišnosti ve vývoji práce a jak vypadá dnešní práce. Vyučující tuto část hodiny nijak nekomentuje a nechá studenty a studentky, aby se nad tématem zamýšleli samostatně. Nechá zaznít několik pohledů na věc a poté ukončí aktivitu s tím, že se přesunou k tématu současné práce.

2. Kategorizace práce (15 minut) – práce ve skupinkách (3 skupiny 5, 5, 4)

Vyučující nejprve řekne, že v další části hodiny se budou zabývat kategorizací práce, se kterou budou pracovat i v dalších částech hodiny. Než rozdělí studenty a studentky do skupin (3-5 osob), vysvětlí princip následující aktivity. Každá skupina dostane kartičky se 40 současnými zaměstnáními a úkol každé skupiny je tyto práce rozdělit do jednotlivých kategorií, které si skupinka sama vytyčí. Vyučující vyzve studentky a studenty, aby se rozdělili libovolně do skupin po 3 až 5 lidech. Následně vyučující rozdá kartičky s jednotlivými současnými povoláními. Po asi 8 minutách každá skupinka řekne, jaké rozdělení zvolila a proč. Zároveň uvede ke kategoriím vždy příklad jednoho až dvou zaměstnání. Vyučující zapisuje výsledky na tabuli. Nakonec shrne rozdělení, která skupinky vymyslely, a zeptá se, zda: „Existují i další práce, které byste do těchto kategorií zařadili?“ „Patří některé práce do více kategorií najednou?“ Případné poznámky zapisuje vyučující na tabuli, a poté celkově shrne, jaké kategorie jednotlivé skupinky vymysleli a popřípadě doplní další možnosti kategorizování práce.

3. Digitalizace práce (15 minut)

Další část hodiny bude věnována digitalizaci práce. Vyučující studentky a studenty vyzve, aby řekli, co tento pojem podle nich znamená. Poté vyučující řekne, co digitalizace práce znamená a na tabuli promítne úryvek týkající se toho, co je to digitalizace práce jakožto podpora pro další práci. Pak vyučující zadá další pokyn skupinám, které mají za úkol vybrat pouze jednu kategorii, které se digitalizace práce týká nejvíce s tím, že mají svá tvrzení zdůvodnit. Dále každá skupinka představí své závěry. Během následující diskuze by mělo zaznít, že digitalizace práce se týká většiny prací, zatím však v různé míře. Vyučující nechá třídu prostor pro vyjádření názorů a případné otázky.

4. MTurk – příklad digitalizované práce (20 minut)

V následující části hodiny představí vyučující digitalizovanou práci na příkladu MTurka, při čemž takto uvede i tuto část hodiny. Nejprve se zeptá, zda někdo ve třídě ví, co to znamená MTurk, který se objevil i mezi kartičkami v předchozích aktivitách. Potom tento pojem vysvětlí, stejně jako co to znamená HIT (Human Intelligence Tasks) a uvede příklady těchto úkonů společně s videem na platformě Youtube³² (pustí zkráceně jenom dva úkony). Vyučující pokračuje ukázkou stránky Amazonu, kde se lze přihlásit buď jako MTurk nebo jako zadavatel úkonů. Dále se vyučující zeptá, kolik hodin denně si myslí, že lidé pracují pro tuto online platformu, kolik si vydělávají a jaké jsou jejich pracovní podmínky.

Po odpovědích třídy uvede čísla pro srovnání odhadů. Nakonec se zeptá, zda si studenti a studentky dokážou sami představit takovou práci a jaké mohou být důvody lidí, že takto pracují. Vyučující též může vyzvat studentky a studenty, aby si doma vyzkoušeli se k této platformě přihlásit, samozřejmě za předpokladu plnoletosti studentů a studentek.

5. Digitalizace práce a gender (23 minut)

Vyučující naváže na předchozí části hodiny a řekne, že se nyní budou zabývat dalším tématem, kterého se dotýká digitalizace práce, a tím je genderová tematika. Nejprve se vyučující zeptá třídy, co znamená pojem gender, přičemž je zde předpoklad, že ve čtvrtém ročníku gymnázia se studenti a studentky už s tímto pojmem setkali. Pokud je potřeba, vyučující zkráceně řekne, co pojem gender znamená.

Studentky a studenty vyučující vyzve, aby se rozdělili do stejných skupin, ve kterých pracovali v předchozích aktivitách s tím, že by ve skupince měl být vždy někdo, kdo umí alespoň trochu dobře anglicky. Před tím, než se rozdělí do skupin, jim vyučující řekne, že následující text se týká genderové tematiky ve spojení s digitalizovanou prací a je v angličtině. Úkolem skupin je si přečíst otázky, které se vztahují k textu a na ně se pokusit odpovědět. Pokud skupinkám zbude čas, mohou nad obsahem textů krátce diskutovat. Studenti a studentky mohou během práce používat mobilní telefony. Výstupem této aktivity je celkové shrnutí textu, které představí ostatním spolužákům a spolužákům ke konci hodiny. Vyučující obchází jednotlivé skupiny a případně jim pomáhá

---

³² Video dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=2-wRpp4H_Q4

s porozuměním textům. Nakonec se vyučující může i zeptat, zda byl pro ně text příliš těžký nebo mu šlo bez větších problémů rozumět. Po představení textů dvěma skupinami studentů a studentek vyučující shrne jednotlivé poznatky a poukáže na další předpokládaný vývoj práce optikou genderu.

6. Shrnutí hodiny (2 minuty)

Vyučující se na konec hodiny zeptá na následující otázky, které mu mají dát alespoň malou zpětnou vazbu, co si studenti a studentky z hodiny odnesli: Krátce řekněte, co nového jste se v hodině dozvěděli? Co znamená pojem digitalizace práce? Co znamenají termíny MTurk a HIT? Jak souvisí gender a digitalizace práce? Vyučující by měl vést studentky a studenty k tomu, aby se pokoušeli odpovídat celými větami.

4.2.3 Třetí vyučovací hodina

Téma: Online platformy

Cíle:

- Víím, co znamená pojem online platformy.
- Umím uvést příklady online platforem.
- Uvědomuji si důležitost dodržování zákonů dané země ve spojení s online platformami.
- Víím, kde hledat legislativní ukotvení živnosti a případnou pomoc ohledně jejího založení.

Pomůcky: pracovní list (Příloha 8), volné listy papíru dle počtu studentů a studentek, dataprojektor – promítnutí otázek k závěrečné reflexi (Příloha 9)

Metody:

- klasické výukové metody: metody slovní (vysvětlování, práce s textem), metody názorně-demonstrační (instruktáž, předvádění a pozorování)

- aktivizující metody: metody diskuzní, metody heuristické, řešení problémů
- komplexní výukové metody: frontální výuka, skupinová a kooperativní výuka, samostatná práce žáků, kritické myšlení, učení v životních situacích, výuka podporovaná počítačem (projekce otázek)

Formy:

- Dle vztahu k osobnosti žáka: výuka individualizovaná, skupinová a hromadná
- Dle charakteru výukového prostředí: výuka ve třídě
- Dle délky trvání: prodloužená výuková jednotka (90 minut)

Čas: 90 minut

Popis hodiny:

1. Opakování - minulá hodina (3 minuty)

Vyučující sdělí studentům a studentkám téma a cíle hodiny. Na začátek vyučování se pro zopakování tématu minulých hodin zeptá na následující otázky: Co znamená pojem práce? Co znamená pojem digitalizace práce? Vysvětlíte vlastními slovy, co je to MTurk a HIT.

2. Výklad tématu online platformy (12 minut)

Na začátek aktivity se vyučující zeptá třídy, zda by někdo věděl, co znamená pojem online platforma? Pokud někdo odpoví, vyučující uvede svojí verzi definování online platformy a poté následuje krátký výklad, co to jsou online platformy, jak se dělí, jak souvisí s tématem digitalizace práce apod. Během výkladu nechává vyučující prostor pro případné dotazy a diskuze nad tématem.

3. Využívání online platform mladými lidmi (5 minut)

Vyučující uvede následující aktivitu tak, že se nyní budou zabývat využíváním online platform mladými lidmi, což si ukážou na vzorku jejich třídy. Vyučující vysvětlí princip

aktivity – platí pravidlo, že ten, kdo někdy využil nebo využívá danou online platformu, si stoupne ve třídě napravo a ten, kdo danou platformu nikdy nepoužil nebo nepoužívá, si stoupne nalevo. Vyučující následně říká: Využili jste někdy online platformu Google? A pokračuje dalšími: Twiter, Uber nebo jinou platformu zprostředkovávající službu přepravy, Airbnb nebo jinou platformu zprostředkovávající ubytování, MTurk. K jednotlivým rozložením může vyučující dodat krátké komentáře.

4. Rozřazení do skupin (5 minut)

Dalším úkolem studentek a studentů je seřazení se do řady vedle sebe dle toho, kdo má nejvíce a kdo nejméně přátel na Facebooku, aniž by využili mluveného slova. Ti s největším počtem přátel se postaví napravo, s nejmenším počtem pak nalevo řady. Nakonec studenty a studentky rozdělí vyučující do čtyř skupin po 3-5 osobách pro další práci právě podle toho, jak stojí vedle sebe. Vezme tedy první tři až pět v řadě a vytvoří z nich jednu skupinu atd.

5. Představení příkladů online platforem – Uber a Airbnb (45 minut)

Jednotlivé skupiny dostanou zadání (Příloha 7) práce ve skupinách. Jejich úkolem je zodpovědět otázky, které jim pro práci byly zadány s tím, že svůj průzkum potom představí ostatním. Práci ve skupinách lze obměnit následujícím způsobem za předpokladu, že chceme zaručit větší zapojení všech ze skupiny. Každému ze skupiny dáme pouze kousek zadání, na kterém má pracovat sám a následně ve skupině. Také lze zvolit různé funkce ve skupině například vůdce skupiny, zapisovatele, čtenáře, vyhledávače na internetu, toho, kdo představí výsledky ostatním apod.

Studenti a studentky mohou během plnění úkolů využívat mobilních telefonů. Vyučující obchází během práce jednotlivé skupinky a kontroluje, jak jsou všichni zapojení do práce, zda všichni pochopili zadání práce, popřípadě, zda studentky a studenti potřebují poradit, kde hledat potřebné informace. Přibližně po 20 minutách jednotlivé skupiny představí výsledky své práce. Vyučující nechává prostor pro dotazy i vzájemnou diskuzi, pokud je potřeba, doplňuje informace k online platformám.

6. Diskuze na téma online platformy (5 minut)

Vyučující se zeptá na několik následujících otázek: Využíváte nebo jste někdy využili tyto online platformy? V čem vy sami spatřujete výhody a nevýhody využívání těchto online platform? Věděli jste o legislativním ukotvení týkající se těchto platform? Jak využijete dále informace, které jste se dnes dozvěděli?

7. Reflexe

Vyučující vyzve studentky a studenty aby na rozdaný kus papíru napsali, jakým způsobem pro ně byly hodiny týkající se tématu digitalizace práce přínosné. Dále mohou napsat, zda se s tématem už někdy setkali a jak mohou s nabytými vědomostmi a dovednostmi v budoucnosti pracovat. Celkově mohou na papír napsat cokoli, co by chtěli k odučeným hodinám podotknout. Pokud budou mít studentky a studenti dostatek času na reflexi, mohou se pokusit odpovědět na následující otázky, jež budou promítnuty na projektoru: Ovlivňuje/ovlivní Vás osobně digitalizace práce? Bude tento vliv spíše kladný nebo spíše záporný? Proč je důležité vědět o tomto probíhajícím procesu? Setkali jste se osobně s digitalizací práce?

5 Zkušební realizace výukového bloku

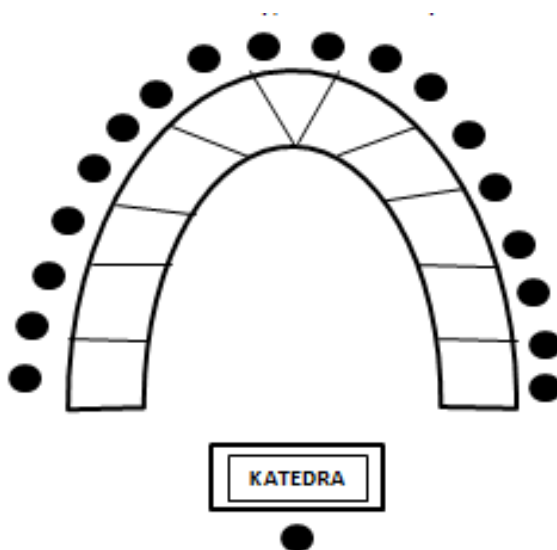
Součástí diplomové práce je aplikace didaktického pojetí tématu digitalizace práce. V rámci tří vyučovacích jednotek po 90 minutách jsem měla možnost vyzkoušet mnou navržený výukový blok. V této části diplomové práce tedy reflektuji tyto odučené hodiny, při čemž popisuji vlastní zkušenost a pocity z vyučování. Jedná se tedy o subjektivní pohled, který nelze generalizovat, avšak jak se domnívám, lze ho brát jakožto inspiraci pro případné zájemce o realizaci tohoto výukového bloku.

5.2 Výukový blok v rámci sociologického semináře

V letošním roce vedu na gymnáziu ve čtvrtém ročníku sociologický seminář, ve kterém jsem se rozhodla využít tématu digitalizace práce. Seminář je dvouhodinový, tedy nabízí prostor pro bližší seznámení s nějakým tématem. Výhodu spatřuji také v tom, že seminář navštěvuje 11 studentek a 3 studenti, kteří si ho ve větší míře zvolili z možných alternativ dalších seminářů a je u nich předpoklad, že budou mít o téma zájem, což se může projevit na jejich spolupráci během hodin.

Studentky a studenti jsou z různých čtvrtých ročníků, ale mezi sebou se znají. Celková atmosféra během vyučovacích hodin bývá zatím uvolněná, studenti a studentky jsou aktivní, spolupracují se mnou i vzájemně ve skupinkách při různých skupinových pracích. Respektují názory ostatních a rádi se vyjadřují k různým tématům. V mých hodinách probíhala výuka zatím v podobě prací ve dvojicích, skupinách, občas jsem zařadila frontální výuku, při které jsem vykládala látku. Dále studenti a studentky zkoumali veřejný prostor za pomoci sběru mentálních map od respondentů, přičemž z výsledků malého studentského výzkumu vzešel plakát visící na chodbách naší školy. Se studentkami a studenty vedu řízené diskuze, a to i například v netypickém prostředí, v kavárnách. Několikrát jsme se byli projít v okolí školy a vytvářeli jsme společně obraz veřejného prostoru, který se nachází v blízkosti školy. Během všech těchto hodin jsem se shledala se vstřícným přístupem ze strany studentů a studentek. Jejich kladný přístup mě mimo jiné motivoval k zařazení výukového bloku týkající se digitalizace práce právě do tohoto semináře. Troufám si říci, že třídu znám už natolik, že vím, jaké formy a metody práce si mohou dovolit použít, aby bylo dosaženo co možná nejvíce cílů, které si v hodinách vytyčuji.

Seminář je dvouhodinový a probíhá v čase od 12:40 do 14:15, každé pondělí. Studenti a studentky bývají v tomto čase často unavení z předchozích hodin, proto je potřeba zařazovat do vyučování více aktivizujících metod a zohledňovat to při vyučování. Místnost, ve které probíhá výuka, má rozestavení lavic do půlkruhu (viz obrázek č. 1), což nabízí možnosti zařazení různých forem a metod výuky bez potřeby stěhování lavic apod., což bývá často důvodem nevole studentek a studentů. Ve třídě je notebook a dataprojektor a tabule na fixy, čehož lze využít při různých aktivitách.

Obrázek č. 1: Uspořádání lavic ve třídě.

5.2.1 Reflexe první vyučovací hodiny

Ve třídě bylo 12 studentů a studentek. Nejprve jsem jim sdělila, že dnes začneme nové téma, jehož název jim prozatím nesdělím, protože si na něj budou muset přijít samostatně ve dvojicích. V počátku hodiny byla třída poměrně neklidná, což přisuzuji probíhajícímu testování maturitních ročníků, jež v tomto týdnu ve škole probíhalo. Už když jsem šla na hodinu, obávala jsem se, že nebudou studentky a studenti chtít příliš spolupracovat právě kvůli testování, které bylo ve čtvrtých ročnících velkým tématem. Věděla jsem, že třídu musím namotivovat co nejvíce a zapojit je tak do vyučování. Hned po úvodu jsem jim řekla, že jedním z cílů hodiny je uvolnění od momentálního stresu a učení a doufám, že se nám to dnes v hodině podaří.

Po zadání instrukcí, jak bude probíhat rozřazování do dvojic, jsem rozdala každému náhodně část puzzle, a pak jsem řekla, aby si každý našel svou dvojici. Studenti a studentky začali hledat dvojici, někteří více aktivně, někteří méně a brzy měl každý svého partnera. Potom jsem rozdala připravené indicie v obálkách a nechala dvojice, aby je prostudovali. Většina třídy si nápovědy pročítala a snažila se z nich přijít na to, co bude za téma. Zaslechla jsem, jak někteří říkali, že jde o práci, dokonce jeden student zmínil prekarizaci práce, což mě velmi překvapilo. Viděla jsem, že si jednotlivé indicie rozdělovali studentky a studenti do skupinek dle toho, zda to byl text, obrázek, a následně z tohoto vyvozovali závěry. Chvíli jsem čekala, a po té jednotlivé skupiny vyzvala, aby řekly své nápady, které jsem psala na tabuli. Padaly různé nápady jako zaměstnání, povolání, pracovní podmínky. Nikdo neřekl přímo práce, ale bylo zřejmé, že z indicií studenti a studentky dokázaly vyčíst téma následujících hodin. Poté, co jsem sepsala všechny nápady na tabuli, jsem se studentů zeptala, co všechny tyto jejich nápady spojuje, jak by šly pojmenovat jedním slovem. Po chvíli někdo odpověděl nejistě práce a já jsem souhlasila.

Další část hodiny byla věnována definici práce. Studenti a studentky měli za úkol napsat vlastními slovy, co podle nich znamená pojem práce, čímž jsem chtěla využít jejich vlastních prekonceptů tohoto pojmu, se kterým se už v minulosti jistě setkali. Upozornila jsem je, že tuto definici nebudou muset, pokud nebudou chtít, nikomu číst, slouží pouze pro ně samé. Třídu jsem upozornila na to, že s touto definicí budeme pracovat i v další hodině, proto by bylo dobré, kdyby si tuto definici poté, co ji napíší, vyfotili do svých mobilních telefonů. Až na jednu studentku se všichni rozhodli sepsat si definici rovnou do telefonu, což vzhledem k tématu digitalizace bylo více než příhodné. Následně jsem vyzvala dobrovolníky, aby se podělili o své definice. Když se nikdo nepřihlásil, řekla jsem, že to nevádí a přistoupila jsem k další aktivitě. To, že nikdo neřekl svou definici, nevádilo, protože to nebylo podstatné pro další práci.

Následovalo uvedení třídy do další aktivity. Vysvětlila jsem jim, že je rozdělím do čtyř skupin, ale nejprve řeknu, co se bude dít dále. Zadala jsem instrukce týkající se další aktivity a následně jsem se zeptala, zda má někdo otázku. Všichni vypadali, že chápou, co se bude dít a já je vyzvala, aby utvořili čtveřice, popřípadě zůstali ve dvojicích, dle klíče hledání stejných puzzle. Toto rozřazení proběhlo velice rychle. Rozdala jsem každé skupině pomocný text a následně jsem se zeptala, zda si chtějí i vylosovat formu, jakou

budou scénku hrát. Jedna skupinka se rozhodla, že by rádi hráli nějakou z forem a zeptali se, zda když jsou jediní, mohou si vybrat ze zadaných forem jednu. Byla jsem ráda, že se někdo odváží a souhlasila jsem. V této skupině byla dívka, která se hlásila na DAMU a už při zadávání aktivity bylo vidět, že se na hraní scénky těší. Poté jsem nechala jednotlivé skupinky, aby si přečetli pomocný text a trochu se mezi sebou domluvili na dalším postupu. Během toho jsem obešla skupiny a zeptala se jich, zda všemu rozumí a zda potřebují s něčím pomoci. Všechny skupiny mi sdělili, že všemu rozumí a pomoc nepotřebují.

Jedna skupina se nejprve domlouvala ve třídě a následně odešla nacvičovat na chodbu. Další skupinky se mezi sebou začaly různě domlouvat s tím, že jsem viděla dvě dvoučlenné skupiny, že se baví mezi sebou a rozebírají průběžně právě testy, které psali dříve během dne. Rozhodla jsem se do tohoto nezasahovat a nechat jim prostor, protože jsem věděla, že je toto téma velice tíží a moje hodina byla první, kde se po psaní sešli. Jen jsem je po nějaké době upozornila, že se budou muset následně sehrávání účastnit. Odpověděli mi, že si něco připraví, že se nemusím obávat. Zdálo se, že ostatní dvě skupiny nacvičování scénky baví a plně se všichni členové zapojují. Z třídy se ozýval chvílemi smích.

Ke konci časového limitu jsem obešla jednotlivé skupinky a zeptala se jich, zda jsou připravené a popřípadě kolik ještě času potřebují. Všichni odpověděli, že už jsou téměř hotoví. Řekla jsem jim tedy, že za pět minut začneme. Po pěti minutách jsem svolala všechny do třídy a řekla jim, aby se usadili. Scénky byly hrány chronologicky od nejstarších dějin po ty nejmladší. První na řadě byla dvoučlenná skupinka sestavená z chlapce a dívky. Tato dvojice patřila mezi skupiny, které se bavily o testování a mnoho času nacvičování nevěnovaly. Rozhodli se však, že scénku sehrají formou opery, což oznámili přicházejíce na scénu a začali. Většina jejich hraní se skládala z improvizace. Měli za úkol sehrát pravěkou a starověkou práci. Zpívali operně o tom, co zrovna dělají a za pomoci pohybů to též předváděli. Vždy začala studentka a student na ni různě reagoval, někdy ji dokonce opravoval, zvláště pak v situacích, kdy se mečem snažila zabít mamuta. Na scéně bylo znát, že si přečetli text, ale jednotlivé práce se jim smíchaly, především pak hrající studentce. Bylo však až neuvěřitelné, s jakou lehkostí svou scénku sehrávali. Celá třída včetně mě se po celou dobu náramně bavila, když začala studentka hlubokým hlasem napodobující zpěvačku opery svou scénku, ve smích propukl i její spoluhráč. Celkově

hodnotím tuto scénku velice kladně, a i když nenaplnila zcela cíl obeznámit ostatní s prací v pravěku a starověku, cíl uvolnění stresu a z učení rozhodně naplnila. Všichni jsme hrající dvojici po skončení hraní zatleskali a bylo vidět, že i dvojice byla se svým výkonem spokojená. Poděkovala jsem jim za to, s jakou vervou se do hraní pustili, a k obsahu jsem se nevyjadřovala, to jsem chtěla shrnout až po odehrání poslední scénky. Vyzvala jsem další skupiny, čtveřici skládající se ze dvou studentek a dvou studentů, aby nám představili práci ve středověku. Jeden student četl pomocný text jako vypravěč a další sehrávali. Bylo vidět, že si scénku předem připravili lépe než první skupina. Bylo zde několik okamžiků, kdy se opět celá třída začala smát, například sehrání pádu západořímské říše, kdy jeden ze studentů spadl na zem jako brambora, až jsem měla chvíli strach, zda je v pořádku. Opět se všichni členové skupiny do hraní pustili s velkým elánem a bylo vidět, že si sehrávání velice užívají. Po skončení scénky jsem skupině poděkovala a vyzvala další, aby nám ukázala, co si secvičili. Tentokrát byla na řadě skupina sestávající se ze čtyř studentek, z čehož jedna byla právě studentka hlásící se na DAMU. Scénka byla opět sehrávána formou opery a hlavní roli si zde zahrála studentka, která se věnuje hraní dlouhodobě, ostatní s ní však držely velice dobře krok. Studentky měly za úkol představit práci v novověku, ale věnovaly se spíše celkově událostem, které se v této době odehrávaly a naplnily tak více cíl uvolnění se po náročném dni. Scénka začala mnohojazyčným zvoláním Kryštofa Kolumba dobývajícího břehy Ameriky a během krátké chvíle se studentky posunuly až k porodu Josefa II. Marií Terezií. Zde se studentky pokusily předvést, jak vypadá taková manufaktura a jedna se měla postarat o omývání placenty, druhá o přestřižení pupeční šňůry, atd. Scénka měla spád, vtip a bylo vidět, že studentky baví ji hrát, což se projevilo i v reakcích obecnstva; znovu se všichni velmi bavili. Poděkovala jsem skupině za jejich interpretaci novověké práce a vyzvala poslední skupinu, aby šla sehrát svoji scénku. Dvojice byla tvořena dvěma studentkami, z nichž jedna byla momentálně o berlích, byly tedy omezené v hraní. Tato dvojice si scénku také moc nepřipravovala, protože si povídaly o testech. Nakonec se rozhodly sehrát krátký dialog na téma průmyslové revoluce. Hodnotím tuto scénku jako nejvíce vypovídající o práci v dané etapě. Studentky se bavily jakožto kapitalista a dělnice o tom, jaké podmínky práce navzájem mají. Bylo však znát, že se v hraní příliš necítí, přesto však úkol zvládly velice dobře.

Po odehrání poslední scénky následovala krátká diskuze týkající se pocitů z hraní scének a ujasnění si, jak se vyvíjela práce. Studenty a studentky jsem vyzvala, aby každý krátce řekl, jak se mu hrálo. Domnívám se, že je důležité ve škole cílit více na emoce a postoje, proto jsem se rozhodla zařadit do reflektování předchozí aktivity právě vyjádření pocitů. Většina třídy hodnotila aktivitu pozitivně, hrálo se jim dobře. Poslední hrající dvojice se svěřila, že neradi hrají, a proto zvolili pouze krátký dialog na zadané téma. Z reakcí studentů a studentek usuzuji, že byl naplněn cíl uvolnění se ze stresu, který maturitní ročník přináší. Po tomto zhodnocení jsem se zeptala třídy, zda mohou poskládat dohromady z toho, co viděli, mozaiku, jak se vyvíjela práce. Někteří podotýkali, že to nebylo chvílemi příliš poznat, ale že to nevadí, protože se pobavili. Přesto jsem se s mojí pomocí pokusila studenty a studentky dovést k tomu, aby poskládali vývoj práce, což se nám nakonec povedlo, čímž byl naplněn i cíl vědomostní týkající se vývoje práce. Celkově hodnotím tuto aktivitu velice pozitivně. Domnívám se, že si to studentky a studenti užili, plně se zapojovali a bylo vidět, že je práce baví.

Poslední část hodiny byla věnována definování a redefinování pojmu práce. Vyzvala jsem třídu, aby si k ruce vzali své definice z počátku hodiny a po přečtení se zamysleli, zda poté, co dnes slyšeli a viděli, chtějí definici nějak změnit. Následně jsem na tabuli promítla různé definice práce a upozornila na to, že neexistuje jedna definice práce a navíc každá společenskovědní disciplína definuje a pojímá práci trochu jinak. Nyní měli studentky a studenti za úkol si definice přečíst a určit, která z nich se nejvíce podobá té jejich. Nato měli všichni za úkol říci, zda svoji definici nějak změnili a jaká z definic promítnutá na tabuli se nejvíce podobá té jejich. Všichni zadání splnili a spolupracovali, čímž byl naplněn cíl uvědomění si, co znamená pojem práce.

Celkově hodnotím hodinu velice kladně. Z mého strachu, že budou studenti a studentky nepozorní kvůli probíhajícímu testování, brzy sešlo, protože jsem viděla, že se většina aktivně zapojila a ve třídě zavládla velice příjemná atmosféra, zvláště pak po sehrání scének. V hodině jsem využila různých metod a forem výuky, což mělo a dle mého názoru i vedlo k větší aktivitě a motivovanosti studentů a studentek. Myslím si, že byly naplněny cíle, které jsem si vytyčila, nejvíce pak cíl ohledně postojů a emocí, méně znalostní a vědomostní cíle.

5.1.2 Reflexe druhé vyučovací hodiny

Ve třídě bylo 12 studentů a studentek. Oproti minulé hodině byla třída více klidná hned zpočátku hodiny. Nejprve jsem oznámila, že budeme pokračovat a navazovat na minulé téma, tedy téma práce, a sdělila jsem studentkám a studentům cíle dnešní hodiny. Dále jsem uvedla následující aktivitu ve dvojicích, která sloužila k zopakování učiva minulé hodiny s tím, že jsem rozdělila dvojice dle toho, jak studenti a studentky seděli vedle sebe. Setkala jsem se s kladným přijetím a viděla jsem, že téměř všechny dvojice pracují na zadaném úkolu a nad zadáním diskutují. Jedna dvojice nepracovala a povídala si o něčem jiném, tak jsem ji poprosila, aby se věnovala zadanému úkolu a tato dvojice student a studentka, tak učinila.

Následně jsem vyzvala jednu dvojici, aby mi přečetla, co společně vymyslela. I když bylo v zadání napsáno, aby odpovídali studentky a studenti celými větami, odpovědi nejen písemné byly povětšinou jenom heslovité. Vyzvala jsem studenty a studentky, aby odpovídali celými větami, přičemž jsem tento požadavek zdůvodnila. V poslední době jsem si vytyčila osobní cíl, který zahrnuje kladení většího důrazu na schopnost vyjadřování mých studentek a studentů a odpovídání celými větami je jedním z prostředků, jak tohoto dle mého názoru docílit. Všichni se pak už snažili odpovídat pomocí celých vět. Bylo zajímavé, že někteří si vzpomněli na to, co minule sehrávali jejich spolužáci a spolužačky, například jedna studentka si dělala legraci z faktu, že v pravěku byli loveni mamuti mečem. Společně jsme pak dali dohromady vývoj práce a studenty a studentky jsem vyzvala, aby se zamysleli nad tím, jak se liší práce v minulosti od současné práce. Většina studentek a studentů došla k závěru, že dnešní práce se vlastně od té v minulosti tolik neliší, zvláště pak v rovině toho, že pořád většina lidí tvrdě pracuje pro malou skupinu privilegovaných.

V další části hodiny jsem nejprve studentům a studentkám vysvětlila princip další aktivity, přičemž jsem se zeptala, zda všichni rozumí tomu, co je dále čeká. Také jsem třídě řekla, že se domnívám, že princip aktivity pochopí, jakmile dostanou do rukou kartičky s jednotlivými pracemi. Všichni ve třídě souhlasně přikyvovali nebo říkali, že zadání rozumí. Pak jsem třídu vyzvala, aby vytvořili skupiny po 4 lidech podle vlastního uvážení. Někteří byli více aktivní a hned vytvořili skupinky, některým to trvalo trochu déle se zorientovat. Většina vytvořila skupinku podobně jako při aktivitě v minulém týdnu, kdy sehrávali scénky. Následující aktivitu jsem pozorovala s očekáváním, protože jsem se

pro její zařazení rozhodla na základě předchozích zkušeností práce s kartičkami. Domnívám se, že práce s kartičkami se setkává v hodinách s kladným ohlasem, a i studentky a studenti, kteří se běžně nezapojují do hodin, jsou při takovéto práci aktivizováni. Během řazení do kategorií se mi zdálo, že pracují všichni z jednotlivých skupin a nad rozřazováním vzájemně diskutují. Skupiny jsem obcházel a ptala jsem se na otázky, zda rozumí zadání a jestli se jim podařilo vymyslet nějaké kategorie. Všechny skupinky mi sdělily, že zadání rozumí a kategorie vymyslely vcelku rychle. Jediné, co nevěděli kam zařadit, byl pojem MTurk, což bylo ale způsobeno tím, že nevěděli, co to je. Studentkám a studentům jsem oznámila, že jim teď význam neprozradím, ale brzy se ho dozví. Zatím mohou ve zbylém čase přemýšlet, co by to mohlo být.

Po skupinové práci následovalo představení jednotlivých kategorií každou skupinou s tím, že studentky a studenti měli za úkol říci u každé kategorie jeden příklad. Postupně jsme se studentkami a studenty vytvořili na tabuli několik základních kategorií, které se pak ještě rozvětvovaly do dalších. Na některých kategoriích se skupinky shodovaly, například práce rukama a práce tzv. „hlavou“, práce bez potřeby vysoké kvalifikace a práce s potřebou vyšší kvalifikace, některé kategorie vymyslela pouze jedna ze skupin. Bylo zajímavé, že mnou vytyčené kategorie se ve větší míře, i když někdy pod jinými názvy, shodovaly s kategoriemi, které vymysleli studenti a studentky. Na závěr jsem se zeptala, zda by někdo chtěl ještě dodat některou kategorii, což nikdo nechtěl. Pak jsem se zeptala, zda by chtěl někdo doplnit ještě nějakou práci, která jim chyběla v mém výběru prací, na což studentky a studenti reagovali a uvedli ještě několik dalších prací, které jim ve výčtu chyběly. Nakonec jsem shrnula to, co bylo napsáno na tabuli.

V další části hodiny jsem třídě oznámila, že i nadále budeme pracovat s kategorizací prací s tím, že se na toto téma podíváme optikou digitalizace. Studentů a studentek jsem se zeptala, zda vědí, co tento pojem znamená. Třída nejprve mlčela a zdálo se mi, že se většina tváří tak, abych je nevyvolala. Pak však jedna studentka uvedla svoje pojetí digitalizace práce, které se z části podobalo mému pojetí digitalizace. Řekla jsem jí tedy, že i takto by nějak mohla být digitalizace práce definována a pokračovala jsem s tím, že jsem pojem vysvětlila. Následně jsem promítla na dataprojektoru text týkající se digitalizace práce a studentům a studentkám zadala další úkol – vybrat pouze jednu kategorii, které se digitalizace práce nejvíce dotýká. Zdálo se mi, že se tohoto úkolu všechny skupinky zhostily a nad tématem diskutovaly. Po chvíli jsem vyzvala jednotlivce ze skupin, aby nám

řekli, jakou kategorii vybrali a proč. Co skupinka, to jiný pohled. Někteří se domnívali, že nejvíce se dotkne digitalizace práce vysoce kvalifikovaných prací a jako příklad udávali to, jak už dnes musí používat tyto profese ve velké míře počítač nebo, že jsou tyto profese nahrazovány a doplňovány prací strojů. Další skupina se domnívala, že se digitalizace naopak bude nejvíce týkat prací s potřebou nižší kvalifikace, což se už dnes projevuje mechanizovanými výrobními pásy. Během tohoto vznikla mezi studentkami a studenty různá výměna názorů, která dle mého obohatila všechny zúčastněné i mě samotnou, protože studenti a studentky dodržovali pravidla vzájemného respektování a dokázali své názory argumentovat. Nakonec dospěli k názoru, že asi všechny kategorie budou ovlivněny digitalizací práce, ale méně například ty, kde je potřeba lidského faktoru, a také méně umělecké obory. Doplnila jsem třídě několik informací, které v diskusi nezazněly, a já jsem je pokládala za důležité zmínit.

Další část hodiny, v které jsem představovala jednu z variant digitalizované práce, považuji za nejlepší část hodiny. Přišlo mi, že studentky a studenti téma velice zaujalo, pozorně sledovali videa a poslouchali, co jsem jim k tématu říkala, a také měli mnoho otázek. Například jsem se vůbec nemusela ptát na to, kolik si studentky a studenti myslí, že lidé před MTurk vydělávají, protože se mě na to během představování této platformy studenti a studentky zeptali sami. Bylo vidět, že MTurk předtím studentky a studenti neznali, a já jsem měla radost, že mám možnost jim představit něco nového, co se ale brzy může týkat i jich samotných jakožto těch, kteří si skrze tuto platformu vydělávají. Z informací ohledně MTurka byli studentky a studenti velice překvapení a já jsem je vyzvala, že se mohou pokusit na tuto platformu připojit a příště mi říci, zda se jim to povedlo a zda zkusili nějaký úkon HIT. U tohoto tématu jsem se zdržela déle, než jsem předpokládala, a tak jsem měla na další část hodiny pouze 15 minut, což mi ale nevadilo, protože mi přišlo důležité se zdržet u tématu, které třídu zajímalo a chtěli o něm vědět více.

Proto jsem se také rozhodla, že studenti a studentky si mohou v další části hodiny pouze text přečíst a dobrovolně odpovědět na otázky. Skupiny jsem zanechala ty, ve kterých už tuto hodinu pracovali s tím, že jsem se zeptala, zda je v každé skupině někdo, kdo umí poměrně dobře anglicky. Nikdo se neozval, tak jsem předpokládala, že je vše v pořádku. Následně jsem obešla jednotlivé skupinky a ptala jsem se, zda textům rozumí a zda potřebují mou pomoc. Většina skupin říkala, že je pro ně text poměrně těžký, ale s pomocí překladáče na internetu a společné práce se ho pokusí přeložit. V jedné skupině pak byla

studentka, která textu rozuměla velice dobře a přeložila ho i ostatním ve skupině, taktéž tato skupina stihla zodpovědět otázky. Protože jsem viděla, že pro většinu je zadaný úkol poměrně těžký, rozhodla jsem se s ohledem na časové možnosti, aby mi každý představil, co stihl, a zbytek jsem doplnila sama. Domnívám se však, že to nebylo ke škodě, studentky a studenti by si neustále měli dle mého názoru propojovat různé předměty a znalosti z jednoho předmětu by se měli učit využívat v předmětech dalších.

Poslední část hodiny, opakovací a shrnující, jsem už nestihla, protože zazvonilo. Nemohla jsem tak řádně ověřit, zda byly naplněny cíle hodiny, které jsem vytyčila. Avšak během vyučování se mi zdálo, že mnohé cíle již byly naplněny. Například většina studentů a studentek byla schopna sepsat vývoj práce, o čemž jsem se přesvědčila, když jsem si na konci hodiny vybrala pracovní listy. Během diskuze nad digitalizací práce se mi zdálo, že si studentky a studenti uvědomují dopad digitalizace na jednotlivé kategorie práce a dokáží se nad tímto tématem do hloubky zamýšlet. Celkově hodnotím hodinu jako povedenou, metody a formy byly zvolené přiměřeně, stejně jako vytyčené cíle. Vzhledem k mé zkušenosti by možná bylo lepší věnovat tématu digitalizace práce a genderu jednu 45minutovou samostatnou hodinu, aby studenti a studentky mohli lépe pracovat s anglickými texty a mohl by zde být i čas na případnou diskuzi a výklad k tomuto tématu.

5.2.3 Reflexe třetí vyučovací hodiny

Počet přítomných byl opět 12. Na začátku hodiny jsem sdělila studentům a studentkám téma a cíle dnešní hodiny a řekla jsem, že nejprve rychle zopakujeme informace z minulých hodin. Jedna studentka odpověděla na to, co znamená digitalizace práce a když jsem ji pochválila, jak se jí povedlo vlastními slovy a srozumitelně vysvětlit tento pojem, přiznala se, že sama je překvapena kolik si toho z minulých hodin pamatuje. To mě velice potěšilo. Na další otázky už odpovídali i ostatní z třídy a mně se zdálo, že vědí, o čem mluví.

V další části hodiny jsme se přesunuli k tématu online platform. Zeptala jsem se, co podle studentek a studentů tento pojem znamená, a po chvíli mlčení mi bylo jasné, že úplně nevědí. Řekla jsem jim tedy, zda by je napadl nějaký příklad online platformy. Jeden ze studentů řekl, že by to třeba mohl být X-box nebo Playstation. Když jsem se ho zeptala, jak k tomuto došel, odpověděl, že se tomu říká herní platforma, tak by mohla být i online.

Nechala jsem mu tuto myšlenku a navázala jsem tím, jak mohou být online platformy definovány, a zeptala jsem se, zda tyto dvě herní platformy na to sedí. Chvilí se zamyslel a řekl, že částečně ano a částečně ne. V tu dobu se začali zapojovat i ostatní a vymýšleli, co by mohly být online platformy. Dávali příklad Facebooku, Twiteru či Instagramu. Já jsem ještě doplnila platformy jako je Google, minule zmíněný MTurk, a také Uber a Airbnb, u kterých jsem zmínila, že se jim budeme věnovat v dalších hodinách. Jeden student ještě dodal k Uberu, že s ním teď začal jezdit, kolik stojí a jak se pro něj velice vyplatí. Na to navázala studentka, která si postěžovala na nefunkčnost aplikace a na chvíli vznikla zajímavá diskuze o Uberu. Chvilí jsem studentky a studenty nechala o tématu diskutovat, protože se mi zdálo, že se k tomu chtějí vyjádřit a mají co říci. Nato jsem navázala a pokračovala s krátkým výkladem ohledně online platform.

Následovalo uvedení další aktivity. Viděla jsem, že se některým nechce zvedat, ale nakonec k tomu přistoupili pozitivně a různě se přesouvali ze strany na stranu. Bylo zajímavé, jak na různé platformy studenti a studentky reagují. Nejzajímavější však byla část, kdy se měli seřadit dle počtu přátel na Facebooku. Většina studentů a studentek si musela vzít k ruce mobilní telefon, protože si počtem, ani přibližným, jak se brzy ukázalo, nebyli jisti. Byť měla celá aktivita probíhat za mlčení, celou dobu se mezi sebou bavili, i když se chvílemi napomínali, že mají být potichu. Já jsem tuto aktivitu pouze pozorovala a nepřišlo mi v tu chvíli důležité, aby všichni mlčeli. Spíše mě zaujal samotný fakt, že někteří si mysleli, že mají málo přátel na Facebooku a stoupli si na konec řady, ale brzy zjistili, že tomu je právě naopak. Po seřazení jsem krátce okomentovala to, jakým způsobem fungují platformy, jako je Facebook, a rozdělila jsem studenty a studentky na skupiny.

Dále měly jednotlivé skupiny za úkol vypracovat zadané úkoly. Všechny skupiny jsem obešla a ptala se, zda vše chápou a zda nepotřebují pomoci. Všechny skupiny odpověděly, že práci zvládají, a bylo vidět, že většina třídy na zadání pracuje. Dokonce pracovali i během přestávky, aby vše stihli a mohli to pak představit třídě. Nakonec mi jedna skupina řekla, že nemohou najít ceny bytů v Praze Vršovcích, tak jsem pozměnila zadání na celou Prahu.

Po dvaceti minutách už byli všichni připraveni a začali představovat výsledky svého pátrání. Jeden student dokonce začal odpovídat i na otázky, které neměl v zadání, protože toho věděl o tématu poměrně hodně. Zastavila jsem ho, aby zbyla nějaká část i na druhou

skupinu. Všechny skupiny představily platformy velice dobře a já jsem doplnila jenom několik informací, i když u legislativy měli studenti a studentky trochu problém s vyhledáváním, a tak bylo potřeba doplnit více informací. Po každé části následovala krátká debata, během které se většina třídy zapojila. Někteří říkali, že by je předtím ani nenapadlo uvažovat o legislativním ukotvení online platforem. Většina měla nějakou zkušenost s platformami jakožto hosti nebo zákazníci. Celkově se mi zdálo, že studentkám a studentům přijde téma zajímavé, protože poslouchali, ptali se a diskutovali. Dokonce jsme se v jednu chvíli dostali i k hypotékám a zde jedna studentka řekla, že jsou to dnes vážně dobré informace, které se dozvídá. Tato část hodiny se protáhla tak, že na zpětnou reflexi zbylo už jenom 5 minut. Přesto jsem studentky a studenty poprosila, aby něco málo napsali s tím, že jsem ani nepromítla na dataprojektoru další otázky.

Celkově bych zhodnotila tuto hodinu jakožto nejpovedenější z celého vyučovacího bloku. Organizační formy i metody byly zvoleny vhodně k obsahu a většina cílů byla naplněna. Usuzuji tak také z reflexí studentů a studentek, kterých jsem se na jejich hodnocení ptala, a měli ho za úkol zapsat na papír. Níže uvádím některé z odpovědí:

Je to zajímavé téma, které se bude/už týká každého z nás více či méně ať chceme nebo ne. Dozvěděla jsem se dost zajímavých věcí v této hodině, děkuji.

Věci, které jsme dnes probrali jsou 100% užitečné, jelikož celý svět míří tímto směrem a kdo v budoucnu nebude dostatečně flexibilní a nebude schopen držet krok s nejnovějšími technologiemi bude méně cennou součástí společnosti. Nejmnocnější lidé vládnou vědomostmi.

Na jednu stranu jsou informace přínosné, neboť nás toto vše čeká v blízké době. Bohužel si ale nemůžeme taky představit, co vše se stane a jak vše dopadne.

S informací blížící se digitalizace může naše generace naložit ve svůj prospěch. Zaměřit se na IT odvětví nebo naopak na klasická řemesla, která nebudou tak rychle nahrazena.

Digitalizace bude upozadňovat starší generace, které nejsou novým vlivům dnešní doby příliš otevřeny. Myslím si, že konkrétně naši generaci digitalizace příliš neovlivní, naopak může leccos usnadnit. Proto mou volbou dalšího studia digitalizace nepostihne a výběr nezměním.

- *Díky získaným info. můžeme třeba najít práci, co by nás bavila*
- *Snížení lidskosti*
  - *slouží to k tomu, abych lépe přemýšlela o své budoucnosti, jestli má cenu studovat určitou vysokou školu*
  - *abych se nehonila za cílem, který je nedosažitelný*

☺ *Ucelilo mi to náhled*

Rozhodně mi tyto informace přišly zajímavé, jelikož jsem momentálně ve fázi rozhodování se svého budoucího zaměstnání a aspoň jsem se ujistila, že profesi, kterou jsem se rozhodla dělat, si vede v rámci digitalizace celkem dobře.

DIGITALIZACE

- *Ne že by to bylo vše úplně nové. Spíš jsem se o tom nikdy s nikým nebavila. Takže v tom to bylo zajímavé.*
- Líbilo se mi jak jsme se bavili o tom, které odvětví to zasáhne víc a které míň.*

RBNB [pozn. autorky: Airbnb]

- *O tom sem více méně nic nevěděl, takže jsem se dozvěděl něco nového.*
- Jinak na digitalizaci mám vlastní názor, který se moc neshoduje s obecnými názory.*

5.3 Závěrečné zhodnocení vyučovacího bloku

Během tří dvouhodinových vyučovacích hodin tři týdny po sobě jsem měla možnost aplikovat mnou navržený výukový blok. Domnívám se, že jsem zvolila odpovídající organizační formy a výukové metody, které vedly k naplňování celkových cílů výukového bloku i dílčích cílů jednotlivých hodin. Myslím si, že obměna forem a metod vedla k dostatečné aktivizaci studentek a studentů. Atmosféra v hodinách byla velice příjemná, studentky a studenti spolupracovali a bylo znát, že je pro ně téma zajímavé a obohacující, což usuzuji i ze závěrečných krátkých reflexí z konce poslední hodiny.

Výhodu tématu spatřuji v jeho aktuálnosti, v tom, že nebývá zařazováno do běžných hodin, ale také v tom, že se blíže dotýká samotných studentek a studentů. Studenti a studentky spatřují v tématu jeho další využitelnost v dalším životě, což odpovídá tomu, že ve starším školním věku je zapotřebí, aby témata probíraná ve škole přesahovala stěny třídy. Během diskuzí se potvrdil můj předpoklad, že se studenti již s tímto tématem v nějaké formě

setkali v běžném životě, a tedy mají k tomuto co říci. V tom spatřuji další velký potenciál tématu digitalizace práce. Ve výukovém bloku necílím tolik na poznatky, ale na postoje a názory, které na práci a digitalizaci práce studentky a studenti mají. Z toho vyplývá, že se k tématu může vyjádřit každý, bez toho aniž by musel mít velkou vědomostní základnu.

V didaktickém zpracování tématu jsem se snažila postihnout co největší možné spektrum týkající se práce a digitalizace práce, což chvílemi nebylo zcela vhodné. V hodinách se mi totiž často stávalo, že studentky a studenti měli k tématu co říci, pouštěli se aktivně do debat a ty zabíraly více času v hodinách, než jsem původně předpokládala. Domnívám se tedy, že ve třídě, která je více komunikativní, je potřeba buď vynechat některá z témat, nebo přidat o jednu vyučovací jednotku navíc a zmírnit tak tempo, ve kterém je výukový blok navržen. Téma by šlo ještě více rozšířit například o návštěvu živnostenského úřadu, který by dovršil téma z praktického hlediska, dále mě napadá možnost, kdy si studentky a studenti vyzkouší své nabyté vědomosti v praktické rovině. Měli by za úkol vymyslet vlastní online platformu podobnou Uberu a Airbnb, vymyslet, na jakém principu by fungovala, její legislativní ukotvení apod.

Závěr

Velký význam práce pro společnost je nepopíratelný. Od dob pravěku se pojetí práce měnilo, avšak pro přežití společnosti byla práce vždy jednou z klíčových složek. V pravěku se člověk musel spoléhat na práci vlastních svalů, později využíval zdokonalené nástroje a s domestikací zvířat také jejich práci, a tato tendence přetrvávala i ve starověku a středověku. Zemědělství bylo po dlouhou dobu dějin člověka hlavní složkou obživy. S příchodem průmyslové revoluce a s ní spojenou industrializací se začínají podílet na práci ve velké míře stroje, které jsou nejprve poháněny párou, později elektřinou a ve velké míře posouvají výkonnost práce. Vznikají nová pracovní odvětví a nová pracovní místa. Dnes se pravděpodobně nacházíme již ve čtvrté průmyslové revoluci, která úzce souvisí s automatizací a digitalizací práce. Na pracovním trhu dochází k rychlým změnám, které proměňují nejen pracovní vztahy, ale i samou podstatu práce.

Domnívám se, že téma digitalizace práce je ve školách zapotřebí tematizovat, což odpovídá také školské politice státu, jak vyplývá z oficiálních dokumentů, konkrétně s přihlédnutím na téma mé diplomové práce, z RVP G. Studentkám a studentům by měla být poskytnuta dostatečná příprava na jejich budoucí profesní dráhu a měli by mít možnost pohlédnout na momentální vývoj pracovního trhu. Téma digitalizace práce je navíc připravuje na dost možná jednu z klíčových otázek ve veřejném prostoru, která se bude za jejich života řešit: budoucnost práce a případně svět bez práce.

Jedním z cílů, který jsem si ve své diplomové práci vytyčila, bylo nalézt cestu, jak zmírnit obavy mých studentů a studentek z jejich budoucího profesního uplatnění. Myslím si, že tento cíl byl z části naplněn. To vyvozují ze závěrečných reflexí a celkově reakcí studentek a studentů v hodinách. Během výukového bloku měli možnost nahlédnout do současného světa práce, především pak digitalizace práce, řešit aktuální problémy, které s sebou přináší technologie a automatizace ve výrobě pro vývoj pracovního trhu, a tím prostor pro vytvoření vlastního pohledu na další vývoj pracovního trhu. Podle mého soudu je potřeba dodat, že pro některé studenty a studentky mohl mít výukový blok za následek naopak posílení obav z budoucnosti, protože mnou navržený výukový blok poukazoval mimo jiné také na negativní aspekty digitalizace práce a možnosti nahrazení velkého počtu pracovních míst stroji, a to i profesí, u kterých je momentálně zapotřebí vyšší kvalifikace. Tyto profese totiž odpovídají mnohým pracím, které budou zastávány studentkami a

studenty s gymnaziálním vzděláním. U nich se totiž předpokládá, že budou pokračovat na vysokých školách a jejich kvalifikace bude vyšší než u většiny populace.

Myslím si, že se mi podařilo uchopit problematiku digitalizace práce z různých pohledů, čehož jsem dokázala následně využít ve výukovém bloku. V něm rozvíjím mnohé aspekty, které s digitalizací práce souvisí a skrze rozličné formy a metody ve třech dvouhodinových vyučovacích blocích studentům a studentkám představuji mnou navrženou teoretickou koncepci digitalizace práce. V obměnách forem a metod práce ve výukovém bloku spatřuji silnou stránku diplomové práce. Domnívám se, že jsem dokázala naplnit vytyčený cíl didaktického zpracování tématu digitalizace práce tak, abych s ním mohla pracovat ve svých hodinách, ale aby mohl posloužit i dalším pedagogům.

Případní zájemci, kteří by chtěli tento vyučovací blok aplikovat ve vlastních hodinách, mají podrobně zpracované jednotlivé hodiny společně s navrženými pomůckami. Mohou také využít pouze některých částí výukového bloku, a to nejen v hodinách základů společenských věd, ale například hodina týkající se vývoje práce může být využita v dějepisu a genderová tematika, kde pracuji s anglickými texty, nabízí propojení s angličtinou. Výukový blok tedy nabízí i možnost rozložení tématu mezi více pedagogy jedné školy, kteří se mezi sebou domluví o uplatnění jednotlivých lekcí v rámci svých hodin. Může zde nastat zajímavá mezipředmětová spolupráce, která je přínosná nejen pro studenty a studentky v propojování obsahů, ale také pro samotné vyučující, kteří se učí vzájemné spolupráci a koordinaci práce a jsou nuceni přemýšlet o nových obsazích a formách své práce.

Problém v dalším uplatňování tohoto výukového bloku spatřuji v tom, že se může stát v mnohých ohledech brzy neaktuálním, protože právě v legislativní rovině jsme už nyní pozorovateli rychlého vývoje, zvláště pak v oblasti online platform Uberu a Airbnb. Je tedy zapotřebí, aby případní zájemci o uplatnění tohoto výukového bloku vyhledali aktuální informace a případně hodiny novým změnám přizpůsobili. Na druhou stranu nemusí být tento problém vůbec na škodu, jelikož vyhledávání nových informací může být pro pedagogy velkou inspirací v jejich praxi a posouvání hranic ve výuce.

Dalším z cílů práce byla praktická aplikace navrženého výukového bloku a jeho reflektování, které mi mělo přinést zhodnocení hodin a jejich případné změny.

Výukový blok jsem odučila ve čtvrtém ročníku čtyřletého gymnázia během semináře, na který chodí čtrnáct studentek a studentů. Předem jsem věděla, o jakou třídu se jedná, protože jsem je vyučovala během celého školního roku a výukový blok aplikovala až v březnu daného roku.

Na pojetí výukového bloku měla samozřejmě vliv i moje znalost třídy a některé metody a formy byly této třídě přizpůsobeny. Přesto si troufám říci, že lze bloku využít bez větších obměň i v jiných třídách. Celkově si myslím, že výukový blok vzhledem k zapojení studentů a studentek v hodinách měl úspěch, a právě aktuálnost tématu sehrála velkou roli v tom, že se studentky a studenti aktivně v hodinách zapojovali. Organizační formy, metody a cíle byly zvoleny tak, aby odpovídaly potřebám výukového bloku, obsahům, ale i dané třídě, jejím specifickým a psychickému vývoji staršího školního věku. Z celkového zhodnocení vyplynulo, že formy, metody byly vyvážené a vzájemně dobře zvolené tak, aby vedly k naplňování cílů. Domnívám se, že by bylo lepší rozdělit obsah výukového bloku do více hodin, aby vznikl větší prostor pro příspěvky studentů a studentek a diskuze, ve kterých byli aktivní v průběhu výukového bloku téměř všichni ze třídy.

Seznam použitých informačních zdrojů

24U, 2018. *iPad pro učitele* [online][cit. 4. 4. 2018]. Dostupné z: <https://skolstvi.24u.cz/ipadproucitele>

Adamová, K., 2010. Sociální zákonodárství. In: Malý, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Leges.

Amazon [online] [cit. 12. 1. 2018] Dostupné z: <https://www.mturk.com/>

Airbnb [online] [cit. 12. 1. 2018] Dostupné z: <https://www.airbnb.cz/>

Bierzová, J., 2006. Rozdělení domácích prací v rodinách s dětmi. In: *Gender, rovné příležitosti, výzkum*. Ročník 7, číslo 1 [cit. 3. 4. 2018,]s. 19–25. Dostupné z: <https://www.genderonline.cz/cs/issue/5-rocnik-7-cislo-1-2006-gender-a-zivotni-styl/41>

Bogedan a Schildmann, 2015. Co znamená „strana pracujících“ v 21. století. In: *Různí autoři: Eseje o práci*. Praha: Friedrich-Ebert-Stiftung e. V., zastoupení v České republice, říjen 2015. Za publikaci odpovídá: Kateřina Smejkalová.

Boleloucký, Z., 2002. Somatická onemocnění a nezaměstnanost. In: *Interní medicína pro praxi* [online][cit. 10. 2. 2018], s. 434–440. Dostupné z: https://www.internimedicina.cz/artkey/int-200209-0004_Somaticka_onemocneni_a_nezamestnanost.php

Brynjolfsson, E. a McAfee, A., 2014. *Druhý věk strojů*. Příbram: Jan Melvil Publishing.

Buchtová, B. a kol., 2002. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada.

Buchtová, B., Šmajš, J. a Z. Boleloucký, 2013. *Nezaměstnanost*. Praha: Grada.

Carrol, A. E. a A. Frakt, 2017. The Best Health Care System in the World: Which One Would You Pick?. In: *The New York Times* [online][cit. 3. 4. 2018] Dostupné z: <https://www.nytimes.com/interactive/2017/09/18/upshot/best-health-care-system-country-bracket.html>

Carson, B., 2016. How 3 guys turned renting an air mattress in their apartment into a \$25 billion company. In: *Business insider* [online][cit. 15. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.businessinsider.com/how-airbnb-was-founded-a-visual-history-2016-2>

Cetl, J., Horák, P., Hošek, R. a J. Kudrna, 1984. *Průvodce dějinami evropského myšlení*. Praha: Panorama.

Ciprová, K. 2008. Genderové aspekty vzdělávání v ČR. In: *Genderovou optikou: zaměřeno na český vzdělávací systém* [online]. Praha: Gender Studies [cit. 3. 4. 2018]. Dostupné z: <http://genderstudies.cz/download/vzdelavani.pdf>

CDR, 2018. *Amazon otevřel kamenný obchod bez prodavačů. Nákupy odbaví kamerami a skenery* [online][cit. 4. 4. 2018]. Dostupné z: <https://cdr.cz/clanek/amazon-otevrel-kamenny-obchod-bez-prodavacu-nakupy-odbavi-kamerami-skenery>

Česká televize, 2016. *Roboti nahrazují lidi v medicíně. Oči už umí operovat přesněji než chirurgové* [online][cit. 31. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/veda/1980337-roboti-nahrazuji-lidi-i-v-medicine-oci-uz-umi-operovat-presneji-nez-chirurgove>

Český statistický úřad, 2016. *Základní tendence vývoje Jihomoravského kraje v roce 2016* [online][cit. 31. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xb/zakladni_tendence_demografickeho_socialniho_a_ekonomick_eho_vyvoje_jihomoravskeho_kraje

Český statistický úřad, 2018. *Zaměstnanost, nezaměstnanost* [online] [cit. 15. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost_nezamestnanost_prace

Drahokoupil, J. a B. Fabo, 2016. *The platform economy and the disruption of the employment relationship* [online]. Brusel: ETUI. [cit. 10. 1. 2018]. Dostupné z: <https://www.etui.org/Publications2/Policy-Briefs/European-Economic-Employment-and-Social-Policy/The-platform-economy-and-the-disruption-of-the-employment-relationship>

Durnová, H, 2017. Počítače jako poslové svobody? In: *Dějiny a současnost*. Číslo 1, ročník 39.

Dušek, J., 2017. *Nezaměstnanost a determinanty trhu práce v podmínkách moderních evropských ekonomik*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií.

Faber, M., 2011. *Někdy prostě prší*. Zlín: Kniha Zlín.

Frisch, M., 1967. *Homo faber*. Praha: Odeon.

Giddens, A., 2013. *Sociologie*. Praha: Argo.

Hamsun, K., 1955. *Matka země*. Praha: Odeon.

Havlík, R. a J. Kořa. *Sociologie výchovy*. Praha: Portál.

Heller, J., 2018. Řidiči, neukvapte se. Uber se vám jen těžko vyplatí, tvrdí vládní analýza In: *iDNES.cz* [online] [cit. 20. 2. 2018]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/uber-se-ridicum-nevyplati-analyza-urad-vlady-taxi-liftago-studie-urad-vlady-170-/domaci.aspx?c=A180216_144040_domaci_hell

Hill, S., 2016. *Kalifornská výzva. Jak (ne)regulovat disruptivní modely podnikání*. Praha: Friedrich-Ebert-Stiftung e.V., zastoupení v České republice. Za publikaci odpovídá Kateřina Smejkalová.

Hitlin, P., 2016. *Research in the Crowdsourcing Age* [online][cit. 15. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.pewinternet.org/2016/07/11/research-in-the-crowdsourcing-age-a-case-study/>

Chmelař, A., Volčák, S., Nechuta, A. a O. Holub, 2015. *Dopady digitalizace práce na trh práce v ČR a EU* [online]. OSTEU, Úřad vlády České republiky. [cit. 2. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/analyzy-EU/Dopady-digitalizace-na-trh-prace-CR-a-EU.pdf>

Chmur, M., 2016. *Nezaměstnanost jako sociální a ekonomický problém – edukační východiska z nezaměstnanosti*. Ostrava: Ostravská univerzita.

Chodounská, H., 2017. Platy zdravotníků stoupají. In: *Statistika a my* [online][cit. 10. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2017/09/platy-zdravotniku-stoupaji/>

ipodnikatel.cz, 2012. *Časté otázky o živnostenském podnikání* [online][cit. 3. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.ipodnikatel.cz/Zalozeni-zivnosti/caste-otazky-o-zivnostenskem-podnikani.html#zamestnavatel>

iRozhlas, 2017. *Centrum Prahy se vylidňuje. Může za to Airbnb, shodují se politici a chtějí regulaci* [online] [cit. 1. 4. 2018] Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/centrum-prahy-se-vylidnuje-muze-za-airbnb-shoduji-se-politici-a-chteji-regulaci_1708091711_haf

Irving, J. 2010. *Poslední noc na Klikaté řece*. Praha: Odeon.

Jandourek, J., 2009. *Úvod do sociologie*. Praha: Portál.

Jobs.cz [online] [cit. 23. 1. 2018] Dostupné z: https://www.jobs.cz/?gclid=Cj0KCQjwttbWBRDyARIsAN8zhbLJMYr54o_1_VcyNcdYR4GwciwoXzGtq3_j3NfWQIFnLWkwJcScMdkaAnp7EALw_wcB

Kalhous, Z., 2009. Výukové metody. In: *Školní didaktika*. Praha: Portál.

Kasíková, H., 2011. Cíle vyučování. In: *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada.

Komlosy, A., 2014. Práce. Globálně historická perspektiva od 13. do 21. století. In: *Různí autoři: Eseje o práci*. Praha: Friedrich-Ebert-Stiftung e. V., zastoupení v České republice, říjen 2015. Za publikaci odpovídá: Kateřina Smejkalová.

Konečná, J., 2018. *Jak podnikat* [online] [cit. 10. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.jakpodnikat.cz/zivnosti-volne.php>

Kraus, I., 2012. *Fyzikové ve službách průmyslové revoluce*. Praha: Academia.

Kuklík, J. a kol, 2011. *Dějiny československého práva 1945–1989*. Praha: Auditorium.

Kurzy.cz, 2018. *Česká ekonomika v závěru roku rostla o prudkých 5,5 procenta* [online][cit. 3. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/450705-ceska-ekonomika-v-zaveru-roku-rostla-o-prudkych-5-5-procenta/>

Malý, K., 2010. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Leges.

Mareš, P., 2002. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: SLON.

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018. *Informace o minimální mzdě od 1. ledna 2018* [online] [cit. 25. 2. 2018] Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/31800/Informace_o_MMe_od_1_ledna_2018_na_web_MPSV.pdf

Menšíková, I. a Z. Švejdová, 2014. Téměř polovina rodičů chce pracovat na částečný úvazek. Firmy je ale většinou nenabízejí. In: *iRozhlas* [online] [cit. 1. 4. 2018] Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/node/5929463>

Meyer, H., 2014. Nerovnost a práce ve druhém věku strojů. In: *Různí autoři: Eseje o práci*. Praha: Friedrich-Ebert-Stiftung e. V., zastoupení v České republice, říjen 2015. Za publikaci odpovídá: Kateřina Smejkalová.

Momentum Machines, 2016 [online]. Dostupné z: <http://momentummachines.com/>

Národní observatoř zaměstnanosti a vzdělávání, 2017. *Dopady Průmyslu 4.0 na trh práce v ČR* [online]. Národní vzdělávací fond [cit. 3. 4. 2018] Dostupné z: <file:///C:/Users/Laura/Downloads/dopady-prumyslu-4.0-na-trh-prace-v-cr.pdf>

Národní ústav pro vzdělávání, 2011–2018 [online]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/cinnosti/kurikulum-vseobecne-a-odborne-vzdelavani-a-evaluace/ramcove-vzdelavaci-programy>

Nálevka, V., 2003. *Studená válka*. Praha: Triton.

Němec, V., a P. Beran, 1997–2018. Charakteristika středověké (feudální) společnosti. In: *Dějepis.com* [online][cit. 1. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.dejepis.com/ucebnice/charakteristika-stredoveke-feudalni-spolecnosti/>

OECD, 2017. *Education at a Glance 2017: OECD Indicators* [online]. OECD Publishing, Paris [cit. 3. 4. 2018]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2017-e>

Oliva, P., 1995. *Zrození evropské civilizace*. Praha: Scientia.

Oxera, 2015. *Benefits of online platforms* [online] [cit. 15. 2. 2018]. Dostupné z: <https://www.oxera.com/Latest-Thinking/Publications/Reports/2015/What-are-the-benefits-of-online-platforms.aspx>

Pánek, J., Tůma, O. a kol., 2008. *Dějiny českých zemí*. Praha: Karolinum.

Pelcová, N., 2010. *Vzorce lidství*. Praha: Portál.

Přiščáková, L., 2015. *Moc vědy v dnešní společnosti* [online]. Bakalářská práce. Vedoucí práce: Lánský, O. Liberec: Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, Katedra filosofie [cit. 2. 2. 2018]. Dostupné z: <https://dspace.tul.cz/handle/15240/15223>

Průcha, J. (ed.), 2009. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál.

Marek, D., Franče, V. a kol. *Sdílená ekonomika. Bohatství bez vlastnictví* [online], 2017. Deloitte [cit. 15. 1. 2018]. Dostupné z: <https://edu.deloitte.cz/cs/Content/DownloadPublication/sdilena-ekonomika-2017>

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018. *Informace o minimální mzdě od 1. ledna 2018* [online] [cit. 25. 2. 2018] Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/31800/Informace_o_MMe_od_1_ledna_2018_na_web_MPSV.pdf

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online], 2007. Praha: MŠMT [cit. 31. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/159/>

Reflex, 2017. *Je UBER taxi? Jak funguje, proč proti němu protestují taxikáři a proč ho chtějí zakázat* [online][cit. 22. 2. 2018] Dostupné z: <https://www.reflex.cz/uber-taxi-protesty>

Rychlík, J. a V. Penčev., 2013. *Od minulosti k dnešku*. Praha: Vyšehrad.

Samuels, A., 2018. The Internet Is Enabling a New Kind of Poorly Paid Hell. In: *The Atlantic* [online]. [cit. 12. 3. 2018] Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/business/archive/2018/01/amazon-mechanical-turk/551192/>

Smejkalová, K., 2015. Předmluva. In: *Různí autoři: Eseje o práci*. Praha: Friedrich-Ebert-Stiftung e. V., zastoupení v České republice, říjen 2015. Za publikaci odpovídá: Kateřina Smejkalová.

Smith, A. aj. Anderson, 2014. *AI, Robotics, and the Future of Jobs* [online]. Pew research center [cit. 4. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.pewinternet.org/2014/08/06/future-of-jobs/>

Sorgner, A., Krieger-Boden, Ch. a E. Bode, 2017. *The Effects of Digitalisation on Equality in the G20 Economies* [online]. Berlin: Women20 Germany [cit. 10. 2. 2018]. Dostupné z: http://www.w20-germany.org/fileadmin/user_upload/documents/20170714-w20-studie-web.pdf

Srnicek, N., 2017. *Platform Capitalism*. Cambridge: Polity Press.

Standing, G. *Prekariát: společenská třída v utváření*. In: Skála, J. a T. Uhnák. A2alarm [online] [cit. 10. 2. 2018] Dostupné z: <https://a2alarm.cz/2016/05/prekariat-spolecenska-trida-v-utvareni/>

Standing, G., 2011. *The Precariat*. London: Bloomsbury Academic.

Statista, 2017. *Share of internet users who use select professional or sharing economy services in North America as of March 2017, by age group* [online] [cit. 16. 4. 2018]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/737330/north-america-sharing-economy-internet-users-age/>

Šafránek, L., 2011. *Nezaměstnanost: jak ji neznáme a jak jí čelit*. Praha: Orego.

Šmajš, Z., 2013. Lidská práce – málo známý fenomén kultury. In: *Nezaměstnanost*. Praha: Grada.

Tuček, M., 2016. Prestiž povolání – únor 2016. In: *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online] [cit. 3. 4. 2016] Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ekonomicke/prace-prijmy-zivotni-uroven/2013-prestiz-povolani-unor-2016>

Uber [online] [cit. 12. 1. 2018] Dostupné z: <https://www.uber.com/cs-CZ/>

Úřad práce ČR [online] [cit. 12. 1. 2018] Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr>

Valenduc G. a P. Vendramin, 2016. *Work in the digital economy: sorting the old from the new* [online]. Brusel: ETUI. [cit. 10. 1. 2018]. Dostupné z: <https://www.etui.org/Publications2/Working-Papers/Work-in-the-digital-economy-sorting-the-old-from-the-new>

Vališová, A. a Valenta, J., 2011. Metody vyučování a jejich modernizace. In: *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada.

Veber, J.; Krajčík, V.; Hruška, L. a kol., 2016. *Sdílená ekonomika*. Praha: VŠPP.

Vonková, H., 2011. Organizační formy vyučování. In: *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada.

Vláda.cz, 2017. *Analýza sdílené ekonomiky a digitální platform* [online][cit. 10. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/Priloha_4_Material_Analyza.pdf

Vlček, J., 2009. *Ekonomie a ekonomika*. Praha: Wolters Kluwer ČR.

Youtube [online] [cit. 12. 2. 2018]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=2-wRpp4H_Q4

Začínající taxikáři, 2018. In: *Taxikářské stránky* [online][cit. 15. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.taxikarskestranky.cz/uvod/zacinajici-taxikari/>

Zakonyprolidi.cz [online] [cit. 12. 1. 2018] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz>

Zuiderhoek, A., 2013. Workers of the ancient world: Analyzing labour in classical Antiquity. In: *Workers of the world* [online]. Volume 1, number 3 [cit. 1. 4. 2018]. Dostupné z: http://www.academia.edu/3654805/Workers_of_the_ancient_world_analyzing_labour_in_classical_antiquity

Ženatý, D., 2009. *Ochrana zaměstnanců* [online] . COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University [cit. 1. 4. 2018]. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/slabi/Zenaty_Dominik__1565_.pdf

Právní předpisy České republiky

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

Zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě

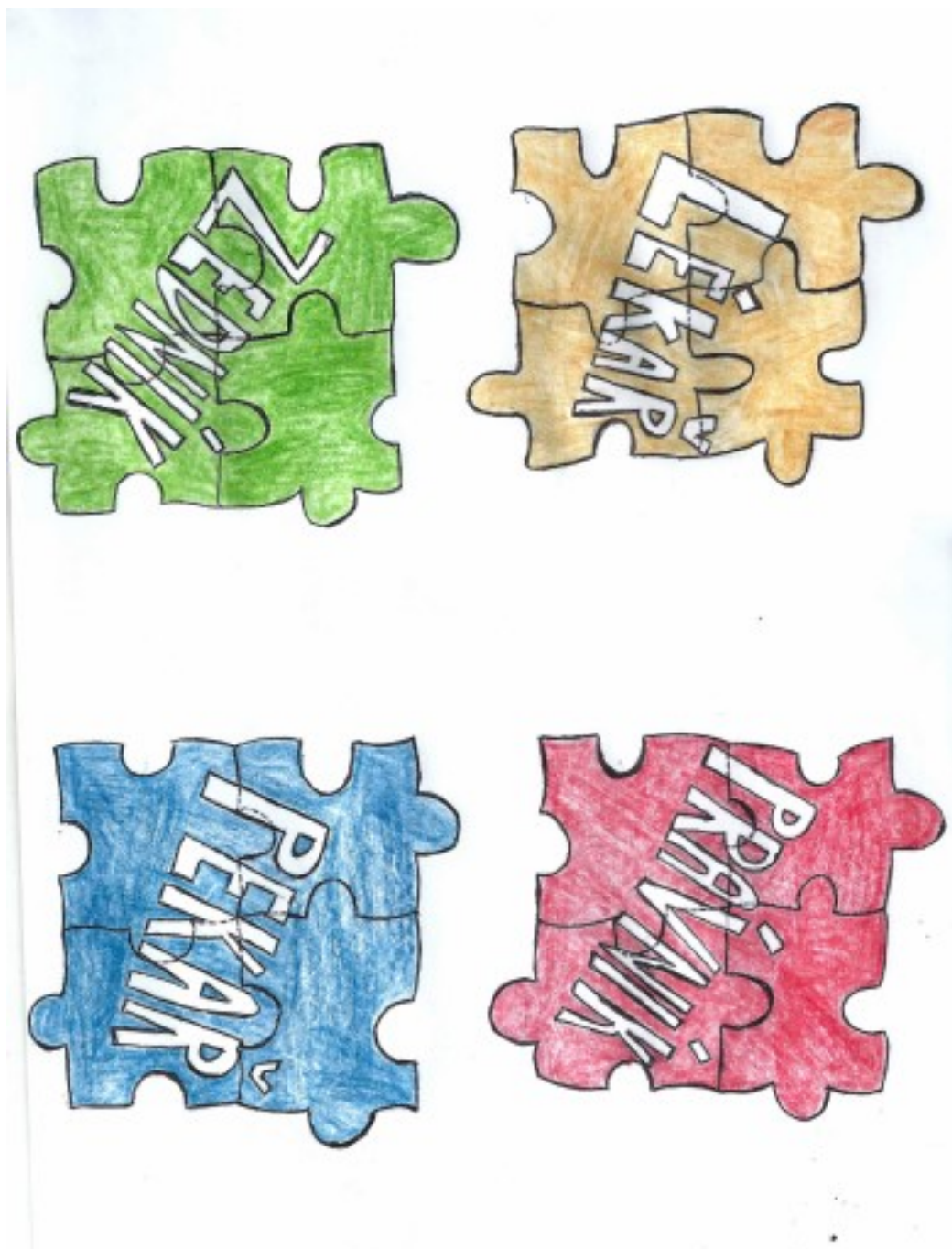
Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Seznam příloh

Příloha 1	Puzzle – rozdělení do skupin
Příloha 2	Indicie
Příloha 3	Pomocné texty k hraní scének
Příloha 4	Pracovní list - opakování
Příloha 5	Pracovní list - gender
Příloha 6	Kategorizace práce - kartičky
Příloha 7	Definice digitalizace práce
Příloha 8	Pracovní list – Airbnb, Uber
Příloha 9	Otázky k zamyšlení

Přílohy

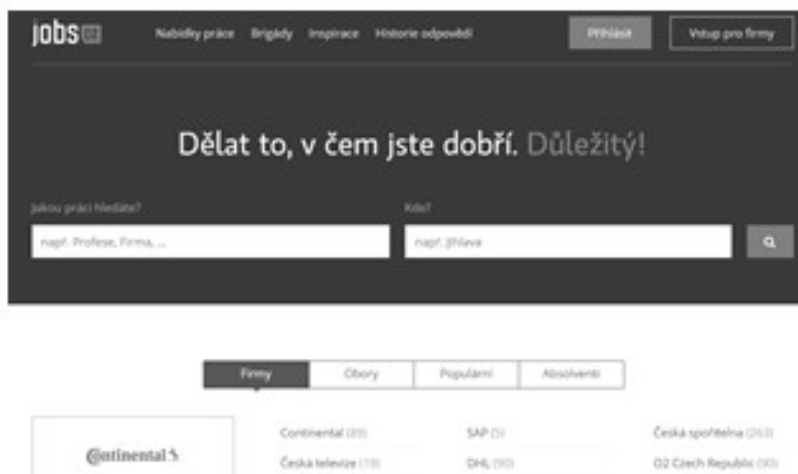
Příloha 1 Puzzle – rozdělení do skupin

Zdroj: vytvořeno autorkou

Příloha 2 Indicie

Zdroje obrázků: webové stránky Airbnb, Uber, Jobs.cz, Úřad práce ČR, Amazon

Nejhorší bylo najít to místo, toto místo nikoho, ale jeho; nyní však se dny naplnily prací. Opodál v lese se pustil do loupání březové kůry; musel si pospíšet a začít hned, dokud byla ve stromech míza. Pak kůru sešlapal, usušil, a pokaždé, když jí měl veliký náklad, vlácel ji všechny ty dlouhé míle do vesnice, kde ji prodával jako stavivo. A domů na louku si přinášel nové vaky s jídlem a s náradím, mouku, slaninu, hrnec, rýč, chodil stezkou tam a zpátky a nosil a nosil. Rozený nosič, koráb proplouvající lesy – bože, jak jen miloval to své poslání: mnoho chodit a mnoho nosit! Život bez nákladu na zádech by mu připadal lenošný, nic podle jeho gusta.

(Matka země: Knut Hamsun, 1955, s. 8)

Nikdy jsem, upřímně řečeno, nevěřil, že filologie a dějiny umění mohou někoho uživit. Přitom se nedá říci, že by snad Hana byla neženská. Práce jí sedí. Už během manželství s Jáchymem zřejmě vždýcky pracovala, dělala překlady a podobně, stejně tak i v emigraci. V Paříži, po rozvodu s Jáchymem, byla zaměstnaná v jednom nakladatelství. Když přišli Němci, uprchla do Anglie a starala se sama o své dítě. Jáchym působil jako lékař v Rusku, byl tudíž insolventní. Hana pracovala jako německá hlasatelka v BBC.

(Homo Faber: Max Frisch, 1967, s. 135)

Pečlivě jsem si přečetl cedule, potvrdil jsem, že jsem starší osmnácti let a že mě explicitní nahota neuráží, a pak jsem nakráčel do Tunelu lásky za prací.

Jakožto nezaměstnaný někdejší pracovník reklamky jsem se sexuální branží neměl nic společného, pokud tedy nechcete tvrdit, že na mých reklamách o kuličkových antiperspirantech je něco falického. Z předchozí kariéry jsem si ovšem přinesl zvyk hledat mezery na trhu, i kdyby byly sebenevkusnější. Uvědomil jsem si, že ačkoli jistě jsou tisíce nezaměstnaných manažerů, kteří se snaží dostat dle showbyznysu, akademického světa, státní správy – a kdyby se to nepovedlo, pak do politiky –, nikdo se nebude rvát o místo v pornokině spojeném s prodejnou erotické literatury.

(Někdy prostě prší: Michal Faber, 2011, s. 195)

Podle kuchařova mínění byl Angel Pope také příliš velký zelenáč (a příliš neohrabaný) i pro práci v blízkosti katru na pile. To bylo výlučně pracoviště vysoce kvalifikovaného pilaře. Poměrně kvalifikované postavení měl i hoblíř, ale práce u hoblovky nebyla zvlášť nebezpečná.

(Poslední noc na klikaté řece: John Irving, 2010, s. 12)

Příloha 3 Pomocné texty k hraní scének

PRAVĚK A STAROVĚK

V období pravěku, během kterého se vyvinul druh homo až do homo sapiens sapiens, si člověk začal podmaňovat přírodu a práce byla nedílnou součástí života člověka. V počátcích člověk, pokud chtěl přežít, musel vynaložit mnoho vlastních sil pro získání potřebné stravy či ošacení. S obdobím neolitické revoluce, u nás datované dle nejnovějších poznatků mezi lety 6000-5500 až 4000 př. n. l. (Pánek, Tůma a kol. 2008, s. 45), lze spojovat první větší vymanění se člověka z područí přírody. Práce člověka nabývá nové podoby, která postupem času přetváří ráz přírody, člověk si začíná tvořit vlastní životní prostředí. Hlavní náplní práce je zemědělství, v českých zemích zdokonalené orbou, důležité pro další rozvoj pak zpracování kovů, v počátcích mědi, později bronzu a železa, podle nichž jsou pojmenovány v dějepisu jednotlivá období pravěku.

Zatímco v českých zemích probíhá pravěk, v oblasti úrodného půlměsíce hovoříme už o období starověku datovaného v počátcích okolo roku 4 000 př. n. l. Pro další kulturní vývoj evropského prostoru je však nejdůležitější vývoj v oblasti Egejského moře, tedy v antickém Řecku a později Římě. V temném, homérském, období, se obyvatelstvo Řecka živilo především zemědělstvím a pastevectvím. Hlavní hospodářská jednotka, pro kterou pracují řemeslníci a otroci, je dům (domácnost) *basilea*, nazývaný *oikos* (Oliva, 1995, s. 36). Společnost starověkého Řecka a Říma byla z velké části závislá na fyzické práci otroků nebo lidí s menšími či žádnými politickými právy. Filosofii a poznávání světa se mohla věnovat jen malá část privilegované společnosti.

Právě v textech některých antických filosofů nalezneme určitý vhled do pojetí práce v dané době. Platónova i Aristotelova škola poukazuje na to, že tatáž činnost může v různých situacích člověku prospívat nebo naopak škodit. Například při tělocviku je námaha v pořádku, zatímco při práci škodí. Vznikl tak požadavek na čas bez zaměstnání, tedy volný čas (*scholé*), během něhož měl jedinec čas rozjímat nad světem, filosofovat, sebevzdělávat se (Cetl, Horák, Hošek a Kudrna, 1984, s. 30), ale také se podílet na politice městského státu (Zuiderhoek, 2013). Zuiderhoek (2013, s. 34) poukazuje na to, že elitní autoři antického světa spojovali s prací v antickém Řecku a Římě politická práva. Aristokraté a patricijové, tedy občanské elity, odvozovali občanství a politická práva od postavení ve společnosti, které bylo podmíněno právě prací. Řemeslníci, námezdníci a ti, kteří se zabývali manuální prací (*banausoi*, *sordidi*) a jejichž postavení se blížilo otrokům, neměli být občany nebo jejich práva měla být značně omezena.

STŘEDOVĚK

Středověk, jehož počátky jsou v Evropě spojovány se zánikem západořímské říše roku 476 našeho letopočtu, je postaven na feudálním zřízení, což s sebou přináší postupné rozdělení obyvatelstva do jednotlivých stavů. Prvním stavem je šlechta a duchovenstvo, druhým měšťané a třetím stavem

obyčejné obyvatelstvo, poddaní, tedy zemědělci, rolníci či řemeslníci. V českých zemích patřila zprvu všechna půda knížeti, který ji poskytoval svým družiníkům, nebo do správy církve, postupem času ji svým věrným daroval. Vrchnost pak poskytovala půdu dále, tedy svým poddaným, kteří ji obhospodařovali (Němec a Beran, 1997–2018).

Za prvních Přemyslovců byla krajina území českých zemí především pokryta nepropustnými lesy, mokřady a bažinami, což ovlivňovalo obživu většiny obyvatelstva, která se živila lovem, rybolovem a pastevectvím (Rychlík a Penčev, 2013, s. 84). Postupem času se v období středověku stává hlavní náplní práce poddaných zemědělství. Za posledních Přemyslovců dochází k zakládání a rozkvětu měst, což s sebou přináší rozvoj řemesla (Rychlík a Penčev, 2013, s. 90), které je právě s městy úzce spojeno. Jsou zakládány cechy, jež sdružují jednotlivé řemeslníky a mají za úkol ochránit své členy. Jen malé procento obyvatelstva se mohlo věnovat jiné než fyzické práci. Privilegovaným vrstvám zbýval čas a mohly se tak například zabývat vzděláváním se, uměním či lovem pro zábavu.

Andrea Komlosy (2014, s. 6–9) spatřuje v období středověku, především pak okolo roku 1250, jeden z šesti časových úseků, kdy probíhaly změny ve formách práce. Výše zmíněné cechy vznikají na základě impulzů z Asie, kdy je podporována urbanizace a specializace v řemeslné výrobě. Dochází k omezení výměny zboží denní potřeby. „Začíná se vytvářet pracovní pojem orientovaný na práci s nástroji“ (Komlosy, 2014, s. 8) ve spojení s kvalitou výrobků.

NOVOVĚK

Novověké dějiny mají počátek v několika významných událostech 15. století. První je tzv. objevení Ameriky pro Evropu Kryštofem Kolumbem, které se pojí s mnohými změnami ve společnosti, kultuře a vnímání světa Evropanů. Druhý významný mezník přerodu středověké společnosti na novověkou je vynález knihtisku Johanem Gutenbergem, jež přinesl Evropě postupné rozšíření vzdělanosti.

V českých zemích bylo počátkem novověku hlavním zdrojem obživy stále zemědělství, které nepřinášelo vždy dostatek potřebných surovin, což bylo zapříčiněno nedostačujícími technickými změnami a relativním přelidněním oblasti střední Evropy, ke kterému docházelo od poloviny 15. století. Lidé povětšinou pěstovali obilniny, ale také se objevovala regionální specializace, kdy se v určitých lokalitách rozvíjelo například k ovocnářství, chmelařství a vinohradnictví. Velkého významu nabýval tzv. šlechtický velkostatek, který těžil z podnikání. Šlechtici se už nespokojili pouze s rentou obdrženou od svých poddaných, chtěli zisk přímo v penězích, který jim mimo jiné zajišťoval financování přestavby sídel, cestování či politické činnosti. Pro šlechtice vzrůstá význam levné pracovní síly, kterou vymáhají v podobě roboty na svých poddaných, protože stálá čeleď a námezdní pracovníci pro potřeby velkostatků již nedostačují. Zhoršující se situace poddaných od

konce 15. století do počátku třicetileté války v oblasti jejich práv však byla vyvážena ekonomickou konjunkturou, tedy nedocházelo k sociálním bouřím (Pánek, Tůma a kol., 2008, s. 158–161).

Dalším významným ekonomickým hráčem vedle šlechtických velkostatků byla města, ve kterých se rozvíjelo řemeslo a obchod. Některá města se dokonce zapojovala do obchodu dálkového například dovozem luxusního zboží, jako je koření či drahé látky. Městská ekonomika je také spojena s hornictvím. V okolí dolů vznikala hornická města, jejichž význam byl ve své době celosvětový. Dobrým příkladem je stříbrný tolar z jáchymovských dolů ražen od roku 1519 (Pánek, Tůma a kol., 2008, s. 160), který byl využíván v celé Evropě. V průběhu 16. století se však potýká hornictví s mnohými obtížemi, a to se zastaralou technikou těžby, která není schopna těžby do hloubky, a také s konkurencí levnějších kovů dovážených ze zámorí (Pánek, Tůma a kol., 2008, s. 160).

Další vývoj v českých zemích, ale i v Evropě, ovlivnila třicetiletá válka, během které došlo k poklesu počtu obyvatel. Hlavní obživou většiny obyvatelstva bylo i nadále zemědělství. Nedostatek pracovních sil zapříčinil zvýšení roboty, tedy práce poddaných pro vrchnost. Mnozí poddaní museli pracovat na polích vrchnosti o nedělích nebo svátcích, tedy v době, kdy měli právo na odpočinek v souladu s církevními zvyklostmi (Rychlík a Penčev, 2013, s. 230). V tomto období byla také často využívána práce dětí na panském dvoře ve formě služebnictva. Těžké podmínky poddaných, jejichž součástí byla také omezená svoboda, se promítají do pojmu české nevolnictví. Tento pojem se objevuje v pracích francouzských osvícenců, kteří tímto označovali země, kde bylo s poddanými zacházeno velice špatně (Rychlík a Penčev, 2013, s. 231). Velký hospodářský rozmach zaznamenal šlechtický velkostatek, který však s ohledem na nucené vykupování statků poddanými, znamenal pro ekonomiku českých zemí stagnaci. Samotní šlechtici, nesoucí se stále v duchu středověkých ideálů, považovali podnikání za nehodnou práci jejich postavení, takže chod svých panství nechávali na správcích nebo hejtmanech, kteří pocházeli z nižší šlechty nebo měšťanů (Rychlík a Penčev, 2013, s. 232–233).

Novým ekonomickým hráčem se za vlády Josefa I. stávají manufaktury. První takovou manufakturou, tedy dílnou, kde docházelo ke specializaci práce, byla výroba punčoch v klášteře v Oseku u Duchcova. Tato manufaktura byla otevřena v roce 1697 (Rychlík a Penčev, 2013, s. 233).. Důležité pro práci v manufakturách byli námezdní dělníci pocházející z řad tovaryšů nebo nekvalifikovaných dělníků. Tyto manufaktury se pro svoji efektivitu stávají velkou konkurencí cechovnímu uspořádání, kde na rozdíl od manufaktur jsou řemeslníci svázáni regulemi. Velký rozvoj nastal v oblasti plátenictví a podnikání se týkalo jak stavu šlechtického, tak i duchovního, měšťanského, ale na chodu manufaktur se podíleli i cizinci (Rychlík a Penčev, 2013, s. 233–235).

OSVÍCENSTVÍ A PRŮMYSLOVÁ REVOLUCE

Výrazné změny ve společnosti, a to zejména ve vývoji západní vědy, které můžeme pozorovat s nástupem myšlenek renesance a humanismu, pokračují i v období osvícenství, kdy je kladen důraz na racionalismus. Pod taktovkou rozumu vládou evropští panovníci a začínají se formovat také revoluční hnutí, které navždy změní podobu Evropy, tedy i podobu práce. Můžeme pozorovat postupný přerod společnosti, kde hlavní obživou bylo zemědělství, na společnost industriální. V textu rozlišuji čtyři etapy průmyslové revoluce, při čemž poslední revoluce 4.0 probíhá v současné společnosti.

První etapa průmyslové revoluce začíná již v období počátku 18. století. České země prochází výraznější industrializací podílející se na hospodářské produkci až v druhé polovině 18. století. Industrializační a tržní procesy se staly součástí ekonomiky během uplatňování osvíceneckých reforem. „Nárůst počtu obyvatelstva, zvýšení jeho elementárního vzdělání, sociální vzestup mnoha neurozených, osvobození Židů z městských ghett, tolerance jinověrců a masové využití pracovní síly žen a dětí mimo domácnost mělo také svou ekonomickou dimenzi.“ (Pánek, Tůma a kol., 2008, s. 226). Zavádění strojů a mechanizace se prosazovala v českém prostředí zejména v textilním průmyslu. V počátcích však byli lidé závislí na zemědělské výrobě a v případě potřeby přivýdělnku se dostávali k práci s textiliemi. Tato práce spočívala většinou v domácím zpracování látky a až následnému hromadnému bělení v bělidlech. Na počátku 40. let 19. století byl význam soukenictví veliký, tvořilo totiž téměř polovinu celkové produkce českých zemí. V textilním průmyslu rychle vzrůstalo odvětví zpracování bavlny, která byla dovážena z Ameriky, kde se právě využívalo strojů. Celkově však lze postup industrializace v českých zemích považovat oproti západní Evropě za pomalý.

První průmyslová revoluce bývá spojována s hromadným zaváděním strojů do výroby, které méně či více ovlivnily práci jedince a vůbec pojetí práce. Právě procesy první a druhé fáze, která je někdy nazývána technicko-vědecká (Kraus, 2012, s. 9), průmyslové revoluce vedly k tomu, jak v současné společnosti pojímáme práci. Z plošné industrializace postupně vzniká zcela nová třída dělníků, jejichž práce již není zemědělská, ale skládá se z obsluhování strojů a dalších forem práce souvisejících s postupující průmyslovou revolucí. Tato nová třída sehrála klíčovou roli v dějinách dvacátého století a poukazuje na trend vzrůstajícího významu práce ve společnosti a proměny jejího vnímání do dnešního pojetí. Jedinec si čím dál tím více uvědomuje, že může být ve své práci nahrazen někým jiným nebo dokonce strojem. Často nelidské podmínky průmyslových center a odcizení jedince od práce nutí člověka o své práci uvažovat, stejně jako na nový řád musí reagovat kapitalisté a stát. Z průmyslových revolucí tedy vzniká regulace práce státem, což mělo význam pro většinu obyvatelstva, která byla schopná výdělečné činnosti, tedy pro muže a ženy v produktivním věku, ale i pro děti, které zastávaly mnohé práce již v raných fázích dětství. Na

první dvě fáze průmyslové revoluce navazuje třetí, vědecko-technická, v polovině 20. století, kdy se rozvíjejí ve velké míře informační technologie a ustaluje se pojmání práce jakožto „regulované výdělečné činnosti“ (Komlosy, 2014, s. 7).

Příloha 4 Pracovní list - opakování

Nanejvýš dvěma větami napište ke každému historickému období podobu práce:

1. Pravěk

2. Starověk

3. Středověk

4. Novověk

5. Průmyslová revoluce (18. – 19. století)

6. Dvacáté století

7. Současnost

Příloha 5 Pracovní list - gender

Zdroj použitých textů: Sorgner, A., Krieger-Boden, Ch. a E. Bode, 2017. *The Effects of Digitalisation on Equality in the G20 Economies*.

A) O textu krátce diskutujte, připravte si krátké shrnutí pro další skupiny a odpovězte na následující otázky:
Jakým způsobem je bude ovlivněna ženská práce digitalizací?

Proč je potřeba vyššího vzdělání žen v technologiích v oblastech venkova ve státech s rozvíjející se ekonomikou?

THE STUDY

The Women20 study on "The Effects of Digitalisation on Gender Equality in the G20 Economies" investigates how digitalisation will affect women's labour market and financial inclusion in G20 countries, in what ways the G20 governments currently foster gender equality, and which additional policies they should adopt to foster gender equality more effectively in the digital age.

This is a summary of the key findings of the study. The full version of the study will be available on the occasion of the G20 Summit in Hamburg, July 2017, on the following websites:

W20: www.w20-germany.org
EIASO: www.economic-policy-jforum.org/topic/digital-economy/
IWE: www.iw-kiel.de/publications/e-books

KEY FINDINGS

*** Digitalisation creates opportunities for narrowing gender gaps in G20 countries

The digital revolution, characterised by machine learning, big data, mobile robotics and cloud computing, will contribute to enhancing women's inclusion both financially and on the labour market. It should be complemented by policies that enable women to access and use the new technologies to their full potential.

KEY FINDINGS

*** Women's jobs will be less affected by digitalisation

About 40-60% of jobs in G20 countries will face a high risk of digitalisation in the foreseeable future. However, women's jobs will, on average, face lower risks of being replaced by digital technologies than men's jobs. This is primarily because many low-skill jobs commonly held by women, e.g. in health care or household services, are less easily automated than the low-skill predominantly male jobs, e.g. machine operators.

*** Women need better access to higher education

Gender gaps are still large in high-skilled jobs, which face the lowest risk of digitalisation. Reducing the gender gaps among university graduates, Science, Technology, Engineering and Math(STEM) workers and managers in particular will further reduce women's susceptibility to digitalisation.

*** Overcoming the divide via enhanced digital literacy, access, and data security

The gender gap in accessing and using mobile and digital technologies is still wide in the rural areas of developing and emerging economies. Women in such regions need better technical literacy, affordable access to the new technologies, and effective support in regard to data security problems.

B) O textu krátce diskutujte, připravte si krátké shrnutí pro další skupiny a odpovězte na následující otázky:

Jakým způsobem je bude ovlivněna ženská práce digitalizací?

Jak mohou ženy využít rozvinutých sociálních schopností v době digitalizace?

THE STUDY

The Women20 study on "The Effects of Digitalisation on Gender Equality in the G20 Economies" investigates how digitalisation will affect women's labour market and financial inclusion in G20 countries, in what ways the G20 governments currently foster gender equality, and which additional policies they should adopt to foster gender equality more effectively in the digital age.

This is a summary of the key findings of the study. The full version of the study will be available on the occasion of the G20 Summit in Hamburg, July 2017, on the following websites:

W20: www.w20-germany.org
EIASO: www.economic-policy-forum.org/Topic/Digital-economy/
JPI: www.jpi-net.de/publications/jpi-socket

KEY FINDINGS

*** Digitalisation creates opportunities for narrowing gender gaps in G20 countries

The digital revolution, characterised by machine learning, big data, mobile robotics and cloud computing, will contribute to enhancing women's inclusion both financially and on the labour market. It should be complemented by policies that enable women to access and use the new technologies to their full potential.

KEY FINDINGS

*** Complementarities between higher education, social skills and digital skills will favour women

Women often have better developed social skills, which have gained strongly in importance in the digital age. Combining social skills with higher education and advanced digital skills will allow women to take full advantage of digital technologies for their own benefits.

*** Activating unused entrepreneurial opportunities

Digitalisation creates ample new entrepreneurial opportunities, yet women are still less likely to pursue an entrepreneur-neural career, particularly in information and communications technology (ICT) and knowledge-intensive sectors. They need equal chances to exploit new entrepreneur-neural opportunities. In particular, better entrepreneurial skills, entrepreneurial role models, more managerial or work experience in ICT or other sectors, and improved access to financial resources is required.

*** Improving women's access to finance

The digitalisation of financial services will greatly advance women's financial inclusion. Innovations such as crowdfunding will help reduce cultural barriers against funding women's ventures, overcome women's constraints in terms of mobility, grant them more privacy in decision making, and increase their creditworthiness.

Příloha 6 Kategorizace práce - kartičky

LÉKAŘ	INSTALATÉR	PRACOVNÍK U MONTÁŽNÍ LINKY
PEKAŘKA	MALÍŘKA	
ZDRAVOTNÍK	ŘEDITEL	FOTBALISTA
PRÁVNÍČKA	MANAGERKA	TENISTKA
ZEDNÍK	PRACOVNÍK V IT	VOLEJBALISTKA
ŘIDIČKA		MASÉRKA
UČITEL	PSYCHOLOŽKA	KADERNÍK
EKONOMKA	PRODAVAČ	PILOT
VĚDĚC	SPISOVATELKA	MECHANIČKA
UKLIZEČKA	REŽISÉR	REALITNÍ
ZAHRADNÍK	HEREČKA	MAKLÉŘ
STAVAR	HASIČKA	SOCIÁLNÍ PRACOVNICE
RECEPČNÍ	POLICISTA	
KUCHAR	VOJÁK	ZEMĚDĚLEC
HOTELIÉRKA	SEKRETÁŘKA	
MTURK	SOUDKYNĚ	
PODNIKATELKA		

Příloha 7 Definice digitalizace práce

DIGITALIZACE PRÁCE

Koncept digitalizace práce je pojímám jako využívání nových technologií, především pak internetu, pro potřeby některé ze sfér práce a automatizaci ve výrobě.

Příloha 8 Pracovní list – Airbnb, Uber

Zdroje článků: Heller, J., 2018., Reflex, 2017

AIRBNB

- K čemu slouží tato platforma?
- Řekněte svým spolužačkám a spolužákům něco o historii této platformy.
- Vysvětlete princip, jak se můžete stát členy (hostiteli a hosty) této platformy. Můžete k tomuto využít projektoru.
- Porovnejte ceny běžného pronájmu bytu ve Vršovicích a pronájmu skrze Airbnb.
- Přečtěte si příklad skutečného pronajímání bytu/místnosti obyvatelem Prahy. Svým spolužákům a spolužačkám tento příběh přibližte a pokuste se přijít na to, proč se rozhodl daný jedinec byt pronajímat a co to pro něj obnáší.

Příběh:

Katka (35 let) bydlí sama už několik let ve svém vlastním bytě (garsoniéra), na který splácí hypotéku. Po rozmachu platformy Airbnb se rozhodla, že by mohla jednou za čas pronajmout svojí garsonku na týden právě přes Airbnb s tím, že pokaždé, když tak učiní, přestěhuje se na potřebnou dobu ke svým rodičům. Takto činí už rok.

AIRBNB

- Vysvětlete svým spolužákům a spolužačkám, jak je to s legislativou ohledně pronajímání nemovitostí přes Airbnb (např. kdo může pronajímat, za jakých podmínek, jak je to s daněmi, apod.).
- Pokuste se společně přijít na to, jaké jsou plusy a jaké mínusy pro hostitele a hosty při pronajímání nemovitostí skrze Airbnb.
- Přečtěte si příklad skutečného pronajímání bytu/místnosti lidí v Praze. Svým spolužákům a spolužačkám tento příběh přibližte a poukažte na to, jak je to s legislativou ohledně pronajímání.

Příběh:

Jáchym (23 let) je studentem VŠE. Bydlí v bytě se třemi pokoji a kuchyní ještě s jedním stejně starým studentem. Byt si pronajímají od další osoby. Jeden pokoj dříve používali jako obývací, ale po té, co zjistili, že by si mohli skrze jeho pronajímání přes Airbnb vydělat na měsíční nájem, se ho rozhodli pronajímat. Také je lákalo poznávání nových kultur.

UBER

- K čemu slouží tato platforma?
- Řekněte svým spolužačkám a spolužákům něco o historii této platformy.
- Vysvětlete princip, jak se můžete stát členy (hostiteli a hosty) této platformy. Můžete k tomuto využít projektoru.
- Porovnejte ceny běžné taxislužby v Praze a Uberu.

- Přečtěte si následující článek (iDNES.cz, 2018) týkající se Uberu a svým spolužákům a spolužákům ho představte.

/ Zprávy

Řidiči, neukvapte se. Uber se vám jen těžko vyplatí, tvrdí vládní analýza

26. února 2018 0:01

Pro Uber jezdí v České republice více než dva tisíce řidičů. Někteří si tak jen přivydělávají, pro jiné je to práce na plný úvazek, ale všechny láká flexibilní zdroj peněz. Vládou zadaná analýza však tvrdí, že to s tamními výdělky není tak růžové, jak se zdá. A že si to řada řidičů neumí předem spočítat. Uber s tím však nesouhlasí.

Nechme chvilku stranou legislativní problémy, které v poslední době kolem některých „digitálních platform“ rezonují, a také protesty taxikářů, kteří si na ně stěžují. Zaměřme se místo toho na řidiče, kteří pro ně jezdí.

Zatímco zákazníci lákají platformy na často mnohem nižší ceny, než nabízí klasičtí taxikáři, řidiče se snaží zaujmout vidinou jednoduchého a flexibilního zdroje příjvodu bez zbytečné byrokracie.

5. 4. 2018

Řidiči, neukvapte se. Uber se vám jen těžko vyplatí, tvrdí vládní analýza - iDNES.cz

Jenže, jak mohou jít dohromady nízké ceny pro klienty a zároveň zajímavé výdělky pro řidiče? Kolik si může ve skutečnosti řidič Uberu vydělat a vyplatí se mu čas strávený rozvážením klientů po městě?

K těmto otázkám se překvapivě obtížně hledá odpověď. Nicméně se o to pokusili výzkumníci z Vysoké školy podnikání a práva v Praze na základě tendru, který zadal Úřad vlády České republiky. Ten si přál zmapovat náklady a výnosy jednotlivých dopravních služeb pohybujících se v sektoru takzvané „sdílené ekonomiky“ a na jejím pomezí.

nebo taxi?
Vyzkoušeli jsme,
které auto si
zavolat

Sto třicet šest rozhovorů s taxikáři a řidiči Uberu a Taxify

Výsledky analýzy nahrávají domněnkám, které už dříve zaznívaly od některých taxikářů ale i řidičů Uber - tedy, že zájemci o práci u platform typu Uber by si měli dobře rozmyslet a hlavně spočítat, jestli se jim takový krok vyplatí. A také by měli do takového výpočtu zahrnout veškeré náklady, které budou s jejich rozhodnutím spojené.

Na základě dat, které výzkumníci získali z celkem 136 jízdy s nejrůznějšími společnostmi - od běžných taxi dispečinků, přes Liftago po Uber a Taxify - sestavili model nákladů a příjmů řidičů. Třiačtyřicet z těchto jízdy proběhlo s řidiči využívající aplikaci Uber.

Potřebné informace o počtu průměrně ujetých kilometrů, či třeba počtu jízdy získali autoři z utajených rozhovorů s řidiči a z dalších veřejně dostupných údajů. Mimo to poslali ještě dalších dvě stě vyplněných dotazníků od řidičů společnosti Liftago, které pomohly mimo jiné odhadnout průměrnou cenu servisu, pohonných hmot, výměny pneumatik a další náklady.

Z těchto dat pak vypracovali ekonomický model jednotlivých služeb. Jak je vidět z následující tabulky, řidiči služeb Uber Pop a Select si podle závěrů výzkumníků ve srovnání s klasickými taxikáři na mnoho peněz nepřijdou.

Srovnání výnosů a nákladů (reálné nájezdy)*

	Taxi dispečink	Uber Pop	Uber Select	Uber Black
Počet jízdy	2 779	1 097	1 097	5 479
Počet kilometrů	58 528	20 982	20 982	104 811
Výnosy celkem (Kč)	866 092	137 864	179 161	1 699 844
Náklady celkem (Kč)	385 566	119 171	129 495	828 968
Výsledek před zdaněním (Kč)	480 526	18 693	49 666	870 876

https://zpravy.idnes.cz/uber-se-ridicum-nevyplati-analyza-urad-vlady-taxi-liftago-studie-urad-vlady-170-domaci.aspx?c=A180216_144040_domaci_hell

1

*Poznámka: Jde o odhad na jeden kalendářní rok, který počítá s měsíční dovolenou a počet kilometrů zahrnuje i jízdu bez zákazníka.

Ročně si tak podle výzkumníků po odečtení všech nákladů vydělá řidič nejpobulárnější služby Uberu Pop, který pro aplikaci jezdí přibližně deset hodin týdně, 18 693 korun, což není mnoho, když uvážíme, že kvůli tomu musí podle studie ujet téměř 21 tisíc kilometrů.

Námitky Uberu

Nutno zde doplnit, že společnost Uber je s výsledky studie seznámena, ale nesouhlasí s metodikou, pomocí které ke svým výsledkům výzkumníci došli. Tajné rozhovory podle ní totiž nejsou spolehlivým způsobem, jak výchozí informace pro výzkum získat. Vadí jí také, že Uber na rozdíl od Liftaga žádný dotazník nedostal, ani nebyl požádán o informace.

První tabulka se snaží odrážet skutečnosti zjištěné během rozhovorů. U řidičů Uberu Pop a Uber Select proto počítá s nižším nájezdem než u běžných taxikářů a zobrazuje údaje pro občasné řidiče, kteří pro Uber jezdí přibližně deset hodin týdně. Těch je podle výzkumníků asi třetina ze všech řidičů Uberu.

Pro zajímavost ale uvádíme i tabulku, která ukazuje srovnání v případě, že by všichni řidiči ujeli za rok stejný počet jízd a kilometrů.

Srovnání výnosů a nákladů (rovné podmínky)

	Taxi dispečink	Uber Pop	Uber Select	Uber Black
Počet jízd	3 128	3 128	3 128	3 128
Počet kilometrů	62 588	62 588	62 588	62 588
Výnosy celkem (Kč)	988 790	437 743	569 476	1 092 060
Náklady celkem (Kč)	399 639	385 307	418 240	564 936
Výsledek před zdaněním (Kč)	589 151	52 436	151 236	527 124

„Poskytování smluvní přepravy prostřednictvím služeb UBER Pop a Uber Select, po zohlednění veškerých relevantních nákladů, generuje pro jejich poskytovatele poměrně nízké příjmy, v případě příležitostného poskytování služby zřejmě i ztrátu,“ uzavírají výzkumníci výsledky své studie, kterou má server iDNES.cz k dispozici.

5. 4. 2018

Řidiči, neukvapte se. Uber se vám jen těžko vyplatí, tvrdí vládní analýza - iDNES.cz

Řidiči, kteří se rozhodnou pro Uber jezdit, totiž podle autorů studie zpravidla nedokáží vzít v úvahu všechny možné náklady, které s tím pro ně budou spojené. Může se jim tak skutečně zpočátku zdát, že přepravou osob vydělávají poměrně slušné částky.

Značnou roli ve vyšších nákladech hraje i provize, kterou si společnost Uber účtuje z každé jízdy. Ta je v současnosti 25 procent. Naproti tomu u dispečinků, které zprostředkovávají jízdy běžným taxikářům, se většinou platí pevná měsíční taxa. Ta se liší dispečink od dispečinku a pohybuje se podle analýzy od šesti do deseti tisíc korun.

Zjednodušeně se tak dá říct, že čím více kilometrů taxikář odjede, tím méně na svých výnosech pocítí taxu, kterou měsíčně odvádí dispečinku. Kdežto pětadvacetí procentní sazba Uberu zůstává stejná bez ohledu na počet obslužených zákazníků.

„Při běžném provozu odčerpává provize společnosti Uber větší objem prostředků, než jsou poplatky klasickým dispečinku nebo alternativním aplikacím,“ vysvětlují odborníci v analýze.

Upozorňují ale také, že práce pro Uber bude výhodnější v období dopravních špiček, kdy se ceny i násobně zvyšují díky takzvaným koeficientům.

Řidiči Uberu: Čekal jsem, že si vydělám víc

Server iDNES.cz loni v září také tajně zpořádal řidiče Uber a vyzpovídal se ho, zda se mu jízda pro tuto aplikaci vyplatí.

Potvrdil nám, že si Uber strhává 25 procent z toho, co on odjede. „Což není málo, z každé stovky dáte dvacet pět korun. Není to sranda. Taxikáři sice blafovali, ale oni by v životě za těchto podmínek nejezdili,“ řekl. Přesto si myslel, že má jízdu s Uberem cenu, ale není to podle něj žádný

Tento fakt však, zdá se, do výsledných výpočtů nezahrnuli. To by mohlo být problematické, když uvážíme, že mnoho řidičů Uberu se snaží své jízdy plánovat tak, aby právě co nejvíce takových okamžiků zvýšené ceny obsáhli. (Více v boxu, který obsahuje rozhovor redaktora iDNES.cz s řidičem Uberu.)

Tato skutečnost vadí i společnosti Uber. „Studie nezohledňuje takzvané dynamické ceny. Přestože je jízda s násobkem pouze 19 procent, na celkový výdělek řidiče samozřejmě mají vliv,“ uvedla pro iDNES.cz mluvčí Uberu Miroslava Jozová.

Poměrně nízké výnosy řidičů Uberu Pop podle výzkumníků ovlivňuje také právě cena, za kterou cestující po Praze vozí a která je jednou z jejich hlavních konkurenčních výhod.

Uber Pop, Select nebo Black?

Jednotlivé služby, které Uber nabízí, se od sebe, kromě ceny, liší především kvalitou aut, ve které zákazník řidič přijede vyzvednout. V případě **Uberu Black** to bude vždy luxusní černá limuzína mladší pěti let, u **Uberu Pop** to může být téměř jakékoliv auto mladší dvanácti let. **Uber Select** je pak takový mezistupeň, který garantuje zánovní vůz střední třídy, například novější Škodu Octavii. Pro **Uber Black** pak na rozdíl od zbývajících služeb mohou jezdit jen profesionální řidiči s licenci a zkouškou z místopisu.

zážrak. „Taky jsem si myslel, že výdělky budou větší,“ dodal.

Nejlépeší je podle něj jezdit ve špičkách. „Třeba v noci, kolem půlnoci, to se vyplatí. Lidi nekoukají za kolik jedou, když jsou nalití a chtějí být doma,“ radil. Ptali jsme se, jestli je schopný odhadnout, kolik si ježděním pro Uber v průměru vydělá za hodinu. „Zprůměrovat je to těžké, někdy vyděláte za hodinu sedm stovek a jindy stovku. Když to vezmu v průměru, tak pod dvě stovky to jde málokdy. Je to ale o štěstí,“ vysvětloval.

Velkou roli v tom podle něj hrají právě koeficienty, které Uber v průběhu dne mění. „Taky už jsem vezl lidi na letiště za osm stovek. To je potom příjemné. Prostě lidi pospíchají a jedou, i když je to nastřelené,“ říká. Namítli jsme, že v takovém případě už ale sazba na kilometr asi přesahovala maximální magistrátem povolenou částku.

„Jo, ale je to nabídka a poptávka. Jezdil jsem na Nový rok od jedné asi do čtyř ráno a taxiky nejezdily. Jezdil jen Uber a byl tam pětinašobek. Takže dva kilometry za osm stovek a podobně. Jezdil jsem tři hodiny a vydělal pět tisíc,“ vyprávěl. Cestující podle něj ale byli i tak spokojení a nestěžovali si. „Chtěli být doma, nic nejezdilo a jinak by museli jít pěšky,“ dodal.

Ekonomika řidiče Uber Pop (za jeden rok, 10 h týdně)

Počet jízd	1 097
Počet najetých kilometrů	20 982
Výnosy z jízd	103 863 Kč

Výnosy z nástupů	27 420 Kč
Výnosy z čekání	6 581 Kč
Výnosy celkem	137 864 Kč
Náklady na palivo	43 504 Kč
Náklady na servis	10 491 Kč
Náklady provize Uber	34 466 Kč
Náklady povinné ručení	801 Kč
Náklady havarijní pojištění	1 572 Kč
Náklady pneumatiky	3 146 Kč
Náklady výměna pneumatik	600 Kč
Náklady vlastnictví	14 591 Kč
Náklady STK	99 Kč
Náklady dálniční známky	300 Kč
Náklady čištění	3 600 Kč
Náklady stanoviště	0 Kč
Náklady na silniční daň	0 Kč
Náklady na parkování	6 000 Kč
Náklady na ověření taxamtru	0 Kč
Náklady na dispečink	0 Kč
Náklady celkem	119 171 Kč
Celková bilance (výnosy - náklady)	18 693 Kč

Výsledky tak podle autorů studie pro potenciální zájemce o jízdu pro Uber nevychází nijak dobře. Zejména tedy pro ty, kteří chtějí jezdit jen občas. A to i přesto, že oproti taxikářům nemusí platit za licenci, taxametr ani jeho kalibraci, silniční daň či dražší pojištění. Alespoň tak tedy vyhodnotili výsledky své práce akademici z Vysoké školy práva a podnikání.

Uber má ale jiný názor. „Co se týká uvedených nákladů, devadesát procent řidičů má ještě jiný zdroj příjmu, téměř třicet procent používá aplikaci méně než deset hodin týdně. To znamená, že velká většina z nich automobil používá k dalším aktivitám, tedy náklady za automobil již mají, ať Uber využívají, nebo ne,“ argumentuje Jozová.

Je to vydírání, tvrdí řidič Uberu. Může dojít k násilí, připouští taxikář

V případě některých nákladů s ní nezbývá než souhlasit. Povinné ručení, havarijní pojištění, parkování či náklady na STK musí vlastníci vozidel uhradit, ať už jezdí pro Uber či nikoliv. V celém součtu by náklady přesně tak, jak jsou uvedeny v tabulce, hrály roli zejména pro toho, kdo by zvažoval pořídit si automobil speciálně pro přivýdělek u společnosti Uber.

Jiné a často o poznání vyšší náklady, jako třeba ty na palivo, servis, výměnu pneumatik či provize pro Uber, jsou na druhou stranu přímo úměrné tomu, jak často řidič pro aplikaci jezdí.

„Platformy mohou pomoci, ale nejsou lidumily“

Výzkumníci ve studii nijak nezakrývají, že by další rozvoj alternativních přepravních, jako je Uber, mohl pomoci snížit ceny přepravy osob po městě a v důsledku tak způsobit, že čím dál méně lidí bude používat své vlastní soukromé vozy. To by pomohlo životnímu prostředí i plynulosti dopravy. Stejně tak podle nich nelze přehlédnout skutečnost, že Uber může a je i zdrojem řešení přechodné nezaměstnanosti.

TEST: Taxikáři cizince okradli a riskovali, nejlépe si vedl řidič Uberu

„Platformy ovšem nejsou lidumily, nastavené nižší ceny přepravy jsou logicky přenášeny na řidiče,“ dodávají autoři studie. Jejich propočty prý ukazují, že na první pohled se skutečně mohou jevit hrubé příjmy řidičů jezdících pro platformy jako zajímavé a přilákat mnoho zájemců.

„Po započtení sražené provize platformy, nákladů na pohonné hmoty, dalších nákladů na provoz, údržbu a amortizaci vozu, ale vychází hrubý příjem často sto i pod sto korun za hodinu. Proto zřejmě nepřekvapí, že platformy mají větší fluktuaci řidičů a často pro ně pracují řidiči, kteří si chtějí přivydělat, či zahraniční řidiči,“ uzavírají výzkumníci.

Uber těší nárůst řidičů, konkurence tvrdí, že brzy utečou

To potvrzuje i konkurence Uberu. Podle zakladatele české společnosti Liftago Ondřeje Krátkého si mnoho řidičů Uberu vyřizuje potřebné doklady a přechází k jiným službám.

„Podle množství a zkušeností řidičů, kteří se k nám hlásí už s licencí, můžu říci jedno. Uber i Taxify zvýšili množství taxikářů v ulicích, protože jejich řidiči postupně zjišťují, že pokud by měli platit daně a amortizaci vozu, tak se za jimi nastavených podmínek neuzijí. Ať už by šlo o přivýdělek, nebo o hlavní činnost,“ říká Krátký.

Uber to ale vidí jinak. „Lidé, kteří aplikaci Uber využívají jako řidiči, oceňují flexibilitu, kterou jim služba umožňuje. Mohou využívat svoje auto jako přivýdělek nebo zdroj příjmu v časech a dnech, jaké jim vyhovují,“ říká Jozová a odmítá, že by si jejich řidiči nedokázali náklady správně spočítat a rozmyslet.

TEST: Stejná cesta, třikrát vyšší cena. Kdy se nevyplatí jezdit s Uberem?

„Spokojenost se službou ukazuje také nárůst řidičů, který se od minulého roku zdvojnásobil. V tuto chvíli v Praze aktivně využívá aplikaci přes 2 000 řidičů,“ dodala Jozová.

Žádost iDNES.cz, aby Uber sám zveřejnil interní odhad, kolik si jejich běžní řidiči vydělají, nicméně firma odmítla s tím, že každý řidič si vydělá jinou sumu a Uber tyto údaje nijak neanalyzuje.

Autor: Jakub Heller

VSTOUPIT DO DISKUSE
(473 PŘÍSPĚVKŮ)

SDÍLET NA FB

SDÍLET NA TWITTER

Sledujte iDNES.cz na: [mobilní verzi](#) [e-mailu](#) [RSS](#) [Facebooku](#) [Twitteru](#) [Instagramu](#) [Messengeru](#)

© 1999–2018 MAFRA, a. s., a dodavatelé Profimedia, Reuters, ČTK, AP. Jakékoliv užití obsahu včetně převzetí, šíření či dalšího zpřístupňování článků a fotografií je bez souhlasu MAFR zakázáno. Provozovatelem serveru iDNES.cz je MAFRA, a. s., IČ: 45313351. Vydavatelství MAFRA, a. s., je členem koncernu AGROFERT.

[Napište nám](#) [Kontakty](#) [Reklama](#) [Podmínky užití](#) [Soukromí](#) [Cookies](#) [AV služby](#) [Kariéra](#) [Předplatné MF DNES](#)

UBER

- Vysvětlíte svým spolužákům a spolužačkám, jak je to s legislativou ohledně toho, když se chcete stát řidičem Uberu. Můžete to porovnat s tím, jak je to s taxislužbou.
- Pokuste se společně přijít na to, jaké jsou plusy a jaké mínusy pro řidiče a zákazníky při využívání Uberu.
- Přečtěte si následující článek (Rexlex, 2018) týkající se Uberu a svým spolužákům a spolužákům ho představte.

Je UBER taxi? Jak funguje, proč proti němu protestují taxikáři a proč ho chtějí zakázat

-mlo- 14. února 2018 • 10:11

Foto: Reuters

Fotogalerie
6 fotografií

👍 To se mi líbí 94

🐦 Tweet

+

Taxikáři v únoru 2018 opakovaně ucpali pražskou magistrálu a protestovali proti Uberu a podobným alternativním taxislužbám. Hrozí, že budou pokračovat. Co to ale je Uber? Proč aplikace Uberu tolik rozdmýchává vášně? A o co jde taxikářům v Praze a jiných městech?

Aplikace Uber a základní idea

Uber nabízí několik typů jízdy. Tou zásadní, pro kterou se Uber stal celosvětově známým, je spolujízda, nebo alespoň něco, co jako spolujízda vypadá. Původní idea spolujízdy je jasná – jedete z Holešovic do Dejvic a máte volná místa v autě. Proč nevezít někoho, kdo jede stejným směrem, auto nemá, nebo nechce řídit, ale za svezení je ochoten přispět? Uber jako první globálně nabídl jednoduché a efektivní propojení řidičů s volným místem a neřidičům s potřebou nechat se přepravit pomocí přehledné aplikace. Problém ale je, že řidič neví, kam cestující pojede, dokud ho nenabere. To je celkem zásadní rozdíl oproti skutečné spolujízdě. Činnost řidiče tak připomíná spíš klasické taxi, jen v mnohém efektivnější.

Výhody Uberu

Uber nabízí ctielně nižší ceny než je průměr klasických taxislužeb. Více lidí si může přivydělat, neboť aplikace jim bez velkých administrativních komplikací, kterými jinak procházejí taxikáři, umožňuje jezdit, kdykoliv mají trochu času. Vedle toho Uber nabízí aplikaci, která uživatelsky příjemně nabízí několik věcí: Přehled o pohybu auta, počítání ceny, placení (žádné taxikářské přetáčení). A taky snad nikdy nepotkáte nepřijemného řidiče se špinavým autem.

Vlastník Uberu

Vlastníkům Uberu je dnes mnoho. Největší podíl, 15 procent, nově drží japonská skupina SoftBank (další tři procenta získali spoluvestoři skupiny). Druhý největší podílník je s jedenácti procenty Benchmark Capital. Třetím největším vlastníkem je spoluzakladatel Uberu Travis Kalanick, který drží 7 procent. Další spoluzakladatel, Garrett Camp, má pět procent. Zbytek je rozproštěn mezi více podílňky.

UberPop vs. UberBlack

Uber nabízí různé služby. Služba pojmenovaná UberBlack je vlastně klasické taxi. Auta řídí profesionální řidiči se všemi licencemi a zkouškami. Auta jsou luxusní, ostatním nekonkuruje cenou, ale právě auty či dopředu garantovanou cenou. Naproti tomu služba UberPop staví na tom, že řidiči může prakticky kdokoli, kdo má auto a čas, i jako přivýdělek. Zkrátka k dodatečnému příjmu využije své vlastnictví, které by jinak leželo ladem – podobná myšlenka stála za vznikem mnoha dalších služeb, například AirBnb.

Výdělek řidičů amatérů

Česká vláda si nechala vypracovat rozsáhlou analýzu, která mimo jiné porovnávala výděly pro řidiče taxislužeb s výděly nelicencovaných řidičů Uberu. Po zahrnutí i méně viditelných nákladů (odpisy vozidla apod.) vyplynulo, že příležitostné ježdění pro službu Uber-Pop může pro řidiče skončit i finanční ztrátou, pravidelné ježdění pak pro něj znamená zisk, ale mnohem menší než u taxislužeb, ale i u plně profesionální služby Uber-Black. Výpočty jsou pro průměrné řidiče jednotlivých služeb.

Tab. č. 20 Výsledky modelování ekonomiky přepravních služeb (údaje v Kč)

Model	Taxi (VA)	Taxi (L)	U-Pop	U-Select	U-Black (VA)	U-Black (L)
• Počet lidí	2 779	3 140	1 097	1 097	5 479	5 479
Počet km	58 528	76 669	20 982	20 982	104 811	104 823
Výnosy celkem	866 092	1 052 180	137 864	179 161	1 699 844	1 701 351
Náklady celkem	385 566	502 376	119 171	129 495	828 566	906 677
Hospodářský výsledek před zdaněním	480 526	549 804	18 693	49 666	870 876	794 674

Takhle spočítala celkové výděly řidičů Uberu a taxiků vládní analýza • Foto: Vysoká škola podnikání

(V tabulce: VA – vlastní automobil, L – operativní leasing)

Historie Uberu

Společnost Uber (původně UberCab) vznikla v roce 2009. V USA ji založili Garrett Camp a Travis Kalanick. Nejprve v roce 2011 začal Uber oficiálně jezdit v San Franciscu, následně se rozšířil do dalších amerických měst a v prosinci téhož roku přišla na řadu i Paříž jako první evropské město. V listopadu 2012 byl už Uber i v Austrálii (Sydney), v lednu 2013 v Asii (Singapur) a v září v Africe (Johannesburg). Od roku 2014 je Uber v Praze, od roku 2017 i v Brně.

11. února 2018 • 16:55

**Otrávený alkohol a rozchod:
Drahošova guerilla zničila
soukromý život novináře Rokytky**

Jak funguje Uber

Cestující: Nainstalujete si aplikaci, na které si jízdu rezervujete, ještě před rezervací uvidíte přibližnou cenu. Cena je vám po jždě stržena z platební karty.

Řidiči: Zaregistrujete se na stránkách Uberu a dodáte několik dokumentů, musíte mít živnostenský list. Alternativou ke zdoluhavému registračnímu procesu je členství ve „flotile“, která se o všechno postará, ale členství je zpoplatněné.

Spory: Taxi versus Uber

Důvod, proč není Uber všemi přijímán s nadšením, pramení už z jeho podstaty. Definovat hranici mezi placenou spojíždou a taxislužbou je prakticky nemožné. Zatímco od klasických taxikářů chtějí města licenci, pojištění, různé zkoušky z místopisu a podobně, od řidiče při spojíždě to přirozeně těžko někdo může chtít. Auta Uberu nenesou jinak povinné označení taxi a taxikáři se logicky cítí znevýhodnění. Navíc platí, že řidiči Uberu, kteří jedou za zákazníkem, nevědí, kam zákazník chce jet, dokud ho nenaberou. Proto se dá o spojíždě dost pochybovat a tuto skutečnost soudy nejen u nás berou jako důkaz, že se o spojíždě nejedná.

Taxikáři uspořádali v Praze v pondělí 12. února 2018 třetí protestní akci v řadě • Foto Alexandr Malachovský

Uber Praha a protesty taxikářů

Protesty taxikářů proti alternativním taxislužbám se odehrávaly a odehrávají po celém světě. Největší protesty v Praze se uskutečnily v první polovině února 2018, kdy taxikáři jezdili sem a tam po magistrále. To se opakovalo několik dní. Silnice pomalu jedoucí taxikáři okupovali také v říjnu 2017, kdy protestovali u letiště. Velké protesty zažili také Londýn, Paříž, Berlín a další velká města.

Prostějov Karolína Venclová, mluvčí protestu taxikářů • VIDEO Daniel Vitouš

Zákazy

Několik měst a států Uberu již zakázaly poskytování služeb. Ale ne všech – zpravidla se jedná právě o nelicencovanou "spojíždě", která ale spojíždě úplně není (viz výše). Příkopníkem v Evropě byl Berlín, Francie dočasně zavedla bizarní pravidlo, že přepravní služby na objednávku bez taxilicence nesmějí vyzvednout zákazníka dříve než za 15 minut od objednání. Samozřejmě se jednalo o znevýhodnění před konkurencí. Dičí zákaz přišel i ve Španělsku a dalších městech. Loni Soudní dvůr EU rozhodl, že Uber je přepravní služba a musí tedy žádat o licenci a povolení podle příslušných zákonů země EU. Postavil tím vlastně Uber na roven taxislužby, spory se ale vedou dál.

Licence taxi a pravidla pro taxi

Taxikáři u nás musí mít ve vozidle koncesi, výpis z evidence vozidel taxi, doklad o přidělení evidenčního čísla, evidenční knihu taxametro, průkaz o způsobilosti řidiče, osvědčení o složené zkoušce řidiče taxislužby, doklad o pravidelné lékařské prohlídce a další klasické doklady (řidičák, techničák...). Taxikářům vadí, že řidiči Uberu řadu z těchto povinností nesplňují a odvolávají se na spolujízdu a smluvní přepravu.

Nová dohoda

Na začátku března 2018 společnost Uber uzavřela dohodu s vládou ČR. Řidič podle této dohody budou muset mít licenci jako taxikáři a dobrovolně budou mít i EET. Do konce dubna by měla firma uzavřít s finanční správou protokol o vykazování tržeb. Praha se na oplátku bude snažit navýšit kapacitu zkušebních místností pro získávání licencí, o žádal Uber.

Problém do budoucna

Otázkou zůstává, jak se bude (legislativně) řešit, až někdo v budoucnu doopravdy masivně rozšíří skutečnou spolujízdu. Stále tu také visí otazník nad všemi povinnostmi, které taxi služba má - je doopravdy nutné skládat v době chytřích navigací a neustálých dopravních zácp zkoušku z místopisu?

Příloha 9 Otázky k zamyšlení

OTÁZKY K ZAMYŠLENÍ

- Ovlivňuje/ovlivní Vás osobně digitalizace práce?
- Bude tento vliv spíše kladný nebo spíše záporný?
- Proč je důležité vědět o tomto probíhajícím procesu?
- Setkali jste se osobně s digitalizací práce?